457

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ — ΑΘΗΝΑΙ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΓΟΥΒΩΝ

Κατὰ ὑδατογραφίαν Τ. Λουκίδου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

«Ὦ θεία καὶ πάντ' ἀγέραστη ζωή!»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ — ΑΘΗΝΑΙ

Αἱ ***Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαὶ*** ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ περιοδικὸν *Ἑστίαν*, ἐξεδόθησαν δὲ κατόπιν εἰς βιβλίον.

Ἡ παροῦσα τρίτη ἔκδοσις εἶναι ἀνατύπωσις τῆς δευτέρας χωρὶς καμμίαν μεταβολήν.

Τῶν ***Ἀγροτικῶν Ἐπιστολῶν*** γερμανικὴ μετάφρασις, γενομένη ὑπὸ Αὐγούστου Βόλτζ, ἐξεδόθη πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν Λιψίαν.

LIBRARY
MAY 26 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α΄

Εἰς τὴν βόρειον Εὔβοιαν.—Δάση καὶ ποταμός.—Τὸ χωρίον. — Οἱ χωρικοί.—Γάμος.—Χορός —Ἅγιος Γεώργιος.—Ἱερὸν τῆς Προσηῴας Ἀρτέμιδος.—Θησαυροί.—Ἡ πλύντρια τοῦ Διάκου καὶ τοῦ Κωλέττη.

Μάτην θ' ἀναζητήσετε διὰ τοῦ δακτύλου εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀσήμαντον ταύτην γωνίαν τῆς Β. Εὐβοίας, ἥτις φέρει τὸ ἀνούσιον ὄνομα : Γοῦβες· ὠνομάσθη δὲ βεβαίως οὕτω, διότι σύγκειται ἐκ κοιλάδων ἀρκετοῦ βάθους, τριῶν τὸν ἀριθμόν, τῶν ὁποίων ἡ μεγαλητέρα καὶ ὡραιοτέρα κολποῦται πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ὀλίγον πλαγίως καὶ πρὸς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος ταύτης, ἐπὶ τῆς ράχεως ὑψηλοῦ λόφου, ἵσταται οἱονεὶ ἔφιππος ὀγδοηκοντούτης πύρ-

γος, ὅπου ἡ κατοικία, μου, προτείνων τὰ τεφρόλευκα στήθη του, ὡς ἵνα προασπίζῃ τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ ὀλίγον χαμηλότερα κείμενον μικρὸν χωρίον.

Αἱ παρειαὶ τῆς κοιλάδος ὀρθοῦνται ὁμαλῶς, μέχρι τῶν κορυφῶν πλήρης ὑψηλῶν καὶ πυκνοφύλλων πεύκων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων ἕρποντες σχῖνοι καὶ ἄλλων θάμνων ἀπειρία συμπυκνοῦσιν ἔτι μᾶλλον τῶν βουνῶν τὴν χλοερότητα καὶ εἰς τὴν ὅλην ἄποψιν προσθέτουσιν ἀποχρώσεις, ὁτὲ μὲν φωτεινὰς, ὁτὲ δὲ σκιερὰς, ἐν τῇ ἀμέτρῳ αὐτῶν ποικιλίᾳ παρασυρούσας τὰ βλέμματα τοῦ εἰς πόλιν γεννηθέντος καὶ ἀνατραφέντος θεατοῦ. Ἀλλ᾽ὡς διὰ νὰ ποικίλῃ τὴν μονότονον ταύτην ποικιλίαν τοῦ πρασίνου ἔρχεται ὀλίγον κατωτέρω ὀφιοειδῶς κυλιόμενος ἀνὰ τὸ ὁμαλὸν βάθος τῆς κοιλάδος ὁ ποταμὸς Βρύσας μὲ τὰς ἀνθισμένας ροδοδάφνας του, αἱ ὁποῖαι κόκκιναι, κατακόκκιναι κλίνουσι κύκλῳ φιλαρέσκως τοὺς κλάδους των ὡς πελωρίας ἐκ ρόδων ἀνθοδέσμας.

Ὁ ποταμὸς εἶναι ἤδη ξηρὸς καὶ,καθὼς ἔχει τὴν κοίτην πλήρη λειοτάτων χαλίκων, ὁμοιάζει μᾶλλον μαγευτικὴν ὁδὸν μετὰ δενδροστοιχίας πρασινοχρύσων πλατάνων καὶ διπλῆς σειρᾶς ροδοδαφνῶν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐζήλευεν ἡ ὡραιοτέρα τῶν πόλεων.

Καὶ οἱ ἀγροὶ πλήρεις σίτου ἑτοίμου πρὸς θερισμὸν, φρίσσοντος εἰς τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου, ὡς ἐκ τοῦ φόβου τοῦ ἀναμενομένου δρεπάνου, κλίνοντος δ' ἀφ' ἑτέρου δουλικῶς τὴν ἐπιμήκη κεφαλὴν, καὶ τεμάχιον ἠρέμου θαλάσσης ἀντικατοπτρίζον τὸν οὐρανὸν—μοῦ ἐνθυμίζουσιν ἐν γλυκείᾳ καὶ ἁρμονικῇ ἀναπαραστάσει τὰς ξανθὰς πλεξίδας καὶ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς ὡραίας δεσποίνης τῶν Ἀθηνῶν...

* * *

Τὸ χωρίον τῶν Γουβῶν ἀποτελεῖται ἐξ εἴκοσιν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦσιν ἰσάριθμα οἰκήματα, κτισμένα εἰς πέντε γραμμὰς ἀκανονίστους ἀνὰ τέσσαρα· οἱ ὅλοι δὲ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι περίπου 150 ἄνθρωποι, 50 βόες, 25 ἵπποι καὶ ὄνοι, 15 σκύλοι, 10 γάτοι. 200 ὄρνιθες 30 χοῖροι καὶ 500 αἰγοπρόβατα.

Πάντες ἀποζῶσιν ἐκ τῆς γεωργίας, ἡ δὲ κτηνοτροφία εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μόνον ἐπιβοηθητικὴ, παρέχουσα εἰς αὐτοὺς τὸ ἀναγκαιοῦν μαλλίον, βούτυρον, τυρὸν κλπ. Σημειωτέον ὅτι οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς ἔχουσιν ἰδιόκτητον οἱ χωρικοὶ, ἀλλὰ κατοικοῦντες εἰς ξένους οἴκους, καὶ σπείροντες ξένον σπόρον, καὶ καλλιεργοῦντες ξένους ἀγροὺς, ἀποδίδουσι τὸ τρίτον τῆς καθαρᾶς συγκομιδῆς εἰς

τοὺς ἰδιοκτήτας. Κυρίως καλιεργοῦσι τὸν σῖτον καὶ τὸν ἀραβόσιτον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζουσι τὸν συνήθη αὐτοῖς ἄρτον, τὴν μ π ο μ π ό τ α ν· τὸν δὲ σῖτον πωλοῦσιν ὥς τι πολυτελὲς καὶ ἀσύμφορον προϊόν.

Ἐκτὸς τριῶν ἢ τεσσάρων, οἱ ὁποῖοι ὀφείλουσι τὴν μικρὰν μόρφωσίν των εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, οἱ λοιποὶ εἶναι ἡμιβάρβαροι, ἐντελῶς ἀγράμματοι, οὐδέποτε ἐξελθόντες τῆς ἐπαρχίας των, ἔχοντες ὡς ὑπόδειγμα μεγαλοπόλεως τὸ Ξηροχώριον, καὶ ὡς τύπους τελείων ἀνθρώπον τοὺς Ξηροχωρίτας. Δὲν ἔχουσιν ἰδέαν περὶ πολιτείας καὶ πολιτεύματος, ἂν δέ τις κλέπτων συλληφθῇ ὄχι σπανίως κραυγάζει: — Ἄ μ τ ί τ ὤ χ ο μ ε τ ὸ Σ ύ ν τ α γ μ α! Οὐδὲ τῶν κυβερνώντων τὰ ὀνόματα γνωρίζουσιν οἱ πλεῖστοι, ἀποτείνοντες δ' ἐνίοτε ἐρωτήσεις ὡς τὴν ἑξῆς κινοῦσι τὸ μειδίαμα τοῦ ἐρωτωμένου:

— Παντρεμένος εἶν' ὁ βασιλιᾶς;

— Τώρα τόσα χρόνια!

— Ἔχει καὶ παιδάκια;

— Κάμποσα . . .

— Νὰ τοῦ ζήσουνε τοῦ καϋμένου!..

* * *

Τὰ τέκνα των ἀποπειρῶνται ἐνίοτε ν' ἀποστείλωσιν εἰς σχολεῖον· ἀλλ' ἕνεκα τῆς τριώρου ἀποστάσεως τῆς πρωτευούσης τοῦ δήμου καὶ τῆς ἐπαρχίας, ἀπαυδῶντες μετά τινα καιρὸν μεταθέτουσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν γραμμάτων εἰς τὰ πράματα· καλοῦσι δ' οὕτω συνοπτικῶς πάντα τὰ πρὸς βοσκὴν ἀγόμενα ζῷα. Μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα οὐδὲ φαίνονται σχεδὸν εἰς τὸ χωρίον· ἔρχονται μόνον στιγμιαίως ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν ἑσπέραν, παραλαμβάνουσι τροφὴν καὶ διατρέχουσι τὸ λοιπὸν μετὰ τῶν ποιμνίων τὰ δάση καὶ τὰς φάραγγας, μόνην τέρψιν ἐν τῇ ἐρημίᾳ εὑρίσκοντα εἰς τὸν αὐλὸν ἢ εἰς τὴν λύραν. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς οἱ βραχίονες αὐτῶν καταστῶσιν ἱκανοὶ πρὸς ἐργασίαν, μετακαλοῦνται εἰς τὸν οἶκον καὶ συνεργάζονται μετὰ τῶν γονέων, διάδοχοι δ' αὐτῶν ἀποστέλλονται μετὰ τῶν ποιμνίων ἄλλα μικρότερα. Ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἀνατροφῆς ἐννοεῖ ἕκαστος ὅτι καὶ τὰ τέκνα γίνονται ἀντάξια τῶν γονέων.

Μόνον τὰς ἑορτὰς δύναταί τις ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι οἱ μὲν ἄνδρες φέρουσι φουστανέλλαν, αἱ δὲ γυναῖκες τὰ κοινῶς λεγόμενα βλάχικα· τὰς ἐργασίμους ἡμέρας εἶναι τυλιγμένοι εἰς ῥάκη ποικιλόμορφα μόλις κρεμάμενα καὶ συγκρατούμενα ἐπὶ τοῦ σώματος.

Αἱ συνήθεις μεταξύ τῶν ἐπικλήσεις γίνονται διὰ τῶν: Ἀ ρ ὲ καὶ Ἀ ρ ὴ, νοστιμωτάτη δ' εἶναι ἡ φωνὴ τῶν παιδίων ὅταν κράζουν τὴν μητέρα των:

— Μάννα, αἵ μάννα! μάννα, λέ...!

★ ★ ★

Τὴν ἑσπέραν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου γάμος ἐγίνετο εἰς τὸ χωρίον. Κεκμηκὼς ἐκ διημέρου ταξιδίου καὶ τετραώρου ἱππασίας δὲν παρευρέθην εἰς αὐτὸν, ἐπιφυλάξας τὴν ὄρεξίν μου δι' ἄλλον, ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελεῖται. Τὴν τετάρτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Κυριακῆς ἀφυπνισθεὶς ἀπὸ κρότον πυροβολισμοῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέδωκα αὐτὸν εις κυνηγὸν τουφεκίσαντα λαγωὸν ἢ ἀλώπεκα, ἀλλὰ κατόπιν ἔμαθον ὅτι μετὰ χορὸν καὶ ποτὸν παννύχιον περὶ τὸν ὄρθον ἐγένετο ἡ στέψις, ἔθιμον δ' ἐπεκράτει νὰ ῥίπτεται εἷς πυροβολισμὸς τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Τὴν Κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα μέγας χορὸς ἐδόθη εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου πρὸς τιμὴν τοῦ κ ο υ μ π ά ρ ο υ, Ξηροχωρίτου ἀνδρὸς τὴν πατρίδα, Μαρουλιάδου δὲ τὸ ὄνομα. Καὶ ἤχησεν ἡ κ α ρ α μ ο ῦ ζ α πρὸς τύμπανον, καὶ ἐχόρευσαν οἱ νέοι καὶ αἱ κόραι τοῦ χωρίου. Μόνην στιγμὴν τέρψεως εὗρον, ὅταν, σιγησάσης πρὸς στιγμὴν τῆς

ἀπαισίας ὀρχήστρας, ἐχόρευσαν ᾄδοντες χαριέστατα δίστιχα, κατὰ ἡμιχόρια ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπαναλαμβανόμενα. Δύο ἐκ τούτων ἐπρόφθασα νὰ σημειώσω:

Ἡ θάλασσα τρώει βουνὰ καὶ τὰ βουνὰ λιοντάρια,
Κ' οἱ μαυρομμάτες καὶ ξανθὲς τρῶνε τὰ παλικάρια.

Σὰν χτενιστῇς, ξανθοῦλα μου, δός μου τ' ἀποχτενίδια
Γιὰ νὰν τὰ πάω στὸ χρυσικὸ νὰ φτιάσῃ δαχτυλίδια.

* * *

Εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς κατοικίας μου κεῖται τὸ χωρίον Κορμπάτσι, ἀνῆκον μεθ' ἑνὸς ἄλλου χωρίου, τοῦ Γερακιοῦ, εἰς τὸν Ἑλβετὸν κ. Βὶλδ, ὅστις διαμένων διαρκῶς ἐκεῖ ἔχει λαμπρὰν κατοικίαν καὶ ὡραίους κήπους ὀπωροφόρων δένδρων. Εἶναι ὁ μόνος πολιτισμένος γείτων μου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνταλλάσσομεν ἐπισκέψεις. Ἅμα τῇ ἀφίξει μου ἔμαθον, ὅτι εἰς τὸ κτῆμα αὐτοῦ γενομένης ἀνασκαφῆς εὑρέθησαν ἀρχαιότητες. Ἐννοεῖται ὅτι ἀμέσως ἔσπευσα εἰς τὸ ἀνασκαφὲν μέρος. Ἡ θέσις καλεῖται Ἅγιος Γεώργιος, πιθανώτατα διότι ὑπῆρχέ ποτε ἐκεῖ ὁμώνυμος ναός,

καλυφθεὶς οὐχὶ μόνον ὑπὸ χώματος καὶ θάμνων, ἀλλ' ὑπὸ ὁλοκλήρου δάσους μεγάλων πεύκων. Εἶναι δὲ ἡ θέσις αὕτη ὀλίγον ὑψηλοτέρα, ὅλου τοῦ πέριξ ἐδάφους ὄντος ἐπιπέδου, καὶ ἀνυψοῦται ἐν τοιαύτῃ κανονικότητι, ὡς ἐὰν οὐχὶ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀλλ' ὑπ' ἀνθρωπίνων χειρῶν ἐγένετο. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γηλόφου εὑρέθησαν τοῖχοι οἰκοδομῆς στενῆς καὶ μακρᾶς, διῃρημένης ὑπὸ παραλλήλων μεσοτοίχων εἰς ἓξ δωμάτια, μικρὰ ὡς κελλία, πέριξ δ' αὐτῶν ἀτεχνότερον περιτείχισμα, ἐκ κεράμων μεγάλων τετραγώνων καὶ λίθων κτισμένον ὡς καὶ ἡ λοιπὴ οἰκοδομή. Πρὸς τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ λοφίσκου, ὑπὸ τὰς ῥίζας πεύκου, εὑρέθη τὸ σπουδαιότερον εὕρημα : πλὰξ λευκὴ ἐκ μαρμάρου καὶ παρ' αὐτὴν λύχνος πήλινος, τὰ ὁποῖα ἤδη πρὸ ἡμερῶν εἶχον μεταφερθῆ εἰς τὸ χωρίον Κορμπάτσι, ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ κ. Βίλδ. Ἡ πλὰξ ἐπλύθη καλῶς καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς μακρὰ ἐπιγραφὴ ἀναγινώσκεται εὐχερέστατα· δυστυχῶς ὅμως τὸ κάτω μέρος εἶναι λοξῶς συντετριμμένον. Ἡ πλὰξ παχεῖα ὑπὲρ τοὺς πέντε δακτύλους, πλατεῖα δύο σπιθαμὰς καὶ μακρὰ πέντε περίπου, φέρει τριγωνικὸν ἐπιστέγασμα μετρίας τέχνης, βεβαίως δ' ἵστατο ὀρθία ὡς αἱ συνήθεις ἀναθηματικαὶ πλάκες. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι μακροτάτη ἐκ τεσσαράκοντα γραμμῶν, περιέχει δὲ 35 ὀνόματα πολιτῶν

συνενεγκόντων εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Προσηῴας Ἀρτέμιδος καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς, καὶ τὸ ποσὸν ὅπερ ἕκαστος ἔδωκε δι' ἀλφαβητικῶν στοιχείων σημειωμένον. Ἀναφέρεται δὲ καὶ ἡ πατρὶς ἑκάστου, καὶ ὁ μὲν εἶναι Ὀροβιεύς, ὁ δὲ Παλληνίτης, ἕτερος ἐξ Ἀμφιθόης κλ. Πλειότερον πάντων μ' ἐξέπληξεν ὁ Ὀροβιεύς, διότι καὶ σήμερον ἔτι χωρίον τι, μικρὸν τῆς Αἰδηψοῦ ἀπέχον φέρει τὸ ὄνομα Ῥοβιές, τοῦτο δ' ἴσως θὰ ἐκαλεῖτό ποτε Ὀροβίειαι ἢ ἄλλως πως. Ὁ λύχνος φέρει γεγλυμμένον ἀτέχνως τετράποδόν τι, ὑπὸ τὴν βάσιν δὲ τὸ γράμμα Α.

Πιθανώτατα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἱεροῦ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ἴσως ὑλικοῦ ἐκτίσθη ναὸς χριστιανικὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἢ μονή, ἢ ὁλόκληρος συνοικισμὸς ἐγένετο, διότι καὶ εἰς τὰ πέριξ φαίνονται λίθοι καὶ λείψανα τοίχων ἀσβεστοκτίστων. Ἡ πλὰξ καὶ εἴτι ἄλλο συνετρίβησαν καὶ ἐχώσθησαν ἢ ἐκτίσθησαν ἐντὸς τῶν θεμελίων· τίς οἶδε δὲ διατί, καὶ τὰ μεταγενέστερα κτίρια κατόπιν ἐκρημνίσθησαν, κατεχώσθησαν καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ὑπὸ τὰς ῥίζας τῶν δένδρων καὶ θὰ ἔμενον, ἂν αἱ σκαπάναι τῶν χωρικῶν, ἐλπιζόντων θησαυρῶν εὕρεσιν, δὲν ἀπεκάλυπτον τὸ κοινοτάφιον τοῦτο τῶν ἑλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν ἐρειπίων...

Ἐκεῖ λοιπόν, ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ λοφίσκου, ἀτενίζουσα πρὸς τὴν ἀνατολήν, ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑψηλῶν δένδρων ἵστατό ποτε ἡ ἀρρενωπὴ θεά, ἔχουσα πρὸς τὰ δεξιὰ σειρὰν λόφων καὶ βουνῶν ποικιλομόρφων, τῶν ὁποίων αἱ πράσιναι κορυφαὶ ἀνερχόμεναι καὶ κατερχόμεναι καὶ ἀνερχόμεναι πάλιν ἠσπάζοντο τὸν οὐρανόν. Εἰς τ' ἀριστερὰ ἡ θάλασσα ἐκύλιε τἀπαλὰ κύματά της πρὸς τὴν ἀνοικτὴν ἀγκάλην, ἣν ἔτεινεν ἡ ἀδελφὴ γῆ, καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς ἡπλοῦτο λειμὼν ἁπαλὸς ὡς τάπης, ἕτοιμος νὰ δεχθῇ τῆς Προσηφας τὰ βήματα, ἂν ποτε κατήρχετο τοῦ βάθρου.

Πολλάκις διατρέχων τὰς ποραλίας ταύτας προσεπάθησα νὰ μαντεύσω τὴν θέσιν, ὅπου ἦτο τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ἱερόν, καὶ ἠρεύνησα τὰς περὶ αὐτοῦ πηγὰς ἄλλοτε — εἰς μάτην! Ἀλλ' ὅταν ἦλθον εἰς τὸν τόπον τῆς ἀνασκαφῆς, φωνὴ θαυμασμοῦ ἐπτερύγισεν ἀπὸ τῶν χειλέων μου. Ἦτο ἀδύνατον νὰ εἶναι ἀλλαχοῦ τὸ ἱερόν· ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ἱδρυθῇ καὶ ἐκεῖ ἱδρύθη. Ἐκεῖ ὅπου τὸ πνεῦμα ἐμπνέεται ὅ,τι ὡραῖον, ὅ,τι γενναῖον, ὅ,τι εὐγενές, ὅ,τι ἀρρενωπόν, ἐκεῖ ἔπρεπε τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος ἄγαλμα νὰ στηθῇ καὶ ἐστήθη ὑπὸ τῆς μεγαλοφυοῦς αἰσθητικῆς τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δὲ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον δὲν δύναται πλέον νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὅπου οἱ γεωγράφοι θέτουσιν αὐτό, εἰς μα-

κρὰν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπόστασιν, ἐνῷ πρὸ τοῦ ἱεροῦ, εἰς πέντε μόνον λεπτῶν δρόμον, ἐκτείνεται ἄκρα γῆς ὁμαλὴ, δυναμένη κάλλιστα νὰ εἶναι τὸ Ἀρτεμίσιον, φέρουσα δὲ τὸ ὄνομα Πευκὶ τὴν σήμερον, διότι εἶναι πλήρης πεύκων μέχρι τῆς θαλάσσης.

Αἱ ἀνασκαφαὶ διακοπεῖσαι θὰ ἐξακολουθήσωσιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Βὶλδ, ἀφιλοκερδῶς ἐργαζομένου οὕτω ὑπὲρ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς δευτέρας ταύτης πατρίδος του.

★★★

Ἡ ἀνασκαφὴ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰ σχόλια, κρίσεις καὶ διηγήσεις τῶν χωρικῶν. Οὕτω διηγοῦνται ὅτι ποτὲ, ὁ δεῖνα νειριάστηκε πὼς θὰ εὕρῃ θησαυρὸν κ' εὑρῆκεν ὅλο τάλλαρα· ὅτι ἄλλος ὀργώνων τὸ χωράφι του τυχαίως εἶδεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βοῶν ἀναπηδῶντα πάλιν τάλλαρα, ὅτι ἀμέσως ἔδιωξε τὸ κοπέλλι του γιὰ νὰ τὰ πάρῃ μόνος, μὰ κ' ἐκεῖνα εὐθὺς ἐγίνανε κάρβουνα. Ἄλλοτε συνέβη νὰ πέφτουν τὰ βώδια ἑνὸς ἀπάνω στὴν κασέλλα μὲ τὰ χρήματα, μπὰπ-μπὰπ, κ' ἐκεῖνος ὁ στραβὸς νὰ μὴν τὰ βλέπῃ, ὥς που πῆγε ἄλλος καὶ τὰ πῆρε, Ἔμαθον προσέτι σωτήριον συνταγήν : ὅταν σκάπτῃ κανεὶς ἐπ' ἐλ-

πίδι θησαυροῦ πρέπει ν' ἀνάπτη λ ι β ά ν ι ἐντὸς κεραμίδος παρὰ τὴν γῆν—γ ι ὰ ν ὰ μ ὴ ν σ τ ο ι χ ε ι ώ σ ο υ ν τὰ χρήματα.

★★★

Τελευταῖον εὗρον—τί νόμίζετε;—καὶ ἄλλην ἀρχαιότητα γυναικείαν, ἡ ὁποία ἐχρημάτισεν ἐν Σκιάθῳ πλύντρια τοῦ Διάκου καὶ τοῦ Κωλέττη. Δακρύζουσιν ἀκόμη οἱ ξηροὶ ὀφθαλμί της, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοῦ Διάκου. Λεβέντης, λίγο σημαδεμένος ἀπ' τὴν εὐλογιά, μὲ μάτια μαῦρα μαῦρα, ποὺ σφάζανε μὲ μιὰ ματιὰ μονάχα. Τώρα νὰ τὸν ἔβλεπε τὸν ἐγνώριζε, λέγει. Κάποτε τὰ δισέγγονά της εἶχαν ἀγοράση φυλλάδιον σιγαροχάρτου· ἅμα εἶδε τὴ ζωγραφιὰ ἀνατρίχιασεν· ἦτον ὁ Διάκος—ἄσχημα ζωγραφισμένος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Διάκος. Περὶ τοῦ Κωλέττη περιορίζεται λέγουσα:

—Μιὰ κεφάλα χοντρὴ, καὶ μιὰ φεσάρα ποὺ θἄπερνε μισὸ κοιλὸ μέσα . . .

Β´

Καστρί. — Παλιόκαστρο. — Τ' Ἀλιοτροπιοῦ. — Ὁ θερισμός. — Ὁ μονόχειρ γερο-Κωσταντής. — Ἔλευσις τῆς Παναγίας. — Κακῆς ἀρχῆς καλὸν τέλος.

Τὸ χωρίον Καστρὶ εἶναι τὸ μικρότατον τῶν μικρῶν χωρίων τῆς Β. Εὐβοίας, κατοικούμενον μόλις ὑπὸ δεκάδος οἰκογενειῶν. Κεῖται δ' ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, καὶ ἐπειδὴ τὸ μεταξὺ τῆς παραλίας καὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ ἔδαφος εἶναι χαμηλὸν καὶ ὁμαλώτατον, ἀπὸ τοῦ χωρίου ἡ ὀπτικὴ ἀκτὶς τοῦ θεατοῦ προσπίπτει εὐθὺ πρὸς τὴν ὀλίγον μόνον ἀπέχουσαν θάλασσαν, ἥτις οὕτω φαίνεται ὡς ὑψηλότερον τοῦ συνήθους κειμένη, ἐντὸς ἐλλειψοειδοῦς λεκάνης, τὰ χείλη τῆς ὁποίας, ἀποτελούμενα ἐκ πρασινωτάτων πεύκων, νομίζεις ὅτι ἐκ τῆς ὑγρασίας ἐχλόασαν, ὡς τὰ χείλη κοινῆς δεξαμενῆς.

Τὸ Καστρί, καίτοι μικρὸν ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, ἔχει τὰ μᾶλλον προσοδοφόρα δάση, διότι, κείμενον πλησίαν τῆς παραλίας καί, εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ ἐδάφους, κυλίει μέχρι τῆς ἀκτῆς σχεδὸν ἀνεξόδως τοὺς ὀγκώδεις κορμοὺς τῶν πεύκων, τοὺς καλουμένους β ο υ β ὰ—ὄχι βεβαίως διότι δὲν ὁμιλοῦσι—καὶ σ τ ρ α β ό ξ υ λ α—οὔτε πάλιν διὰ τὸ ἰδιότροπον αὐτῶν—τοὺς ὁποίους ἐκεῖθεν τὰ πλοῖα ἀπάγουσιν εἰς τὰ διάφορα ἑλληνικὰ ναυπηγεῖα.

* * *

Ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς εὐρείας παραλίας τοῦ Καστριοῦ ὑψοῦται τὸ Π α λ ι ό κ α σ τ ρ ο, λόφος πρὸς μὲν τὴν θάλασσαν μᾶλλον βραχώδης καὶ λίαν ἀπότομος, πρὸς δὲ τὴν ξηρὰν ἐν ὁμαλῇ κατωφερείᾳ διήκων καὶ ἐν μέρει καλλιεργούμενος. Ὡς πᾶσα γωνία τῆς Β. Εὐβοίας καὶ ὁ λόφος οὗτος εἶναι δασώδης, τὰ πεῦκα δ᾽ αὐτοῦ προσθέτουσι μεῖζον ἔτι θέλγητρον εἰς τὸ ἐν γένει θαυμάσιον τῆς κατασκευῆς του. Ἡ κορυφή του εἶναι βεβαίως ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων εὐθέως ἀποκεκομμένη, οὕτως ὥστε ἀποτελεῖ εὐρεῖαν καὶ ὁμαλὴν πλατεῖαν, ὡς εἶναι δὲ κατεστρωμένη ὑπὸ ξηρῶν καὶ ὀλισθηρῶν φύλλων πεύκων, ἐνθυμίζει τὰς ὑπὸ

στιλπνοῦ δαπέδου στρωμένας χορευτικὰς αἰθούσας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ τοῦ οἱονεὶ ὀροπεδίου τούτου ἀνεζήτησα τὰ ὑπὸ ξένων γεωγράφων ἀναφερόμενα ἴχνη τειχῶν καὶ θεμελίων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἅτινα ἔπεισαν σχεδὸν πάντας τούτους, ὅτι τὸ ἱερὸν τῆς Προσηφας Ἀρτέμιδος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Παλιοκάστρου. Πράγματι δὲ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν συνήντησα κεκαλυμμένους τὸ πλεῖστον ὑπὸ χώματος καὶ φύλλων τρεῖς ὀγκώδεις λίθους, ἀποξύσας δὲ τὸ ἄκρον τῆς γωνίας ἑνὸς διέκρινα εὐθὺς λευκοτάτην χροιὰν μαρμάρου. Δυστυχῶς δὲν δύναταί τις νὰ ὁρίσῃ οὐδὲ τὸ σχῆμα οὐδὲ τὸν ὄγκον τῶν λίθων τούτων, καθόσον, ὡς εἶπον, εἶναι τεθαμμένοι ἐντὸς φύλλων καὶ χώματος· ἐν τούτοις μ' ἐξέπληξε τὸ ὑπολανθάνον σπονδυλοειδὲς σχῆμα ἑνός, ἀνασκαλίσας δὲ τὸ παρ' αὐτὸν ἔδαφος διὰ ξηροῦ κλάδου πεύκου εἶδον ὅτι προχωρεῖ κατὰ μικρὸν στενούμενος, ὡς ἂν ἦτο βάσις κώνου. Ἀλλ' ὁ κλάδος ταχέως συνετρίβη, λίαν ἀκατάλληλος πρὸς ἀρχαιολογικὴν ἀνασκαφήν, καὶ ἐγὼ μὴ δυνηθεὶς νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν μου, ἀπεφάσισα ν' ἀφεθῶ ὁλόκληρος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς φυσικῆς καλλονῆς, ἀληθῶς ἐξαισίας. Καὶ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, ὡς ἀπὸ ἐξώστου, βλέπω κάτω τὴν θάλασσαν φιλοῦσαν τοὺς πόδας τοῦ πελωρίου

βράχου καί, ὡς εἶναι γαλήνη, οἱ στρογγύλοι χάλικες πληροῦντες τὸν ἀβαθῆ πυθμένα αὐτῆς δίδουσιν ὄψιν πινακίου φακῆς... Καὶ μετὰ τὴν κυανῆν, ἄλλη πρασίνη θάλασσα, μακρὰ λωρὶς παρακτίων ἀγρῶν, ἀνὰ τοὺς ὁποίους πυκνὸς ὁ ἀραβόσιτος ἐπισείει ὑπὸ τὴν πρωϊνὴν αὖραν τὰ εὐμήκη φύλλα του. Καὶ ἀπέναντί μου ἡ Θεσσαλία μὲ τὰς σκιώδεις γλαυκὰς ἀπόψεις τῶν βουνῶν της. Καὶ πέραν αἱ δύο θαλάσσιαι καταγάλανοι ἀδελφαί: ἡ Σκόπελος καὶ ἡ Σκίαθος. Καὶ πάλιν ἐν μέσῳ ὅλων αὐτῶν, ὡς ἁπαλὸς βραχίων γυναικὸς νωχελῶς ἁπλούμενος ἐπὶ κυανῆς ἐσθῆτος, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ ἀληθινὸν Ἀρτεμίσιον, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁποίου εὐλαβῶς ἔκλιναν οἱ τῶν Περσῶν νικηταὶ τὰς δαφνοστεφεῖς κεφαλάς των καὶ ηὐχήθησαν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ Προσηῴᾳ θεᾷ. Ἐν τῇ πρωϊνῇ ταύτῃ ὥρᾳ μυστηριώδης τις αἴγλη, ὡσεὶ αἰωνία ἀθανάτου δόξης ἀνταύγεια, περιβάλλει τὴν ἀκτήν. ἥτις δύο ἔχει ἄλλας ἰσοτίμους ἀδελφάς, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὴν Μυκάλην!...

Κατερχόμενος περισυλλέγω συντρίμματα κεράμων διατηρούντων ἔτι τὴν μελανὴν αὐτῶν καὶ στιλπνὴν βαφήν, ἑτέρων δὲ μόνον κατὰ τὰ ἄκρα πεποικιλμένων διὰ μελανῆς καὶ ἐρυθρᾶς λωρίδος· τὰ τεμάχια εἶναι πάντα κυρτὰ καὶ ἔχουσι πάχος δύο περίπου δακτύλων. Καὶ ἐνῷ κατ᾽ ἐμαυτὸν

ἐπαναλαμβάνω τὴν λίαν ἐπιφυλακτικὴν γνώμην τῶν ἀρχαιολόγων ὅτι «ἴσως κάτωθι τοῦ χωρίου Καστρὶ ἔκειτο ἱερὸν» ἄνευ τοῦ ἴ σ ω ς, καὶ ἐνῷ ὁ λογισμός, μου πτερυγίζων εἰς ἀρχαίους καιροὺς προσπαθεῖ τρόπον τινὰ νὰ μαντεύσῃ τίνος θεοῦ ἱερὸν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι ἐκεῖ — ἀφοῦ ἀπεδείχθη ἤδη ὅτι δὲν ἦτο τῆς Προσηῴας—ὄφις ὀργυιαῖος ὁ καλούμενος Δ ε ν δ ρ ί τ η ς κυλίεται πρὸ τῶν ποδῶν μου. Αὐτομάτων στρέφω τὸ δίκαννον κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἰδέα τις παράδοξος διέρχεται τοῦ λογισμοῦ μου : μὴ ὁ ὄφις ἐκεῖνος ἦτο τοῦ Ἀπόλλωνος, μὴ ἦτο αὐτοῦ τὸ ἐπὶ τοῦ Παλιοκάστρου ἱερόν ; Διατί ὄχι ἀφοῦ ὀλίγον παρέκει ἦτο τὸ ἱερὸν τῆς ἀθανάτου ἀδελφῆς του ; Ἀπεδέχθην ὡς ἐθνικὸς τὸν οἰωνὸν καὶ ἀφῆκα τὸ ἑρπετὸν νὰ κρυφθῇ ἐντὸς τῶν βάτων, ἀποκομίζων μόνον τὸ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐνδόμυχον ρίγημα.

* * *

— Αὔριο εἶναι τ᾽ Ἁλιοτροπιοῦ !

— Τίνος ; ἠρώτησα ἀπορῶν..

— Τ᾽ ἅη Γιάννη τ᾽ Ἁλιοτροπιοῦ !

Ὁ συνήθως λεγόμενος ἅη Γ ι ά ν ν η ς ὁ ρ ι γ α ν ᾶ ς—ἑορτάζων τὴν 24 Ἰουνίου— διότι κατὰ

τὴν ἡμέραν ἐκείνην συλλέγουσι τὴν ρίγανιν, ἐνταῦθα καλεῖται τ' Ἁλιοτροπιοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν γριφώδης μοῦ ἐφάνη ὁ τίτλος, ἐτυμολογήσας δὲ τὴν λέξιν κατόπιν εὗρον ὅτι ἡ μόνη πιθανὴ ἐξήγησις εἶναι αὕτη : Τὴν 9 Ἰουνίου εἶναι τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἄρχεται δ' ἔκτοτε ἡ τῆς ἡμέρας σμίκρυνσις, τρεπομένου τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ εἰς τοὺς χωρικοὺς μόλις μετὰ δεκαπενθήμερον γίνεται αἰσθητὴ ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ ἡμερονυκτίου καὶ τοῦ ἡλίου ἡ τροπή, ὅθεν ὠνόμασαν—ἐν παλαιᾷ ἐποχῇ ὡς ἐκ τῆς καθαρευούσης λέξεως φαίνεται —τὸν τότε ἑορτάζοντα ἅγιον Ἰωάννην : τοῦ Ἡλιοτροπίου, ὅπερ παραφθαρὲν ἐγένετο νῦν τ' Ἁλιοτροπιοῦ.

Εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος τὴν ἡμέραν ἐκείνην βγάνουν τὸν κλήδονα· ἐνταῦθα οὐδὲ τὴν λέξιν γνωρίζουσιν, ἐνόμιζον δ' ὅτι τοὺς ἐμπαίζω, ὅταν ἐρωτῶν εἶπον τὸν τρόπον καθ' ὃν τελεῖται ἀλλαχοῦ ἡ ἑορτὴ αὕτη τοῦ λαοῦ. Ἔχουσιν ὅμως ἄλλα περιεργότατα ἔθιμα : Τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς κόπτει ἕκαστος φύλλον συκῆς, ὅπερ ἀφήνει ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ οἴκου. Ἂν τὴν πρωίαν τὸ φύλλον μένῃ ἔτι θαλερόν, μακάριος οὗτος ! ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἀπολαμβάνει· ἀλλοίμονον ὅμως ἂν ἐμαράνθη τὸ φύλλον· ἄφευκτος θάνατος ἀναμένει

αὐτόν. Ὅταν δ' ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, εὐτυχὴς ὁ βλέπων τὴν πρωΐαν ἐκείνην τὴν σκιὰν αὐτοῦ εὐμήκη, δυστυχὴς δ' ὁ βλέπων αὐτὴν μικρὰν καὶ ἄνευ κεφαλῆς. Διηγοῦνται ὅτι κάποτε ἐμετρήθησαν πέντε χωρικοὶ εἰς τὰ ἁλώνια. Οἱ τέσσαρες εἶδον τὰς σκιὰς αὐτῶν μακράς, μόνον εἷς ἔβλεπε στρογγύλον τι σημεῖον σώματος ἄνευ κεφαλῆς — καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέθανεν.

Ἀλλὰ τὰ ἔθιμα ταῦτα βαθμηδὸν ἐκλείπουσιν, ἓν δὲ μένει εὐλαβῶς τηρούμενον, τὸ πρωτοτυπώτατον πάντων. Ἀπὸ τῶν μεσογειοτάτων ἔτι χωρίων πλῆθος ἀγροτῶν κατέρχονται εἰς τὴν ἐγγυτέρω κειμένην ἀκτὴν ἀπὸ νυκτὸς βαθείας, ἵνα λουσθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν προτοῦ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος. Ἀσθενεῖς φέρονται ἐπὶ τῶν ὄνων ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἵνα θεραπευθῶσι διὰ τοῦ λουτροῦ. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἀναλόγως τῆς κράσεως καὶ τῆς ἀσθενείας ὠφελεῖ ἢ βλάπτει ἡ νυκτερινὴ αὕτη ψυχρολουσία, ἐκ τούτου δ' ἐξάγουσι ποικίλα συμπεράσματα περὶ ἁμαρτίας ἢ θεοσεβείας τῶν λουομένων οἱ ἁπλοῖ χωρικοί.

Μετ' ἀπορίας ἠρώτησα :

— Διατὶ τάχα νὰ γίνεται νύκτα τὸ λουτρόν ;

Καὶ γραῖα χωρικὴ μοῦ ἀπεκρίθη αὐστηρῶς :

— Ἄμ, παιδάκι μου, ποιὸς πάει σὰ βγῇ ὁ

ἥλιος νὰ μπῇ στὴ θάλασσα, ποὺ πέφτει πιὰ τὸ θεριὸ τ᾽ ἅη Γιάννη μέσα καὶ τὸν τρώει ;

★ ★ ★

Ὁ θερισμὸς ἐγγίζει εἰς τὸ τέλος του· θὰ εἶχε δὲ τελειώσῃ ἤδη πρὸ ἡμερῶν, ἂν μὴ ἦτο ἐκτάκτως μεγάλη ἡ ἐφετινὴ ἐσοδεία τοῦ σίτου.

Ὁ θερισμὸς ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν κορασίδων ἰδίως, διότι αὗται εὐλυγιστότεραι καὶ μικρότεραι τὸ ἀνάστημα δύνανται ν᾽ ἀποκόπτωσι χαμηλότερον τοὺς στάχυς.

Εἶναι δ᾽ ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἀγροτικῶν θεαμάτων ὁ θερισμός.

Ἀλλ᾽ ἂν εἶναι εὐάρεστον θέαμα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ εὐάρεστον ἔργον. Ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν διέρχονται αἱ ταλαίπωροι θερίστριαι ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας θερμοῦ ἡλίου. Ὁ ἱδρὼς ῥέει ποταμηδὸν ἐπὶ τῶν προσώπων αὐτῶν, ἅτινα μελανοῦνται καὶ σκληρύνονται ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ καύματος, ὥστε καθίστανται σχεδὸν ἀγνώριστοι μετὰ τὸ πέρας τοῦ θερισμοῦ. Καὶ οἱ γυμνοὶ πόδες αὐτῶν πατοῦντες ἀενάως ἐπὶ χώματος σκληροῦ καὶ λίθων κοπτερῶν καὶ πεπυρακτωμένων· καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν παλαίουσαι πρὸς τοὺς ἐντὸς τοῦ σίτου βλαστάνοντας βάτους καὶ προβάλλουσαι ἐνίοτε

αἱμόφυρτοι καὶ κατεσχισμέναι· καὶ ἡ ὅλη τοῦ σώματος ἀγωνιώδης θέσις ἐν τῇ συνεχῶς κεκυφυίᾳ αὐτοῦ στάσει — μεταβάλλουσιν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ αὐτὸ τὸ εὐάρεστον θέαμα εἰς θέαμα μόνον οὐχὶ σπαρακτικόν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν γίνεται διακοπὴ τῆς ἐργασίας· οἱ θερίζοντες συναθροίζονται ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου, τρώγουσι τεμάχιον κριθίνου ἀζύμου ἄρτου καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἢ καὶ ὕπνον ἐπαναλαμβάνουσι πάλιν τὸ ἔργον αὐτῶν μέχρι τοῦ λυκόφωτος. Ἀργά, πολὺ ἀργὰ ἐπανέρχονται εἰς τὸν οἶκον καὶ γευματίζουσι σχεδὸν τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτός. Ἐλαῖαι, ρεβίνθια, κολοκύνθια βραστὰ ἢ αὐτοσχέδιον εἶδος τ ρ α χ α ν ᾶ, διὰ σίτου τετριμμένου καὶ κρομμύων μετ᾿ ἐλαίου παρασκευαζόμενον, ἀποτελοῦσι τὸ σύνηθες γεῦμα τῆς ἑσπέρας. Θελκτικὸν δ᾿ εἶναι τὸ θέαμα τῆς ἀναλαμπῆς τῶν κλιβάνων, οἵτινες καίουσι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου παρὰ τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, περιβάλλοντες διὰ ροδαλῆς ἀνταυγείας τοὺς λευκοὺς αὐτῶν τοίχους καὶ ὡς μικρογραφικὴν σκηνὴν θεάτρου φωτιζοντες τὸ παμποίκιλον ἐσωτερικὸν τῶν ἀγροτικῶν ἐνδιαιτημάτων.

* * *

Πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ χωρίου, πλησίον πελωρίας συκῆς, φαίνεται μικρὰ καλύβη καλαθόπλεκτος καὶ κεραμοσκεπής. Διερχόμεμενος δὲ δι' αὐτῆς ἵνα μεταβῇ τις εἰς τὴν πλησίον κρήνην συναντᾷ παρὰ τὴν θύραν μονόχειρα γέροντα ἰσχνότατον, σχεδὸν ἐντελῶς ἄτριχον ἔχοντα τὸ πρόσωπον, ὁτὲ μὲν σύροντα διὰ τῆς μόνης χειρὸς μακρὸν κορμὸν ἀπὸ τοῦ δάσους ἀποκοπέντα, ὅν ἐκεῖ κατατέμνει εἰς μικρὰ καυσόξυλα, ὁτὲ δ' ἐκδιώκοντα τὰς ὄρνιθας διὰ μακρᾶς ῥάβδου ἀπὸ τοῦ μικροῦ κηπαρίου, ὁτὲ δὲ καὶ καθήμενον ἐπὶ παλαιᾶς κάπας καὶ ῥοφῶντα ἡσύχως τὸν ταμβάκον του.

Ὁ γέρων οὗτος, γνωστὸς εἰς τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα γέρο-Κωσταντής, καλεῖται Κωνσταντῖνος Σταμοῦλος καὶ—θὰ τὸ ἐμαντεύσατε ἤδη—εἶναι Ἀγωνιστής.

Παρευρέθη εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, μετέβη εἶτα εἰς Σπέτσας, κατόπιν ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην ἐν Ἀραχώβῃ καὶ ἐν Φαλήρῳ, ὅπου καὶ ἠκρωτηριάσθη τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου ἐκείνου. Διηγεῖται δὲ ἀφελέστατα πῶς ἀπώλεσε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μέχρι τῆς ὠμοπλάτης :

— Ἤμουν πίσω ἀπ' τὸ ταμποῦρι . . . βροχὴ πέφταν τὰ βόλια γύρω. . . χαμπάρι δὲν εἶχα. . . κάπου

κάπου γιόμιζα τὸν τουφέκι κ᾽ ἔρριχνα μιά... Στὸ πλάϊ μου ἦταν ἕνας νησιώτης... καραβᾶς (προσθέτει περιφρονητικῶς)... Ἄδειασε τὸν τουφέκι του κ᾽ ἔκανε νὰ τὸ γιομίσῃ... τὸ βόλι δὲν χώραγε στὴ μποῦκα τοῦ τουφεκιοῦ... ἦταν μεγάλο.—Δὲν κάνει αὐτό... ἄλλο βάνε, ἔσκυψα νὰ τοῦ πῶ... ἔστριψα λίγο... τὸ ταμποῦρι δὲν μ᾽ ἔκρυβε ὅλον... κάτι βοΐξε κοντά μου... κάτι ἔννοιωσα σὰν νἄλειψε ἀπὸ πάνου μου... τὸ τουφέκι μοῦ γλίστρησε κατὰ γῆς... σκοτίσθηκα μονομιᾶς... κι᾽ ἀνάμεσα στὴ ζάλη εἶδα χάμου κάτι... ἦταν τὸ ζερβί μου χέρι... Μπάλα κανονιοῦ μοῦ τῷχε πάρῃ σύρριζα... Ἕνας φράγκος γιατρὸς μὲ γιάτρεψε... τί νὰ τὴν κάνω τὴ γιατριά του; ἄλλο χέρι δὲ μοὔδωσε...

Τοιοῦτος ὁ γέρο-Κωνσταντής, ἡ μόνη αὕτη, ἀλλ᾽ ἀρκοῦσα δόξα τοῦ χωρίου Γουβῶν. Καὶ ἡ μὲν ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀνταμείβει τὸν μονόχειρα ἀπόμαχον τοῦ Καραϊσκάκη διὰ δραχμῶν... δέκα κατὰ μῆνα, οἱ δὲ συνδημόται του τιμῶσιν ἀρκούντως ἐκλέγοντες αὐτὸν πάρεδρον τῶν χωρίων Γουβῶν καὶ Καστριοῦ. Μία χεὶρ λοιπὸν μαχητοῦ ἐν Ἑλλάδι πωλεῖται ἀντὶ τῶν τόκων χιλιοδράχμοσ κεφαλαίου καὶ μιᾶς παρεδρίας!...

Τί ἀκριβά!

★★★

Δεκὰς πυροβολισμῶν περὶ τὴν δείλην τῆς παρελθούσης Τρίτης, ἀφυπνίσασα τὴν ἠχῶ τῶν βουνῶν τῆς κοιλάδος, ἔκαμε κ᾽ ἐμὲ νὰ σπεύσω ἔκπληκτος πρὸς τὸν ἐξώστην τοῦ πύργου. Ηὔξησε δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ ἔκπληξίς μου, ὅταν εἶδα ὁλόκληρον τὸ χωρίον σπεῦδον πρὸς ὡρισμένον σημεῖον, ὡς ἂν ἐγνώριζε τῶν πυροβολισμῶν τὴν αἰτίαν, ὡς ἂν ἀνέμενεν αὐτοὺς ὡς συμφωνηθὲν σημεῖον. Κράξας παιδίον σπεῦδον μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἐρωτήσας ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἀπόκρισιν :

— Ἔ ρ χ ε τ᾽ ἡ Π α ν α γ ί α, μ π ά ρ μ π α !

Καὶ πράγματι πρὶν ἢ προφθάσω νὰ σκεφθῶ τί εἴδους ἔλευσις Παναγίας ἦτο ἡ διὰ πυροβολισμῶν οὕτω μηνυθεῖσα, εἶδον μεγάλην συνοδίαν προβαίνουσαν μέσῳ τοῦ δάσους, τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν διόπτρων μου διέκρινα ἤδη ζεῦγος καλογήρων, ἐφίππων, ἐρυθρὸν σχῆμα ὀρθογώνιον κρατούμενον ὑπό τινος, πλῆθος δὲ χωρικῶν τοῦ τε ὡραίου καὶ ἀσχήμου φύλλου ἀκολουθοῦν τὴν λιτανείαν. Ἡ συνοδεία ὁλονὲν ἐπλησίαζεν, ἠκούοντο δ᾽ εὐκρινῶς ἤδη τὰ Κ ύ ρ ι ε ἐ λ έ η σ ο ν τῶν πιστῶν. Ἀφ᾽ ἑτέρου οἱ σπεύσαντες πρὸς ὑπάντησιν χωρικοὶ ἐγονυπέτουν καὶ ἐσταυροκοποῦντο καὶ ἔκλινον μέχρι τῆς γῆς τὴν κεφαλήν. Τὸ θέαμα ἦτο ἀληθῶς γραφικώτατον· μέσῳ τῶν πρασίνων δένδρων καὶ θάμνων οἱ χρυσίζοντες στολισμοὶ τῶν γυναικῶν

στίλβοντες ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ κατερχομένου ἡλίου ὡμοίαζον προώρως ἀνατείλαντα ἄστρα καὶ —ἵνα ἐμμείνω εἰς τὴν παραβολήν μου—αἱ κόκκιναι αὐτῶν ἐμπροσθέλλαι κολπούμεναι ὑπὸ ἐλαφροῦ ἀνέμου, ὡμοίαζον τῆς δύσεως ροδοσύννεφα.

Ὅταν ἡ λιτανεία ἀφίκετο εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου κατῆλθον κ' ἐγὼ ἐκεῖ. Τὸ αἴνιγμα ἐλύθη· ἡ ἔλευσις τῆς Παναγίας δὲν ἦτο ἄλλο ἢ ἡ ἄφιξις ζεύγους καλογήρων, οἵτινες ἐνοικιάζοντες διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας, (ἀντὶ 5.000 δρ. ἐφέτος, νομίζω) μεγάλην εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀργυρότευκτον καὶ ὀγκῶδες ἀργυροῦν κιβώτιον πλῆρες ἁγίων λειψάνων, ἀναχωροῦσιν ἀπὸ Μοναστηρίου τῆς Σούρπης καὶ περιάγοντες ταῦτα ἀνὰ τὴν Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν καὶ Εὔβοιαν καὶ Φθιώτιδα, ἐκμεταλλεύονται τὴν εὐπιστίαν τῶν χωρικῶν, ἀναγινώσκοντες αὐτοσχεδίους εὐχὰς περὶ ἐξοντώσεως τῆς ἀκρίδος, τῆς μηνιγγίτιδος καὶ τῶν τυφοειδῶν πυρετῶν καὶ τῆς ἀπὸ πάσης ἀσθενείας καὶ κακοῦ ἀπαλλαγῆς τῶν τε ἀνθρώπων, ζῴων, δένδρων, ἀμπέλων, καὶ λ α χ ά ν ω ν. Πληροῦσι δ' οὕτως ἀφθόνως τὰς μὲν κοιλίας ὀρνίθων, τὰ δὲ θυλάκια ἀργυρίου τόσου, ὥστε καὶ τὸ ἐνοίκιον τῶν ἱερῶν κτημάτων νὰ πληρώσωσι καὶ διὰ τοὺς εὐσεβεῖς αὐτῶν κόπους ν' ἀποζημιωθῶσιν. Ἡ εἰκὼν

προορισθεῖσα οὕτως ὑπ' αὐτῶν αἰωνίως νὰ ὁδοιπορῇ ὠνομάσθη Παναγία ἡ Ξενιά. Ἤρχετο δ' ἐκ τοῦ Ἀγριοβοτανιοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες, πρὸ πάντων δ' αἱ κόραι, αἵτινες σπανιώτατα ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τοῦ χωρίου των, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Θεομήτορος νὰ ἔλθωσι μέχρι Γουβῶν ὡς συνοδοί. Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἔκτακτος ὅλως ἀσχημία αὐτῶν καὶ οἱ κατὰ μοιραίαν ἀντίθεσιν λαμπροὶ στολισμοί των, ἀ ρ μ α τ ω σ ι έ ς, ὡς λέγουσι κοινῶς ἐδῶ.

Καὶ ἐστήθη ἡ εἰκὼν ἐν τῇ πλατείᾳ, καὶ εἶπον οἱ καλόγηροι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Λαζάρου (ἀγνοῶ διατί), καὶ χρῆμα οὐκ ὀλίγον κατετέθη ἐν ταῖς παλάμαις αὐτῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν εἶχον διόλου ὄρεξιν νὰ τοὺς φιλοξενήσω εἰς τὸν πύργον· κατέλυσαν λοιπὸν εἰς τὸν οἶκον εὐπόρου τινὸς χωρικοῦ, τὴν δὲ πρωίαν τῆς Τετάρτης ἐλειτούργησαν ἐν τῷ μικρῷ ἐκκλησιδίῳ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Τὸ σχεδὸν ἠρειπωμένον τοῦτο ἐκκλησίδιον κεῖται ὀλίγον πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου, ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὑψηλοτέρου τῶν περὶ αὐτὸ βουνῶν τοῦ καλουμένου: Τ ο ύ ρ λ α.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ ἀγροτικαὶ ἐκκλησίαι περιστοιχοῦνται ὑπὸ μεγάλων παλαιῶν δένδρων, διὰ τὸν ἁπλοῦν λόγον ὅτι οἱ χωρικοὶ σεβόμενοι δὲν κόπτουσιν οὐδὲ φύλλον ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἡ Ἁγία

Παρασκευὴ τῶν Γουβῶν κεῖται μέσῳ συστάδος ὡραίων δρυῶν, ὧν τὰ φυλλώματα κατέρχονται μέχρι τοῦ κατωφεροῦς ἐδάφους, ἀναμιγνύονται· ἐκεῖ μετὰ τῶν σχίνων καὶ οὕτω μόλις ἀφίνουσι διαφανὲς μέσῳ αὐτῶν μέρος τῶν διὰ λευκῆς ἀσβέστου ψιμμυθιωμένων τοίχων τοῦ ναοῦ.

Ἐννοεῖται ὅτι ἔσπευσα εἰς τὴν λειτουργίαν, διότι λειτουργία ἐνταῦθα εἶναι σπάνιον φαινόμενεν συμβαῖνον δὶς ἢ τρὶς τοῦ ἔτους. Ἡ λειτουργία ἤρξατο περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, σημαίνοντος τοῦ τόσον ὑπερτέρου τῶν βαρβάρων κωδώνων, τοῦ τόσον συμπαθοῦς σημάντρου. Εἶναι δὲ τὸ σήμαντρον μέγα τεμάχιον πλατέος σιδήρου διὰ σχοινίου κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ καὶ κρουόμενον διὰ μικρᾶς σφύρας. Ἡ θύρα τοῦ ναοῦ εἶναι χαμηλή, καὶ ἀκουσίως κλίνει τις εὐσεβῶς τὴν κεφαλὴν ἵνα εἰσέλθη. Ὀροφὴ δὲν ὑπάρχει· στρέφων τις ἄνω τὸ βλέμμα βλέπει δοκοὺς πλήρεις ἀραχνίων ἱστῶν, καὶ διακρίνει μικρὰ κυανᾶ τεμάχια οὐρανοῦ. Τὸ ἱερὸν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ διὰ σανιδώματος ἀκατεργάστου, ἀθλίως τετρημμένου εἰς τέσσαρα ἢ πέντε μέρη, ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς θῆκαι εἰκόνων ξυλίνων, προϊόντων τῆς ἀμαθεστέρας καλογηρικῆς ἁγιογραφίας. Δύο κανδῆλαι ἐκ λευκῆς ὑάλου, δύο κηροστάται κατασκευασμένοι

ἐκ δενδρυλλίων ἀνεστραμμένων, οὕτως ὥστε ὁ μὲν κορμὸς αὐτῶν ἐπέχει τόπον στύλου, οἱ δὲ κλῶνοι ἐκτελοῦσι καθήκοντα ποδῶν, εἷς δίσκος σκωριῶν παρά τινα γωνίαν, ξύλινον ἀναλόγιον διὰ πελέκεως εἰργασμένον, χρησιμεῦον καὶ ὡς κηροθήκη, δεκὰς χωρικῶν εὐσεβῶς ἱσταμένων, ὄπισθεν δ' αὐτῶν δωδεκὰς γυναικῶν κατὰ γῆς καθημένων, παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου λιβανίζων, πρὸ τοῦ ἀναλογίου οἱ δύο καλόγηροι μινυρίζοντες, τὸ σύνολον φωτιζόμενον ὑπὸ τῶν δύο ἀναμμένων κανδηλῶν καὶ δεκαπεντάδος κηρίων — τοιοῦτο τὸ θέαμα, ὅπερ εἶδον εἰσερχόμεσος. Ἐν τῷ οὕτως ἀτημελήτῳ εἶχε τι τὸ ἀρχαιοπρεπὲς καὶ ἐπιβλητικόν. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου εἶναι νέος, εὐφυής, ἐγγράμματος, γλυκύς, συνεχῶς μειδιῶν, τιμιώτατος καὶ ἀγαπώμενος διὰ τοῦτο ὑπὸ πάντων, τοιοῦτος, οἷον θὰ ηὐχόμην εἰς πάντα τὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος. Ἂν δ' ἐλειτούργει μόνος θὰ συνεπληροῦτο θαυμασίως ἡ τοῦ ὅλου ἁρμονία. Ἀλλ' ἦσαν ἀκόμη οἱ δύο ἐ ν ο ι κ ι α σ τ α ὶ κ α λ ό γ η ρ ο ι, οἱ κάπηλοι αὐτοὶ τῆς θρησκείας, οἱ ἐν ὀνόματι ἁγίου ὀνόματος καταληστεύοντες τοὺς ταλαιπώρους χωρικούς. Ἀπαίσιοι ἀμφότεροι τὰς ὄψεις, ὁ μὲν κοντὸς καὶ σπανίας ἔχων τοῦ πώγωνος τὰς τρίχας, ὁ δὲ πελώριος, δασὺς καὶ ζωσμένος τὴν εὐρεῖαν γαστέρα διὰ ζώ-

νης.... στρατιωτικῆς — μᾶλλον ἐνωμοτάρχης ἢ ἱερεύς! Ἀγράμματοι, ψάλλοντες ἀλλ' ἀντ' ἄλλων καὶ ἀναγινώσκοντες συλλαβιστά· ὁμιλοῦντες, βήχοντες, πταρμιζόμενοι, χασμώμενοι, τόσον κατέστρεφον τὴν πρώτην ἐντύπωσιν, τόσον ἐβεβήλουν τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον, ὥστε βεβαίως, ἂν οἱ παριστάμενοι χριστιανοὶ ἦσαν ἧττον μωρόπιστοι, θ' ἀπεδίωκον αὐτοὺς τοῦ ναοῦ, καὶ οὕτω, παυούσης τῆς τελουμένης ἱεροσυλίας, θὰ ἐτελεῖτο ὑπὸ μόνου τοῦ ἀξίου ἱερέως αὐτῶν ἥσυχος, τακτική, εὐσεβὴς ἱεροτελεστία.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἐτελέσθη ἁγιασμὸς ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἡγίασαν τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπέλους αὑτῶν οἱ ἀγρόται. Μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν περιάγοντες ἀνὰ τοὺς οἴκους πάντων τὴν ἱερὰν εἰκόνα καὶ τὰ ἅγια λείψανα, ἐφορολόγησαν τετάρτην ἤδη φορὰν τοὺς ταλαιπώρους χωρικοὺς τὴν μεγίστην φορολογίαν, τὴν τοῦ σίτου. Εἰς κατάστιχον ἐγγράφουσι τί ἕκαστος θὰ δώσῃ... εἰς τὴν Παναγίαν, ὅταν μετρήσῃ τὸ ἁλώνιόν του. Καὶ ὁ μὲν δίδει ἓν κοιλόν, ὁ δὲ ἥμισυ, καὶ ὅλη ἡ ἐγγραφὴ ἀνέρχεται εἰς κοιλὰ 12, δραχμὰς 100 περίπου... διὰ τὴν Παναγίαν!

Περὶ τὴν 5 ἑσπερινὴν ὥραν ἡ λιτανεία ἀνεχώρει μεταβαίνουσα εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Κορμπάτσι, ἔπρεπε δὲ νὰ συνοδευθῇ ὑπὸ τῶν ἡμε-

τέρων χωρικῶν. Ἐνδώσας εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις αὐτῶν ἠκολούθησα — πρὸ πάντων χάριν τοῦ θεάματος.

Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ὅμως ἔμελλον ν' ἀποζημιωθῶ διὰ τὰς ἀλγεινὰς ἐντυπώσεις τῆς ἡμέρας, οὕτως ὥστε ὁ ἐπίλογος νὰ ἐξιλεώσῃ τὸ ὅλον πληκτικὸν σύγγραμμα. Ἐπὶ ὄνου καθήμενος καὶ περιστοιχισμένος ὑπὸ ἑκατοντάδος ἀγροτῶν καὶ ἀγροτίδων, ἐσκέφθην ν' ἀντικαταστήσω τὰς μέχρι τοῦ νῦν ψαλμῳδίας δι' εὐθύμων ᾀσμάτων. Ἔγινεν ἡ ἀρχὴ ὑπὸ τῶν νέων, ἐπῆραν θάρρος καὶ αἱ λυγεραί, καὶ μόλις παρὰ τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ἐτελείωσε τὸ τριακοστὸν ἴσως τραγουδάκι, δροσερὸν καὶ εὐῶδες ὡς γνήσιον ἄνθος τοῦ βουνοῦ.

Οὐδέποτε ὡδοιπόρησα θελκτικώτερον ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν· καὶ ἴσως ἴσως χάριν τῆς ὁδοιπορίας ταύτης θὰ συνεχώρουν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐλεεινοὺς καλογήρους, ἂν δὲν ἦτο τόσῳ σύντομος, τόσῳ ταχεῖα ἡ ἀπόλαυσις ἐκείνη, ἡ ὡς ὄνειρον, ὡς γλυκύτατον ὄνειρον παραμένουσα εἰς τὸ ταμιευτήριον τῶν ἀγροτικῶν ἀναμνήσεών μου !

Γ΄

Ἱστορία τοῦ Πύργου.—Τὰ ἁλώνια.—Πῶς ἁλωνίζεται ὁ σῖτος. —Αἱ ἐπισκέψεις μου.— Τηγανῖται.— Τὸ κοκκινοπίπερον. —Ἐμφάνισις τοῦ Διαβόλου. — Αἱ χωριατοποῦλαι. — Τὰ πείσματα.—Ἡ καστανή.— Μαῦραι πλεξίδες.—Ἐνδύματα. — Κεντήματα.— Κοσμήματα.—Ὁ Βασιλικός.

Δὲν εἶναι μεγάλη οὐδὲ ὑψηλὴ ἡ κατοικία μου ἡ φέρουσα τὸ καθ᾿ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν γνωστὸν ὄνομα: Π ύ ρ γ ο ς τ ῶ ν Γ ο υ β ῶ ν. Εἶναι ἁπλῶς διώροφος καὶ ἔχει ἐμβαδὸν ἴσως μικρότερον τῶν 100 τετραγωνικῶν μέτρων. Οὐδ᾿ ἦτο δυνατὸν νὰ φέρῃ ὄνομα τόσῳ ἀρειμάνιον, ἂν μὴ ὑπῆρχον προσαρτήματα τῆς κυρίας οἰκοδομῆς δύο πυργίσκοι στρογγύλοι διαγωνίως κείμενοι, ρυθμὸν φρουρίου προστιθέντες εἰς τὸ ὅλον οἴκημα.

Κατὰ τὰς ἀναμνήσεις τῶν γηραιοτέρων κατοίκων τοῦ τόπου ὁ πύργος οὗτος ἐκτίσθη περὶ τὰ πρῶτα τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἔτη ὑπὸ τοῦ τότε Τούρκου

ἰδιοκτήτου Ἰβραὴμ ἀγᾶ. Ἀρχιτέκτων δ' αὐτοῦ ὑπῆρξε σκλάβος τις Ἀχμετης, ἕνεκα τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς τιμιότητός του ἀπελευθερωθεὶς κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ κυρίου. Κτίσται ἠγγαρεύθησαν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, βοηθοὶ δὲ προσελήφθησαν οἱ ἐντόπιοι πάντες, ὡς μόνην ἀμοιβὴν λαμβάνοντες μερίδα λαχάνων ἐκ τῶν κήπων τοῦ ἀγᾶ. Ἡ οἰκοδομή, ἂν ὄχι διὰ τὸν ρυθμὸν αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν στερεότητα εἶναι βεβαίως ἀξία τοῦ ἀρίστου τῶν ἀρχιτεκτόνων. Τὰ θεμέλια εἶναι ἐντὸς τῶν βράχων βαθέως σφηνωμένα καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουσι πάχος ἑνὸς περίπου μέτρου, πᾶσαι δ' αἱ πλευραὶ φέρουσι κογχοειδεῖς ὀπάς, ἔσωθεν μὲν πλατείας ὡσεὶ θυρίδας, ἔξωθεν δ' ἀποληγούσας εἰς στενὴν σχισμήν, τὰς καλουμένας π ο λ ε μ ί σ τ ρ α ς, χρησιμωτάτας πρὸς ἄμυναν ἀπὸ πάσης ἐκ τῶν ἔξω προσβολῆς.

Ὁ Ἰβραὴμ ἀγᾶς οὗτος ἦτο γαμβρὸς τοῦ ἐν Χαλκίδι τότε πλουσίου καὶ ἰσχυροῦ Δερβὶς μπέη· ἔλαβε δὲ προῖκα παρὰ τῆς συζύγου του Ἐμινὲ ὄχι μόνον τὸ χωρίον τῶν Γουβῶν, ἀλλὰ καὶ τρία ἄλλα προσέτι: τὸ Καστρί, τὸ Ἀγριοβοτάνι καὶ τὴν Καστανιώτισσαν. Κατὰ προτίμησιν ὅμως ἔμενεν ἐν τῷ πύργῳ τῶν Γουβῶν μετὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης συζύγου, τῶν δύο θυγατέρων, αἵτινες ἔφερον τὰ χαριτωμένα ὀνόματα Ἀϊλὲ καὶ Ἰμετὴ καὶ τοῦ

υἱοῦ τοῦ Μαχμούτη. Καὶ ὁ μὲν ἀγᾶς ἕνεκεν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ζητῶν παραμυθίαν ἐν τῇ μέθῃ, ἦτο ἀνὴρ ὀξύχολος καὶ τυραννικός, οὐ μόνον πρὸς τοὺς χωρικούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν· ἀλλ' ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἦτο ἐνάρετος καὶ ἀγαθή, σφόδρα θλιβομένη διὰ τοῦ ἀνδρὸς τὸ πάθος. Γραφικώτατα δ' ἀφηγοῦνται πῶς ἡμέραν τινὰ ἐνῷ ὁ Ἰβραὴμ ἔλειπεν, ἐνδοῦσα εἰς αἰφνίδιον αἴσθημα ἐκδικήσεως, ἥρπασε κατάρατον φιάλην ρακῆς καὶ τὴν κατεκρήμνισεν ἀπὸ τοῦ βράχου.

— Μὰ οὔτε ραΐστηκεν, ἐπιλέγουσι, διπλὲς καὶ κρουσταλλένιες τὶς εἶχεν ὁ ἀγᾶς!

Ἠρώτησα ἂν ἦτο εὔμορφη ἡ Ἐμινέ. Ὅταν τὴν ἐγνώρισαν ἐκεῖνοι ἦτο ἄνω τῶν σαράντα ἐτῶν, ἀλλ' εἶχεν ἀκόμη σημεῖα εὐμορφιᾶς· αἱ θυγατέρες ὅμως αὐτῆς ἦσαν ἄγγελοι.

Οἱ ἁπλοῖ ἀγρόται περατοῦντες τὰς περὶ τοῦ πύργου καὶ τῶν Τούρκων κατοίκων αὐτοῦ διηγήσεις ἐν ἐπιλόγῳ προσθέτουσιν, ὅτι ὁ πύργος εἶναι στοιχειωμένος, διότι ἐν τῷ ἰσογείῳ τοῦ δυτικοῦ πυργίσκου ὁ Ἰβραὴμ μεθυσμένος κατεκρεούργησε διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ Ἄραβα ὑπηρέτην τολμήσαντα ν' ἀντείπῃ εἰς παράλογον προσταγήν. Καὶ νῦν δ' ἔτι, ἂν ξέσῃ τις τὴν ἄσβεστον ἀπὸ τοῦ κάτω μέρους τοῦ τοίχου θὰ διακρίνῃ

πλεῖστα αἱματώδη σημεῖα, ἅτινα ἀπετύπωσεν ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς καθημαγμένης παλάμης ὁ Ἄραψ ἀσπαίρων. Τὰ στίγματα ταῦτα εἶναι ἀνεξάλειπτα. Καὶ ὁ ἀγᾶς καὶ οἱ κατόπιν κάτοικοι πολλάκις ἐκαθάρισαν αὐτά, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεφάνησαν πάλιν· συχνότατα δὲ τὰς νύκτας ἀκούονται οἱ γόοι τοῦ αἵματος ἐκείνου. Μάλιστα νύκτα τινὰ ἡ σκιὰ τοῦ Ἄραβος περιεπλανήθη καὶ μέχρι τῆς κρήνης τοῦ χωρίου καὶ χωρικός τις πληρῶν τὴν ὑδρίαν ἐκεῖ ᾐσθάνθη τὴν δεξιὰν χεῖρα συλλαμβανομένην ὑπὸ ἀοράτου ὄντος, ἀλλ' ἀταράχως ἀνασύρας τὸ πιστόλιον διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπυροβόλησεν εἰς τὸ κενὸν καὶ οὕτως ἐσώθη.

Καὶ αἱ παράδοξοι αὗται ἀφηγήσεις τοσοῦτον ἐπηρέασαν τὸ πνεῦμα μου, ὥστε νύκτα τινὰ πράγματι ἐνόμισα ὅτι ἤκουον τοὺς γόους τοῦ μακαρίτου Ἄραβος, ἀφυπνισθεὶς ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ ρογχαλητοῦ τῆς ἐγχωρίου μαγειρίσσης μου, καὶ ἄλλοτέ ποτε ὠνειρεύθην ὅτι αἱ δύο τοῦ Τούρκου θυγατέρες ὑπὸ μορφὴν θεσπεσίων ο ὐ ρ ὶ μ' ἔφερον ἀπὸ τῶν χειρῶν κρατοῦσαι εἰς μακάριον τόπον, ἐκεῖ ὅπου τὸ πιλάφι εἶναι ὀρυκτὸν καὶ τὸ γάλα πηγαῖον . . .

★ ★ ★

Αἱ ἀληθιναὶ ἀπόκρεω τῶν χωρίων δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἑορτάζονται εἰς τὰ ἁλώνια, καὶ λίαν ὀρθῶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν ἀναμένει νὰ ἀνταμειφθῇ τέλος ὁ πτωχὸς ἀγρότης διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀνησυχίας ἑνὸς ὅλου ἔτους. Ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ πόλει γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες, οἱ ἀνευρίσκοντες ἕτοιμον ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν ἄρτον καὶ μόνον ἀσχολούμενοι πῶς νὰ μεταφέρωμεν αὐτὸν κατὰ τεμάχια εἰς τὸν στόμαχον, οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν κρατοῦντες εἰς τὰ δάκτυλα τὸ σμικρότατον τῶν τεμαχίων ἐκείνων, πόσῳ περιπετειώδης ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐρρίφθη ὡς κόκκος σίτου εἰς τὴν γῆν μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν παρετέθη πρὸ ἡμῶν οὕτω πεπλασμένον εἰς ἄρτον!

Τὰ ἁλώνια εἶναι μικραὶ πλατεῖαι στρογγύλαι καὶ ὁμαλώταται. Πλησίον ἑκάστου ἁλωνίου κεῖται μικρὰ πλεκτὴ καλύβη, ἥτις χρησιμεύει ὡς ἀχυραποθήκη διὰ τὸν χειμῶνα, πᾶς δὲ χωρικὸς ἔχει τὸ ἁλώνιον καὶ τὴν ἀχυροκαλύβην του. Τὰ δεμάτια τοῦ σίτου ἁπλοῦνται ἐπὶ τοῦ ἁλωνίου, ἀποκοπτομένων τῶν δεσμῶν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ξανθοχρύσου τούτου κυματώδους πελάγους τῶν σταχύων ἄρχεται περιφερικῶς ἐπιπλέουσα ἡ ρ ο κ ά ν α. Εἶναι δὲ αὕτη πανάρχαιον ἁλωνιστικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ πλατείας σανίδος.

ὑπὸ τὴν ὁποίαν καρφοῦνται κοπτερὰ πετράδια, τριακόσια ὡς ἔγγιστα τὸν ἀριθμόν. Ἡ σανὶς ζεύγνυται διὰ τοῦ ζυγοῦ εἰς ζεῦγος βοῶν, ὁ ὁδηγὸς ἀνέρχεται ἐπ᾽ αὐτῆς ὡς ἀρχαῖος μαχητὴς πάλλων ἀντὶ δόρατος ὀξεῖαν βουκέντραν, καὶ ἐν τῇ συνεχεῖ περιφορᾷ τρίβει καὶ κατακόπτει διὰ τῶν λιθίνων ὀδόντων τὸ σύμμικτον γέννημα. Ἀλλαχοῦ ὁ σῖτος ἀλωνίζεται διὰ τῶν ἵππων πολὺ ταχύτερον καὶ καλύτερον, ἄνευ τῆς ἐλεεινῆς ροκάνας, ἁπλῶς προσδενομένων κατὰ στοῖχον ἀπὸ χονδροῦ πασσάλου, τοῦ στιχεροῦ, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἀλωνίου ἐμπεπηγμένου καὶ τιθεμένων εἰς περιφερικὸν δρόμον βοηθείᾳ τῆς μάστιγος. Ἀλλ᾽ ἐνταῦθα ἡ ἔλλειψις ἀρκετῶν ἵππων ἀναγκάζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ταλαιπωρῶσιν ἐπὶ ἡμέρας ὅλας τοὺς δυστυχεῖς βόας καὶ οὐχὶ σπανίως νὰ ζευγνύωσιν εἰς τὴν ροκάναν καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν ἀκόμη, οἵτινες κλίνουσιν ὑπὸ τὸ ἀσύνηθες βάρος τοῦ ζυγοῦ τὸν τράχηλον καὶ ἀνακινοῦσι περιλύπως τὰ μακρὰ ὦτα, τὰ ὁποῖα βεβαίως ὡς πρόσθετον φορτίον, ἄχρηστον ὅλως ἐπέθηκεν ἡ φύσις εἰς τὴν κεφαλὴν κοσμήματα εὐμήκη...

Τὸ ὅλον πανόραμα τῶν ἀλωνίων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι θαυμάσιον· Σύμπας ὁ ἀνθρώπινος καὶ ζωικὸς πληθυσμὸς τοῦ χωρίου κινεῖται ἠθροισμένος ἐν αὐτοῖς. Οἱ μὲν ὁδηγοῦσι τὰς ροκάνας,

πολλάκις τέσσαρας καὶ πέντε ὁμοῦ, οἱ δὲ ἀνακινοῦσι τὰ στρώματα τῶν σταχύων, τὰ καλούμενα λειώματα· ἐνῷ παρέκει καταγίνεταί τις εἰς μικρὰν ξυλουργικὴν ἐργασίαν, καὶ ὑπὸ σκιὰν πλατάνου ἄλλος παρασκευάζει τὸ λιτὸν πρόγευμα. Τὰ παιδία παλαίουσι καὶ λακτίζονται, οἱ κύνες κοιμῶνται ἢ ξύονται παρὰ τὰς ἀχυροκαλύβας, οἱ μικροὶ μόσχοι περιφέρονται κράζοντες κλαυθμηρῶς τὰς ἐν τῷ ζυγῷ μητέρας των, αἵτινες στρέφουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀτενίζουσι περιλύπως τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ αἱ ὄρνιθες δ' ἔτι ὑφιστάμεναι συνεχεῖς λιθοβολισμοὺς προσπαθοῦσι ν' ἁρπάσωσι· κόκκους τινὰς σίτου ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βοῶν, διὰ τοῦ ῥάμφους ἀνερευνῶσαι.

Τὰ πρόσωπα εἶναι εὔθυμα, γέλωτες καὶ ᾄσματα ἀκούονται πανταχοῦ καὶ εὐφυεῖς βωμολοχίαι· ἐπιστέφουσι δὲ τὸ ὅλον τοιαῦται παρακελευσματικαὶ φωναὶ καὶ κατάραι τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας ἢ κεκμηκότας βόας, οἵτινες φέρουσι πάντες ὀνόματα,—ἐνίοτε λίαν παράδοξα — ἀπὸ τοῦ χρώματος ἢ ἄλλου τινὸς χαρακτηριστικοῦ αὐτῶν:

— Μαυρομμάτη, αἵ!

— Μέσα, Ἀσπροχείλη!

— Νὰ μὴ σὲ βρῇ ὁ χρόνος, Τρυγόνη!

—Ἅ, Λεβέντη, χαμένο κορμί!

* * *

Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, καθ᾽ ἣν διήρκεσαν τὰ ἁλώνια, ἐπεσκεπτόμην τακτικῶς καθ᾽ ἑκάστην πρωίαν πάντα κατὰ σειράν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῶν συνήθεια ἐπεκρατεῖ νὰ κατασκευάζωσι τηγανίτας ἀζύμους μετὰ ἢ ἄνευ μέλιτος, προσφέρουσι δὲ μεταξύ των ἐναλλὰξ περιερχόμενοι πινάκιον πλῆρες μετὰ π α γ ο υ ρ ί ο υ ρακῆς. Πᾶς ἀγρότης ἅμα μ᾽ ἔβλεπε πλησιάζοντα ἔσπευδε πρὸς ἐμέ, καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι κάμνω προτιμήσεις, ἠναγκάσθην δεκάκις νὰ φέρω τεμάχιον τηγανίτας εἰς τὸ στόμα καὶ νὰ χαιρετίσω κρατῶν τὸ π α γ ο ύ ρ ι ο ν τῆς ρακῆς διὰ τῆς ἑξῆς στερεοτύπου προπόσεως, ἣν ἐσχεδίασα σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φρασεολογίαν τοῦ τόπου:

— Καλὴ ψυχή, γέροι· νὰ ζήσουν τὰ παιδιά σας, παντρεμένοι· στὶς χαρές σας, ἀνύπαντροι. Ὑγεία καὶ καλὰ μ π ε ρ κ έ τ ι α!...

— Μὲ τὶς ὑγεῖες σου καὶ νᾆσαι καλά!...

Ἤρχετο πάντοτε ἡ ἐπῳδὴ τῆς προπόσεως ἐν χορῷ.

Καθ᾽ ἑκάστην σχεδὸν προγευματίζω μετὰ τῶν χωρικῶν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τρώγουσι ξηρὰ κ ο υ κ ι ὰ ἢ φ ά β α ν, προσ-

φέρουσι δ' εἰς ἐμὲ τυρὸν νωπὸν ἢ βούτυρον ἢ γάλα. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰ θελκτικὰ ταῦτα ἀγροτικὰ προγεύματα ὑπὸ σκιὰν δένδρου, σταυροποδητεὶ κατὰ γῆς, ἐντὸς κεραμείου πινακίου ἐν κύκλῳ τιμίων ἐργατῶν καὶ ἀπέναντι συμπαθοῦς τινος χωριατοπούλας. Ἀλλ' οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ἐπίσης πῶς ἐτιμωρήθη ἡ δημοκοπία μου ἡμέραν τινά, ὅτε διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς προσφορᾶς ἰδίου προγεύματος, ἠθέλησα νὰ μετάσχω τοῦ κοινοῦ φαγητοῦ, ὅπερ ἐφαίνετο ἐκτάκτως καλὸν καὶ συνέκειτο ἀπὸ κολοκύθια φουρνιστά. Μόλις ἤγγισα εἰς τὰ χείλη τὸ πρῶτον ἐλάχιστον τεμάχιον, ᾐσθάνθην τὸ στόμα μου φλεγόμενον καὶ τὴν γλῶσσαν πυρακτουμένην ὡς ὑπὸ καέντος σιδήρου καὶ μόλις ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω ἐν μέσῳ γενικῆς θυμηδίας ἐρώτησιν :

— Γιατί καίει ἔτσι ;

— Ἔχει κοκκινοπίπερο!...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡρκίσθην κατ' ἐμαυτὸν ὅτι οὐδέποτε θὰ φάγω κολοκύθια φουρνιστὰ καὶ οὐδέποτε θ' ἀποπειραθῶ... νὰ δημοκοπήσω.

* * *

Αἱ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰ προγεύματα

συνομιλίαι μου μετὰ τῶν ἀγροτῶν περιστρέφονται εἰς πλεῖστα θέματα—κατ' εὐτυχίαν οὐδέποτε πολιτικά— συχνότατα δὲ ἀρτύονται ὑπὸ ποικίλων μύθων, διηγήσεων καὶ ἀνεκδότων, ἐκ τῶν ὁποίων ἂν δὲν βαρύνεσθε ἀκούσατε ἓν προερχόμενον ἀπὸ τὴν ἀφελῆ εὐγλωττίαν ἀστείου γέροντος χωρικοῦ, ἣν θὰ προσπαθήσω νὰ τηρήσω ὅσον δύναμαι :

— Πέρυσι τὸ θεριστή, τὸ παιδί μου, ποὺ φυλάει τὰ γίδια, ἦταν θερμασμένο στὸ στρῶμα καί, μὴν ἔχοντας ἄλλον κανένα, μ' ὅλα μου τὰ γερατειὰ γυρνοῦσα ὁ ἴδιος μὲ τὰ πράματα. Ἦταν βράδυ, ἀστροφεγγιά· κουρασμένος ἀπ' τοὺς δρόμους ξάπλωσα νὰ κοιμηθῶ ἀνάμεσα στὰ σκῖνα. Θυμᾶμαι σὰ νἆν' ἡ ἴδια ὥρα... ἔβλεπα στὸν ὕπνο μου πὼς ἤμουνα καραβοκύρης κι' ἀρμένιζα... Ξάφνω πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου ἀκούω σὰν χαρχάλισμα· μισονυσταγμένος, ἀνοίγω τὰ μάτια καὶ τί βλέπω ; τὸ Διάολο ὁλοφάνερο μὲ τὰ κέρατά του, μὲ τ' ἄγρια μάτια του καὶ τὰ μαῦρα του τὰ γένεια, ὁλόρθον ἀπὸ πάνω μου. Τὸ αἶμα κόπηκε στὶς φλέβες μου, τὰ ἤπατα μοῦ λύθηκαν μονομιᾶς, ἔννοιωθα τὴν καρδιά μου νὰ κλωτσᾷ στὰ στήθια μου, μὲ συμπάθειο, σὰν μουλάρι, καὶ τὰ δόντια μου νὰ τ σ α κ μ α μ ᾶ ν ε σὰν πυριόβολα... Ἔκανα τὰ φωνάξω.—Παναγία μου, Ἅη-Γιάννη Πρόδρομε ! . . . Ποῦ νὰ μιλήσω ; . . . Εἶπα μέσα

μου ὅπως ὅπως τὸ Χριστὸς ἀνέστη, τὸ Πάτερ ἡμῶν, καὶ παίρνοντας ὅση δύναμι εἶχα καὶ δὲν εἶχα μισάνοιξα πάλι τὸ ἕνα μου μάτι . . . Ὁ Διάβολος ἦταν ἀκόμα ὀλόρθος, καὶ μοναχὰ ἔσκυφτε τὸ κεφάλι σὰν νὰ ἤθελε νὰ μοῦ πάρῃ τὴν ψυχή. Ἔτσι ἀπόμεινα ξερός, σὰν νὰ πέθανα . . . Ὅταν ἦρθα στὰ σύγκαλά μου ἀπ᾽ τὴ δροσιὰ τῆς αὐγῆς, εἶχε γλυκοχαράξῃ, κι᾽ ἀκούω ἀπὸ πάνω μου ἕνα μεέ.—Ὁ Διάολος ποὺ μοὔκανε ὅλα αὐτὰ τί θαρρεῖς ἤτανε; Ἕνα τραγὶ π᾽ ἀνάθεμά το, σηκωμένο στὰ πισινά του ποδάρια! . . . Δὲν βάσταξα πιά, σήκωσα τὸ τουφέκι μου καὶ τοὔδωσα μιὰ τουφεκιὰ στὰ μοῦτρα, τοῦ σαϊτάνη! Μὰ τί τὰ θὲς—ἕνα μῆνα ἀπὸ τότες θερμαινόμουνα ἀπ᾽ τὸ φόβο κάθε δεύτερη νύχτα.

* * *

Εἰς τὰ ἁλώνια ἐγνώρισα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν χαριεστέραν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀπρόσιτον μερίδα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ: τὰς χωριατοπούλας. Κατώρθωσα δὲ τόσον οἰκεῖος νὰ γίνω πρὸς τὰς καλλίστας ἐξ αὐτῶν, ὥστε πολλοὶ τῶν κομψευομένων νέων τοῦ χωρίου ἤρχισαν νὰ μὲ βλέπωσιν ὀλίγον λοξῶς καὶ νὰ μὲ ζηλεύωσιν—ἀδίκως, ἐννοεῖται. Αἱ χωριατοποῦλαι μας, ὡς ἐν γένει αἱ

Ἑλληνίδες εἶναι μᾶλλον θελκτικαὶ ἢ ὡραῖαι. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν διατελεῖ τις ἄγνωστος αὐταῖς πολὺ ὀλίγον θαυμάζει τὴν κωμικὴν σοβαρότητα, μεθ᾿ ἧς κοσμοῦσι τὴν ὄψιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἄφθιτον σιγὴν δι᾿ ἧς σφραγίζουσι τὰ χείλη· ἀλλ᾿ εὐθὺς ὡς γνωρισθῇ ἐκ του πλησίον, τὸ προσωπεῖον τῆς προσποιήσεως πίπτει, τὰ δεσμὰ τῆς γλώσσης λύονται καὶ ἡ πρὶν σοβαρὰ καὶ σιγηλὴ μεταβάλλεται ἀμέσως εἰς εὔθυμον, φιλόγελων καὶ πολύλογον κόρην. Ἰδοὺ διατί αἱ Ἑλληνίδες κερδίζουσι πλειότερον ἐκ τοῦ πλησίον ἢ ἀπὸ μακράν. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον—δι᾿ ἐμὲ τοὐλάχίστον—καὶ ἰδιάζον θέλγητρον τῶν Ἑλληνίδων εἶναι τὸ πεῖσμα· ἡ Ἑλληνὶς κόρη εἶναι κατ᾿ ἐξοχὴν π ε ι σ μ α τ ά ρ α· δύναται νὰ κ α κ ι ώ σ ῃ καὶ νὰ ξ ε κ α κ ι ώ σ ῃ τρὶς καὶ τετράκις τῆς ἡμέρας ἁπλούστατα, ὡς δύναταί τις ἐξ ἡμῶν νὰ καπνίσῃ τρία ἢ τέσσαρα σιγάρα. Εις τὴν πόλιν ἀπέδιδον ἄλλοτε τὸ προσὸν τοῦτο εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ νεανικοῦ γυναικείου χαρακτῆρος ἐπήρειαν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀναβιβάζοντος τὴν γυναῖκα ἐπὶ θρόνου ἡγεμονικοῦ, ὅθεν ἐννοεῖ νὰ ἄγῃ καὶ φέρῃ τοὺς ταπεινοὺς ὑπηκόους ἡμᾶς, ὡς θέλει. Ἀλλ᾿ ἐνταῦθα ἐνόησα πόσον ἡ γνώμη μου ἐκείνη ἦτο ἐσφαλμένη, διότι καὶ εἰς τὴν ἔρημον ταύτην γωνίαν, ὅπου αἱ ἀκτῖνες τοῦ πολιτισμοῦ φθάνουσι τόσον ἰσχυραί,

ὅσον αἱ τοῦ πλανήτου Κρόνου εἰς τὴν γῆν, καὶ ἡ γυνὴ μένει καὶ θὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ ἁπλῶς χρήσιμον ἔπιπλον τοῦ συζυγικοῦ οἴκου, αἱ κόραι πεισμώνουσι!...

Καὶ ὅταν κατακρίνω τὸν τρόπον καθ' ὃν κτενίζουσιν αὗται τὴν κόμην, ἢ σχολιάζω τὸ σχέδιον τοῦ κεντήματος κομψῆς τινος ποδιᾶς, ἢ ἀπομιμοῦμαι τὴν προφορὰν καθ' ἣν νοστιμώτατα ὁρκίζονται : μὰ τὸ σταυρούτσικο! ἐξ ἡμισείας μειδιῶσαι καὶ ὀργιζόμεναι, ἀνασείουσαι δ' ἐπιχαρίτως τὴν κεφαλὴν ἀποκρίνονται ἐν τῇ ἰδιαζούσῃ φρασεολογίᾳ αὐτῶν :

— Μὴ μὲ ντραλίζῃς! μὴ μὲ παλεύῃς!

Ἀπαράλλακτα ὡς ἐν ὁμοίᾳ τινὶ περιπτώσει θὰ μοῦ ἐλέγετε σεῖς, ἀναγνώστρια τῶν γραμμῶν αὐτῶν :

— Μὴ μὲ ζαλίζῃς!... μὴ μὲ πειράζῃς...

★★★

«Ἡ ξανθὴ εἶναι ἡμέρα, ἡ μελαχρινὴ νύξ, ἡ καστανὴ λυκόφως, — ἐγὼ λοιπὸν ἀγαπῶ ὁλόκληρον αὐτὸ τὸ γυναικεῖον ἡμερονύκτιον», εἶπον ἄλλοτε ἐν νεανικωτέρᾳ σκέψει. Τὴν καθολικὴν ταύτην οὐδετερότητα δὲν ἐννοῶ νὰ παραιτήσω καὶ νῦν — πρὸς ἀποφυγὴν παραξεγήσεων. Ἐν τούτοις

ἐμπειρικώτεραι μελέται μ' ἐδίδαξαν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κλίματι ὅπως τοῦ λυκόφωτος ἡ ὥρα οὕτω καὶ ἡ καστανὴ ἔχει τι ἄρρητον θέλγητρον. Εἶναι δὲ καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμος ἡ συμπληρωτικὴ αὕτη γνώμη μου, διότι κολακεύεται οὕτω ἡ τόσον πολύτιμος πλειονοψηφία τῶν γυναικείων ἑλληνικῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες εἶναι κατὰ τὰ δύο τρίτα καστανοί.

Καὶ αἱ χωριατοποῦλαι μας εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον κασταναί, ἔχουσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ πλήρεις ζωῆς. Τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου τὸ ἀληθὲς δὲν δύναται νὰ διακριθῇ ὑπὸ τὸ μελαψὸν καὶ στιλπνὸν προσωπεῖον, ὅπερ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτοῦ αἱ θερμαὶ ἀκτῖνες τοῦ θερινοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἄν ποτε ἐξ ἀμελείας φανῇ ἢ τοῦ βραχίονος ἢ τοῦ τραχήλου μέρος, ἐκπλήττεταί τις πολλάκις ἐκ τῆς γαλακτώδους λευκότητος αὐτῶν. Ἔχουσι προσέτι ἐξόχως λευκοὺς τοὺς ὀδόντας, ἴσως διότι συνεχῶς ὀξύνονται καὶ στιλβοῦνται ἐπὶ τῶν ἀώρων καὶ σκληρῶν καρπῶν, οὓς ἀναμασσῶσι. Μόνην δ' ἔλλειψιν δύναταί τις ν' ἀνεύρῃ ἐν τῇ τελειότητι τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σώματος, πάντοτε λυγηροῦ καὶ εὐθυτενοῦς, τὴν σμικρότητα τῆς κόμης. Καὶ ὅταν μὲν ἁπλῶς βλέπει τις χωριατοπούλαν φέρουσαν τὰ κυριακάτικά της θαυμάζει τὴν μακρὰν μαύρην πλεξίδα, ἥτις δεδεμένη εἰς τὸ ἄκρον

διὰ πολυχρώμων μαλλίνων ταινιῶν κυλίεται ἀπὸ τῆς ῥάχεως μέχρι τῶν γονάτων, ἀλλ᾽ ὅταν μὴ ἀντέχων νὰ κρατήσῃ ἐκφράζῃ τὸν θαυμασμόν του αὐτὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτήτριαν, λαμβάνει μετὰ γέλωτος τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἡ πλεξὶς αὕτη εἶναι ξένη, πρόσθετος—δηλαδὴ ναὶ μὲν ἀπὸ τὰ ἰδικά της μαλλιά, ὅμως χωριστὰ πλεγμένα.—Δικαιολογία κοινὴ διδομένη ὑπὸ πάσης γυναικὸς εἰς ὁμοίαν περίπτωσιν. Ἐξεπλάγην προσέτι ἐκ τοῦ χρώματος τῶν πλεξίδων αὐτῶν, αἵτινες εἶναι πᾶσαι ἀνεξαιρέτως μαῦραι καὶ ἠρώτησα κόρην καστανήν:

— Πῶς, ἐνῷ τὰ μάτια σου εἶναι καστανὰ καὶ τὰ μαλλιά σου ἐμπρὸς καστανά, ἡ πλεξίδα σου εἶναι τόσο μαύρη, ἀφοῦ λὲς πὼς εἶναι δικά σου μαλλιά, ἢ μήπως εἶναι ἀπὸ κανένα μαῦρο πρόβατο, καθὼς λένε οἱ ἄνδρες;

—Ὄχι, μοῦ ἀπήντησεν, εἶναι ὅλα δικά μου μαλλιά, μὰ τὰ βάφομε μὲ καραμπογιά, γι᾽ αὐτὸ εἶναι τόσο μαῦρα.

— Καὶ γιατί τάχα τὰ βάφετε, καὶ εἶναι ἔτσι παράταιρα τὰ μαλλιὰ τοῦ κεφαλιοῦ σας μὲ τὴν πλεξίδα;

—Ἔτσι τὸ συνηθᾶμε ἐδῶ.

— Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἁμαρτία μου, θαρρῶ πὼς θὰ εἶναι μαζὶ καὶ τῆς μάννας σου τὰ μαλλιά,

κ᾽ ἐπειδὴ εἶναι ἄσπρα τὰ βάφετε ὅλα μὲ μιᾶς μαῦρα. Ὅλα τὰ μαλλιὰ αὐτὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι σας; ἀπίστευτο μοῦ φαίνεται, ἀφοῦ βλέπω κ᾽ ἔχετε κάτι ἀληθινὲς πλεξίδες τόσες δὰ κοντές, σὰν τῆς γάτας τὴν οὐρά.

—Ἴσα ἴσα ἔχομε κοντὰ μαλλιὰ γιατὶ τὰ κόβωμε ὁλοένα καὶ τὰ πλέκομε στὴν πλεξίδα.

Πρωτοφανὴς κοκεταρία αὐτή!

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς κόμης, θέλετε νὰ μάθετε πῶς λούουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἀνὰ πᾶν Σάββατον σχεδόν; Ὅπως ἡμεῖς πλύνομεν εἰς τὸ μαγειρεῖον τὰς χύτρας καὶ τὰ πινάκια — διὰ θερμῆς, καιούσης λεσσίβας!

* * *

Τὰ ἐνδύματα εἶναι ἡ ἀγαπητὴ ἀσχολία πάσης νέας χωρικῆς. Ἡ χωριατοπούλα κατασκευάζει πράγματι αὐτὴ μόνη τὰ ἐνδύματά της, ὄχι ἁπλῶς ράπτουσα αὐτά, ἀλλὰ νήθουσα τὰ νήματα καὶ βάφουσα καὶ ὑφαίνουσα καὶ ράπτουσα καὶ κεντῶσα πάντα τ᾽ ἀποτελοῦντα τὸν χαριέστατον ἱματισμόν, ὅν φέρει, ἤτοι, κατὰ τὴν ἐνταῦθα ὀνοματολογίαν: τὸ πουκάμισο, τὸ σιγγοῦνι, τὴν ποδιάν, τὸ ζουνάρι.

Τὸ ὑποκάμισον, τὸ κύριον τοῦτο ἔνδυμα τῆς

χωρικῆς, εἶναι μακρότατον, κλειστὸν μέχρι τοῦ λαιμοῦ· ἔχει εὐμήκεις καὶ πλατείας τὰς χειρίδας, κατασκευάζεται δ' ἐκ χονδροῦ βαμβακεροῦ ὑφάσματος. Τὸ ὑποκάμισον ἀναπληροῖ τὴν ἐσθῆτα, ἥν φέρουσιν αἱ γυναῖκες τῶν πόλεων, καὶ τὰς κυρίας αὐτὰς αἱ χωριατοποῦλαι καλοῦσι διὰ τοῦτο ἀκριβῶς φουστάνες. Τὸ ὑποκάμισον κεντῶσι περὶ τὰς ἄκρας τῶν χειρίδων, περὶ τὸν τράχηλον καὶ — ἵνα μεταχειρισθῶ ὅρον ραπτρίας — περὶ τὸν ποδόγυρον. Τὰ κεντήματα, τῶν ὁποίων θαυμάζει τις πολλάκις τὴν λεπτότητα, τὴν κανονικότητα, τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ τὴν τάξιν τῶν σχεδιασμάτων—ὅταν ἀναλογισθῇ μάλιστα ὅτι αὐτοσχεδιάζονται καὶ ἐκτελοῦνται ἐπὶ χονδροτάτου πανίου—ποικίλλονται διὰ χρωματιστῶν νημάτων, μαλλίων καὶ μετάξης, ἐν οἷς διαπρέπουσι τὰ μαῦρα, τὰ κόκκινα, τὰ κίτρινα καὶ τὰ πράσινα χρώματα. Πλουσία χωριατοπούλα δύναται νὰ ἔχῃ εἰς τὴν προῖκα αὐτῆς περὶ τὰ τεσσαράκοντα κεντημένα ὑποκάμισα, πάντα διάφορα κατὰ τὰ κεντήματα.

Τὸ σιγγοῦνι εἶναι λευκόν, μάλλινον, ὀλίγον κοντότερον τοῦ ὑποκαμίσου, στενὸν κατὰ τὴν ὀσφύν, ἀνοικτὸν κατὰ τὸ στῆθος καὶ ἄνευ χειρίδων. Κοσμεῖται κατὰ τὰς ἄκρας καὶ τὰς παρυφὰς διὰ κεντημάτων ἅτινα, διὰ νὰ εἶναι τέλειος

ὁ στολισμός, πρέπει νὰ ὁμοιάζωσι πρὸς τὰ κεντήματα τοῦ ὑποκαμίσου.

Ἡ ποδιὰ ἐνίοτε κατασκευάζεται καὶ ἀπὸ χρωματιστὸν τσίτι, ἀλλ᾽ αἱ καλύτεραι ποδιαὶ εἶναι αἱ διὰ κοκκίνου μαλλίου κατασκευαζόμεναι, πλήρεις κεντημάτων καὶ ἐν ἀμιμήτῳ χάριτι ἁρμοζόμεναι πρὸς τὸ πάλλευκον τῆς λοιπῆς περιβολῆς.

Εἰς τὰ πλεῖστα χωρία ἀπὸ τὸ ζουνάρι διακρίνονται αἱ κόραι καὶ αἱ ἔγγαμοι· αὗται μὲν φέρουσι μαύρην, ἐκεῖναι δὲ κόκκινην τὴν ζώνην. Αἱ Γουβιωτοποῦλαι κατήργησαν τὴν διάκρισιν ταύτην καὶ φέρουσιν ὅλαι σχεδὸν μαύρην ὡς κομψοτέραν, καὶ δικαιῶ πληρέστατα τὴν αἰσθητικήν των ταύτην λεπτότητα. Ἡ ζώνη αὕτη εἶναι μακρὰ ὑπὲρ τοὺς τρεῖς πήχεις, διπλοῦται εἰς πλάτος ἓξ δακτύλων καὶ περιτυλίσσεται δὶς ἢ τρὶς οὐχὶ εἰς τὴν μέσην ἀκριβῶς, ἀλλὰ μίαν σπιθαμὴν σχεδὸν κατωτέρω· αἱ ἄκραι δ᾽ αὐτῆς φέρουσαι πάλιν κεντήματα ἀπολήγουσιν εἰς πολυχρώμους κροσσοὺς καὶ καρφοῦνται ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Τὴν κόμην καλύπτουσι διὰ μικροῦ κοκκίνου φεσίου ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένου ἢ διὰ κοκκίνου μανδηλίου, ἄνωθεν δ᾽ αὐτῶν φέρουσιν ἁπαλὴν καὶ ἀφρώδη καλύπτραν ἐκ λευκοῦ διαφανοῦς πανίου. Ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀπαστράπτει ἡ γυαλιστάρα: τρι–

πλῆ ἢ τετραπλῆ σειρὰ μικρῶν ἀργυρῶν παράδων κατὰ γραμμὰς πλαγίως συνερραμμένων, οὕτως ὥστε ὁμοιάζουσι πολὺ ἀργυροῦν σειρήτιον. Μακρὰ ἐνώτια ἐκ νομισμάτων ἀργυρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ στήθους ἁλύσεις, ἀφ᾽ ὧν ἀνηρτημένα ἀντιπροσωπεύονται ὅλα τὰ νομισματικὰ συστήματα τῆς γῆς, ἀποτελοῦσαι τὸ γιουρντάνι, καὶ ἕτερον ἀργυροῦν ἐπίσης κόσμημα καρφούμενον κάτωθι αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σιγγουνιοῦ: τὸ θηλυκωτάρι, καὶ περὶ τοὺς βραχίονας τριπλαῖ σειραὶ κοκκίνων χανδρῶν φέρουσαι ἀργυροτεύκτους πόρπας καὶ διὰ τοῦτο κατὰ παραφθορὰν πόρτες καλούμεναι, καὶ τελευταῖον ψευδεῖς ἢ ἀργυροῖ δακτύλιοι τὸν μέσον τῆς χειρὸς δάκτυλον περισφίγγοντες, συμπληροῦσι τὸν κοσμητικὸν πλοῦτον τῶν γυναικῶν, ὅστις διὰ μιᾶς λέξεως καλεῖται: ἅρματα ἢ ἁρματωσιά, ἴσως διότι δι᾽ αὐτῶν τιτρώσκονται αἱ εὐαίσθητοι τῶν ἀνδρῶν καρδίαι.

Τόσον ὀλίγη χρῆσις ὑποδημάτων γίνεται, ὥστε ἐλησμόνησα νὰ σημειώσω ὅτι φέρουσι χαμηλὰ σανδάλια, ὧν ἀντικαθιστῶσι τὰ μαῦρα δέματα διὰ χρωματιστῶν μαλλίων — βλέπετε μέχρι τίνος φθάνει ἡ πεφροντισμένη φιλοκαλία αὐτῶν!

Αἱ δὲ περικνημίδες ἃς φέρουσιν εἶναι πάντοτε

λευκαὶ καὶ καλύπτουσι τοὺς πόδας δὶς ἢ τρὶς μόνον τοῦ ἔτους.

Ἡ χρῆσις τῶν τοιούτων περικαλυμμάτων τῶν ποδῶν θεωρεῖται ἐνταῦθα ὑψίστη πολυτέλεια. Οἱ ἄνδρες φέρουσι καθημερινῶς τοὺς πόδας ὑποδεδεμένους διὰ τεμαχίου βοείου δέρματος καὶ τὰς ἑορτὰς δὲν εἶναι τις μὴ τσαρουχοφορῶν, ἀλλ᾽ αἱ γυναῖκες βαδίζουσι πάντοτε γυμνόποδες, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν σκληρύνονται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀφόβως πατοῦσι καὶ συντρίβουσι δι᾽ αὐτῶν τὰς ὀξυτέρας ἀκάνθας. Ἐὰν δέ ποτε μεταβαίνωσιν εἰς τὸ παζάρι τοῦ Ξηροχωρίου, κατὰ τὴν τρίωρον πεζοπορίαν βαδίζουσι γυμνοποδητεί, κρατοῦσαι τὰ ὑποδήματα ἀνὰ χεῖρας καὶ μόνον κατὰ τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως ποιοῦνται χρῆσιν αὐτῶν. Καὶ ὅταν ἠρώτησα τὴν αἰτίαν, σοφώτατα ἀπεκρίθησαν:

— Τὰ παπούτσια λιώνουν, τὰ πόδια δὲν λιώνουν.

Ὑπάρχει δ᾽ ἐν τῷ χωρίῳ γυνή, ἥτις μ᾽ ἐβεβαίωσε μεθ᾽ ὅρκου ὅτι δὲν ἐφόρεσεν ὑποδήματα ἀπὸ . . . εἰκοσαετίας !

Πᾶσα χωριατοπούλα πλησίον τοῦ πατρικοῦ οἴκου περιφράσσει μὲ τὰς χεῖρας της μικρὰν περιοχὴν δι᾽ ἀκανθωδῶν κλάδων, σκάπτει καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἐντὸς γῆν καὶ σπείρει ἐκεῖ τὸ φίλτατον

εἰς αὐτὴν φυτόν, τὸν Βασιλικόν της. Ἐὰν ἡ πρὸς τἄνθη στοργὴ εἶναι ἀπόδειξις ἁβρότητος καὶ εὐγενείας αἰσθημάτων, εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἔχουσι τὸ προσὸν τοῦτο αἱ τρυφεραὶ χωριατοποῦλαι μας, αἱ μέχρι λατρείας ἀγαπῶσαι τὸ εὐῶδες καὶ χλοερὸν φυτόν. Πρέπει νὰ ἴδῃ τις αὐτὰς πῶς γονυπετεῖς κατὰ γῆς καθαρίζουσι τοὺς κλάδους ἀπὸ τῶν ξηρῶν καὶ μαραμμένων φύλλων, ἀποτινάσσουσι τὸν κονιορτόν, ἐπανορθοῦσι τὰ κεκλιμένα στελέχη, ἀποδιώκουσι τὰς ὄρνιθας, φονεύουσι τὰ βλαβερὰ ζωύφια, καὶ τέλος λούουσι δι᾽ ἀφθόνου κρυσταλλώδους ὕδατος τὰ πεφιλημένα ἐκεῖνα ἄνθη! Νομίζει τις ὅτι συνομιλοῦσι κρυφίως, ὅτι ἀνταλλάσσουσι τὰ αἰθερόπλαστα αὐτῶν αἰσθήματα, ὅτι ἀγαπῶνται, ὁ δροσερὸς Βασιλικὸς καὶ χαρίεσσα χωριατοπούλα, ὅτι φιλοῦνται σχεδόν, οὕτω πλησίον ἀναμιγνύοντες ἐκεῖνος τὰ φύλλα του μὲ τὴν κόμην ἐκείνης. Καὶ ἂν τὴν ὥραν αὐτὴν εὐτυχήσῃ τις νὰ λάβῃ ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς δεκαεξαέτιδος κόρης κλάδον Βασιλικοῦ, ὁ κλάδος ἐκεῖνος ἔχει τι ἀσύνηθες, ἄρρητον ἄρωμα, ἴσως διότι μετὰ τῆς γλυκείας ἀναπνοῆς τοῦ φυτοῦ, συνενοῦται ἐν εὐωδίᾳ ἐξατμιζομένη ὅλη ἡ ἁγνότης, ὅλη ἡ παρθενία τῆς ἐν ὀνείρῳ ἀγάπης πτερυγιζούσης καὶ μειδιώσης ἐκείνης ψυχῆς!

Καὶ ὅταν τὸ ὄνειρον γίνῃ πραγματικότης, ὅταν

φθάσῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ καρδία τῆς κόρης θὰ ἑνώσῃ τὸν παλμὸν της μὲ τῆς τρυγόνος τὸ ᾆσμα καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πεύκων θὰ ψάλῃ τοὺς γλυκεῖς πόνους τοῦ ἔρωτος, τίς ὁ ἐκλεκτὸς ἐκεῖνος ἀπόστολος, ὅστις θὰ προσέλθῃ μέχρι τοῦ τοῦ εὐτυχοῦς ἀγρότου, ἵνα λαλήσῃ τὴν περιπαθῆ τῆς ἀγάπης γλῶσσαν ἐκ μέρους τῆς δεσποίνης αὐτοῦ; Ὁ Βασιλικός,

Καὶ ὅταν εὐδαίμων νυμφία ἀποκομίζῃ εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς φιλέργου αὐτῆς φιλοκαλίας, τίς ὁ στεφανῶν καὶ ἀρωματίζων τὴν χαριτωμένην ἐκείνην προῖκα, τίς ὁ ἀχώριστος τῆς εὐτυχίας ἀκόλουθος καὶ παραστάτης; Ὁ Βασιλικός !

Καὶ ἐὰν τέλος — θλιβερὰ ὥρα — ὠχρὰ καὶ ἄψυχος ἡ παρθένος κατατεθῇ προώρως ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς γῆς, τίς θὰ ἔλθῃ νὰ ταφῇ ἐκεῖ πλησίον αὐτῆς καὶ νὰ συναποθάνῃ ; Ὁ Βασιλικός!

Πιστὸν σύντροφον τῆς ψυχῆς ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἔταξεν ἡ φύσις τὸ εὐῶδες χόρτον, φίλον συμπαθῆ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης ὁμοίως ! . . .

Δ΄

Προλήψεις καὶ σπονδαί.—Ἡ βρύση τοῦ χωριοῦ.—Τὰ πανηγύρια.—Αἱ προπαρασκευαὶ τῶν χωρικῶν.—Ἐν τῷ γεύματι.—Χορὸς εἰς τὴν πλατεῖαν.—Φορητὸν καφενεῖον.——Εὐμορφούλα.—Ἑσπερίδες.—Οἱ μεθυσμένοι.

Ἐπειδὴ τελευταῖον ὁμιλῶ περὶ τῶν ἁλωνίων τοῦ σίτου, ἀκούσατε δύο περιέργους προλήψεις ἐπικρατούσας κατ᾽ αὐτά: α΄) τὴν ἡμέραν καθ᾽ ἣν στρώνεται τὸ λειῶμα ὁ οἶκος δὲν σαρώνεται, β΄) καθ᾽ ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν αὐτῷ ἐργασίας δὲν δίδεται εἰς γείτονα—οὔτε φωτιὰ ἀπ᾽ τὸ φοῦρνο.

Περίεργος καὶ ἀρχαϊκωτάτη βεβαίως εἶναι ἡ τελουμένη σπονδὴ κατὰ τὴν περισυναγωγὴν τοῦ λειώματος εἰς ἐπιμήκη καὶ ὑψηλὸν σωρόν, λαμνί, καλούμενον. Συνήθως κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην βοηθοῦσι πολλοὶ χωρικοί, μετὰ τὸ πέρας

δ' αὐτῆς ἡ οἰκοδέσποινα κρατοῦσα λάγηνον προσφέρει ὕδωρ εἰς ἕνα ἕκαστον ἵνα νιφθῇ. Κ' ἐκεῖνος νιπτόμενος ραντίζει τὸ γέννημα καὶ τὸ ἁλώνιον κύκλῳ, εὐχόμενος κ α ὶ τ ο ῦ χ ρ ό ν ο υ· ἐν τέλει δ' ἡ οἰκοδέσποινα πλαγίως κρατοῦσα τὴν λάγηνον περιτρέχει δρομαίως. τὸν σωρὸν χωρὶς νὰ πέσῃ οὐδὲ σταγὼν ὕδατος κατὰ γῆς, εὐχομένη καὶ αὐτὴ νὰ γίνῃ τοῦ χρόνου τόσος ὁ σωρός, ὅσος εἶναι ὁ κύκλος τὸν ὁποῖον ἔκαμεν. Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοιαύτης σπονδῆς μοῦ συνέβη ἓν ἐπεισόδιον. Ὅταν μοῦ ἔδωκαν ὕδωρ νὰ νιφθῶ καὶ νὰ εὐχηθῶ, ἐνόμισα καλὸν νὰ ραντίσω ὀλίγον καὶ τὴν παρισταμένην μελαχρινὴν κόρην τοῦ οἰκοδεσπότου. Καὶ τότε μὲν ἡ πονηρὰ μετὰ τῆς λοιπῆς ὁμηγύρεως ἐγέλασε, λαβοῦσα δ' ἐν τέλει τὴν λάγηνον ἵνα νιφθῇ κ' ἐκείνη, ἐξεκένωσε κακεντρεχῶς τὸ ἐναπομεῖναν ὕδωρ ἐπ' ἐμοῦ—εὐτυχῶς ὀλίγον—εὐχηθεῖσα εἰρωνικὴν εὐχήν :

— Πάντα δροσιὰ νἆχ' ἡ καρδιά σου σὰν τὸ νερό !

★ ★ ★

Ἡ Βρύση τοῦ χωριοῦ.

Ἐκεῖ ποὺ πέντε γέρικα πλατάνια
Θαρρεῖς ἕνα μὲ τ' ἄλλο παραβγαίνουν

Ποιὸ πρῶτο θὲ νὰ φτάση στὰ οὐράνια,
Γι' αὐτ' ὅλο καὶ ψηλότερα πηγαίνουν·
'Εκεῖ ποὺ χορταράκι πρασινίζει
Τὴν ὥρα τοῦ ζεστοῦ καλοκαιριοῦ
Κι' ἀκούεται νερὸ ποὺ μουρμουρίζει,
'Εκ' εἶν' ἡ κρύα βρύση τοῦ χωριοῦ.

'Εκεῖ, στὴ μαργαριταρένια βρύση,
"Ολα τοῦ κάμπου τὰ πουλιὰ θἀρθοῦνε,
Κ' οἱ πεταλοῦδες κι' ὅλο τὸ μελίσσι
Μ' ὁλόδροσο νερὸ νὰ ποτισθοῦνε.
Καὶ τοῦ χωριοῦ τὰ κοριτσάκια πάλι
Θὰ μαζωχθοῦν στῆς βρύσης τὴ γωνιά,
Νὰ νίψουν τριανταφυλλένια κάλλη
Καὶ νὰ γεμίσουν κόκκινα σταμνιά.

Κ' ἐγώ, χωρὶς νὰ εἶμαι διψασμένος,
Πόσες φορὲς δὲν ἔρχομαι στὴ βρύση,
Καὶ καρτερῶ στὰ χόρτα καθισμένος
Πότε θἀρθῇ τὴ στάμνα νὰ γεμίση
Μιὰ λυγερὴ μὲ τὸ χυτὸ κορμί της,
Μὲ πρόσωπο χιονᾶτο, τρυφερό . . .
Νὰ τῆς ζητήσω τάχα τὸ σταμνί της
Καὶ νὰ ρουφήσω μιὰ σταλιὰ νερό!

Κ' ἐνῷ ἀπ' τὰ χέρια τὸ σταμνί της παίρνω,
Σιγὰ τὰ δακτυλάκια της ἀγγίζω,

Κ' ἐνῷ στὸ στόμα τὸ νεράκι φέρνω,
Τῆς ὄψη της κρυφὰ κρυφ' ἀντικρύζω.
Μὰ τόσο καῖν τὰ μάτια της μαῦρα,
Μάτια πλασμέν' ἀπ' ἀστραπῆς φωτιά,
Πού, μ' ὅλο τὸ νερό, μ' ἀνάβει λαύρα
Μέσ' στὴν καρδιὰ ἡ κάθε τους ματιά.

Καὶ μέσ' σ' αὐτὰ ὁ νοῦς στρηφογυρίζει,
Νοιώθω κρυφὴ λαχτάρα μέσ' στὰ στήθια
Καὶ μιὰ φωνὴ στ' αὐτιά μου ψιθυρίζει
Χίλια τραγούδια χίλια παραμύθια.
Μ' ἀπὸ τὰ τόσα ἡ φτωχή μου πέννα
Οὔτ' ἕνα κἂν λογάκι δὲν κρατεῖ·
Ὅλα πετοῦν—πουλάκια φτερωμένα
Δὲ θὲν νὰ σκλαβωθοῦνε στὸ χαρτί!

★ ★ ★

Ἐὰν εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Β. Εὐβοίας τελοῦνται πανηγύρεις ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, οὔτε λόγος εὐσεβείας οὔτε σκοπὸς ἐμπορίου ὑπάρχει—ἀλλὰ . . . κυρίως πεῖνα . . . Καὶ οἱ συρρέοντες εἰς πᾶσαν πανήγυριν χωρικοὶ δὲν εἶναι οὐδ' εὐσεβεῖς, οὐδ' ἔμποροι, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωποι πεινασμένοι!

Καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον εὐποροῦντες τῶν χωρικῶν δύνανται νὰ μεταλάβωσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὁπόταν θελήσωσι, καθόσον εἶναι παρεσκευασμένοι πάντοτε πρὸς τοῦτο διὰ τῆς καθημερινῆς αὐτῶν νηστείας. Καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ ἐλαίου χρῆσις εἶναι λίαν μεμετρημένη. Ἐὰν δ᾽ ἐρωτήσῃ τις περὶ κρέατος, θὰ μάθῃ ὅτι ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι μὴ γευθεῖσαι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν τούτου ἀπὸ τῆς περυσινῆς πανηγύρεως. Αἱ πανηγύρεις λοιπὸν εἶναι πράγματι βαρυσήμαντοι ἑορταί, διότι κατ᾽ αὐτὰς πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ τοῦ πανηγυρίζοντος χωρίου οἰκογένειαι θὰ σφάξωσί γίδα ἢ βετοῦλι, τῶν ὁποίων θὰ μετάσχωσι καὶ οἱ συρρέοντες ἐκ γειτονικῶν χωρίων ἀγρόται—ἄνευ ἐγγράφων ἢ προφορικῶν προσκλήσεων, ἐννοεῖται. Γίνεται δέ τοῦτο εἰς πάντα τὰ χωρία κατ᾽ ἐναλλαγὴν καὶ τρόπον τινὰ αὐτοδικαίως διὰ τοὺς ξένους, καὶ ἀναποφεύκτως διὰ τοὺς οἰοδεσπότας. Κατὰ μέσον ὅρον ὁ πτωχότερος ἀγρότης ἐξοδεύει τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸ χωρίον πανηγύρεως περὶ τὰς 50 δραχμάς, ποσὸν κολοσσιαῖον δι᾽ αὐτόν.

* * *

Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς 25—γνωστὸν ὅτι ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἑορτάζεται τὴν 26 Ἰουλίου—ἕκαστος χωρικὸς, ἐκλέξας μεταξὺ τῶν ἰδίων ποιμνίων ἢ ἀγοράσας παρ᾽ ἄλλου, ἄγει δεδεμένον ἀπὸ τῶν κεράτων, μάτην κράζον καὶ ἀνθιστάμενον τὸ μέλλον θῦμα τῆς πανηγύρεως, καὶ σφάζει αὐτὸ παρὰ τὴν θύραν τοῦ οἴκου, ἐνῷ ἡ σύζυγος ἢ ἡ κόρη ἀλείφουσι διὰ πηκτῆς ἀσβέστου ἔσω καὶ ἔξω τοὺς τοίχους καὶ χρίουσι διὰ πηλοῦ τὸ ἐσωτερικὸν ἔδαφος.

Εἶναι ἡ ὥρα 5 μ. μ. Ἡ σκιὰ τοῦ δυτικοῦ βουνοῦ ἁπλοῦται ἤδη ἐπὶ τοῦ χωρίου καὶ μὲ τὴν πρώτην ταύτην ἑσπερινὴν δρόσον περιερχόμενος βραδέως τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ γίνομαι μάρτυς αὐτόπτης τῶν διὰ τὴν πανήγυριν προπαρασκευῶν. Καί που μὲν βλέπω γυναῖκα ζυμώνουσαν τὸ τρίτον ἤδη ἐντὸς μικρᾶς κοίλης σκαφίδος, ἵνα ἐπαρκέσῃ ὁ ἄρτος διὰ τὴν ἑορτὴν, ἐνῷ ἡ θυγάτηρ καθαρίζει δεκάδα κεραμείων πινακίων διὰ θερμοῦ ὕδατος καί τινα ὑάλινα ποτήρια διὰ φύλλων συκῆς προστρίβουσα αὐτά· ἀλλαχοῦ δὲ διὰ μακροῦ ἀκανθώδους σαρώθρου γραῖα οἰκοδέσποινα ἀποσύρει τὰ πρὸ τοῦ οἴκου ξηρὰ φύλλα, καὶ τελευταῖον νεαρὸς κομψευόμενος ἀγρότης, ἐπὶ ξυλίνου χαμηλοῦ σκαμνίου καθήμενος, δέχεται ἐπὶ τῶν παρειῶν του τὰ ξυριστικὰ γυμνάσματα ἐντίμου

τινὸς ὁμηλίκου. Νομίζω ὅτι εἶναι ἡ καταλληλοτέρα πρὸς στάθμευσιν θέσις καὶ εὐχαρίστως ἀποδέχομαι τὸ προσφερόμενόν μοι προσκέφαλον — δεῖγμα τιμῆς καὶ φιλοξένου διαθέσεως—ἵνα καθίσω. Ὁ ξυριζόμενος, ἔχων τὸ πρόσωπον πλῆρες σάπωνος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστούς, κρατεῖ διὰ τῶν χειρῶν πρὸ τῆς σιαγόνος εὐρύτατον καζάνι πλῆρες ἀχνίζοντος ὕδατος, ἐλλείψει καταλλήλου λεκάνης, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κλίνει τὴν μορφήν, μορφάζουσαν συνεχῶς ὑπὸ τὰς θωπείας κοπτεροῦ μαχαιριδίου, ἀντικαθιστῶντος ἀξιόλογα τὸ ξυράφιον. Ὁ δὲ αὐτοσχέδιος κουρεὺς περιφέρει τὰς χεῖρας καὶ τὴν κοπῖδα ἐπὶ τῆς ταλαιπώρου ταύτης μορφῆς μετὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐπιστημονικῆς ἀπαθείας χειρουργοῦ ἢ ὀδοντοϊατροῦ. Μετὰ ἡμίσειαν ὅλην ὥραν ἡ ἐργασία περατοῦται αἰσίως καὶ ὁ νεαρὸς ἀγρότης μετὰ φιλαρεσκείας ἀτενίζει ἐντὸς μικροῦ κυκλικοῦ κατόπτρου, ὅπερ ἀνασύρει ἐκ τοῦ σελαχίου του, ἀντὶ τῆς προτέρας, μορφὴν καθαρὰν καὶ μόνον ὀλίγον φλογισμένην ἐκ τῆς ἐγχειρήσεως, τῆς ὁποίας φέρει καὶ τὰ αἱματηρὰ ἴχνη εἰς δύο μέρη, κατὰ τὴν δεξιὰν παρειὰν καὶ τὸ ἀριστὸν ὠτίον.

—Τώρα νὰ μὲ κουρέψῃς καὶ λίγο, Γιάννη!

Καὶ τὸ κούρευμα ἐκτελεῖται διὰ ψαλλίδος πέντε ἵππων δυνάμεως, χρησιμευούσης διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ... διὰ τὰ πρόβατα. Εὐτυχῶς ἡ δευτέρα

αὕτη ἐργασία, ἂν ὄχι ἄλλο, ἐξετελέσθη τοὐλάχιστον εἰρηνικῶς καὶ ἀναιμάκτως,

Ἐκ δευτέρου σταθμεύω, ἀποδεχόμενος νέον προσκέφαλον, πλησίον ἑτέρας τινὸς θύρας, παρὰ τὴν ὁποίαν καθημένη μαυρομμάτα λυγερὴ ποικίλλει δι᾿ ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου μαλλίου τὰς ἄκρας τῶν στενῶν χειρίδων τῆς λευκῆς φανέλλας της χάριν τῆς πανηγύρεως. Κεντᾷ μετὰ τέχνης ἅμα καὶ σπουδῆς καὶ ὅταν τὴν ἐρωτῶ: Διατί τάχα νὰ εἶναι ἡ φανέλλα κεντημένη ἐνῷ δὲν φαίνεται; ἀποκρίνεται: «ὅτι τὰ μανίκια εἰς τὴν ἄκρη φαίνονται καὶ εἶναι μιὰ ἀηδία νὰ μείνουν ἀκέντητα, ἐνῷ ὅλα της τά ροῦχα θὰ εἶναι κεντημένα».

Ἀναχωρῶν ἵνα τὴν πεισμώσω εἶπον δῆθεν καταρώμενος:

—Νὰ βρίσκουνταν ἕνας ποντικός, νἄρθῃ τὴν νύκτα νὰ φάγῃ τὰ κεντήματα τῆς φανέλλας καὶ νὰ σ᾿ ἔβλεπα!...

Κ᾿ ἐκείνη μετὰ χαρίεντος ἐγωϊσμοῦ:

—Ξέρεις τὶ θἄκανα; θάφευγα ἀπ᾿ τὸ πανηγύρι καὶ θὰ πήγαινα μὲ τὰ βώδια. Ζημιὰ τοῦ χωριοῦ θἄτανε, ποὺ θὰ μ᾿ ἔχανε!

Καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶχε δίκαιον.

Φαντασθῆτε τὴν εὐάρεστον ἔκπληξίν μου, ὅταν

διερχόμενος καὶ πάλιν διὰ τοῦ αὐτοσχεδίου κουρείου εἶδον τοὺς ὅρους ἀνεστραμμένους: τὸν πρώην κουρέα εἰς τὸ σ κ α μ ν ὶ καὶ εἰς θέσιν κουρέως τὸ παλαιὸν θύμα του. Καὶ ἐσυλλογίσθην:

— Οἱ ἀ μ ο ι β α ί ω ς κ ο υ ρ ε ῖ ς... δρᾶμα κωμικοτραγικὸν εἰς πράξεις δύο.

* * *

Ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς ἀνατέλλει, ἀπὸ βαθέως ὄρθρου προαγγελλομένη ὑπὸ τοῦ συνεχῶς ἠχοῦντος σημάντρου. Πάντες σπεύδουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κρατοῦντες μικρὰς κιτρίνας λαμπάδας, ἅς μὲ τὰς ἰδίας χεῖρας των κατασκευάζουσι προστρίβοντες διὰ τὸν παλαμῶν κηρὸν ἐπὶ μακροῦ ἐστριμμένου νήματος· αἱ δὲ γυναῖκες φέρουσι προσέτι πινάκιον βρασμένου σίτου καὶ ποτήριον μαύρου οἴνου. Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἐκκλησίδιον ἀποθέτουσι τὴν προσφοράν, ἀνάπτουσι τὰς λαμπάδας, σταυροκοποῦνται, ἀσπάζονται πάσας τὰς εἰκόνας καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν οἶκον, ὅπου ἀναμένει αὐτοὺς ποικίλη ἐργασία πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πανηγυριωτῶν, οἵτινες ἀφικνοῦνται περὶ τὴν 10 ἢ 11 ὥραν, ὑπολογίζοντες ὅτι θὰ εἶναι ἤδη ἕτοιμον τὸ γεῦμα.

Ἐφρόντισα νὰ λάβω πρόσκλησιν ἐγκρίτου

χωρικοῦ καὶ μετέχω τοῦ γεύματος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς θεατὴς ἢ ὡς συνδαιτυμών. Ἡ τράπεζα εἶναι στρογγύλη, χαμηλὴ τόσον, ὥστε δύναταί τις νὰ τρώγῃ ἀνέτως ἐπ᾽ αὐτῆς κατὰ γῆς καθήμενος, καὶ στρωμένη διὰ κυανολεύκου ἐγχωρίου ὑφάσματος καθαρωτάτου. Ποικιλία φαγητῶν ἐννοεῖται ὅτι δὲν ὑπάρχει· ἀπὸ πελωρίου λέβητος κενοῦται ἐντὸς εὐμεγέθους πινακίου πηλίνου κρέας μετὰ κρομμύων καὶ ὀρύζης, τὸ ὁποῖον ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς τραπέζης· ἀπὸ τῶν διαφόρων δὲ πειναλέων στομάτων μέχρις αὐτοῦ ἄρχεται ἀμέσως συνεχής, τακτικὴ κίνησις τῶν περονῶν καὶ κροταλισμοὶ σιαγόνων, οὕτως ὥστε τάχιστα τὸ πινάκιον κενοῦται, πληροῦται ἐκ νέου, καὶ πάλιν καὶ πάλιν... Ἡ γεῦσις τοῦ φαγητοῦ δὲν εἶναι δυσάρεστος, ἀλλ᾽ ἔχει τὸ ἀνούσιον ἐκεῖνο προσὸν τῆς ἀφθονίας καὶ ἐνθυμίζει τὸ στρατιωτικὸν συσσίτιον. Εἶχον ὅμως τὴν φιλόφρονα μέριμναν ἐξαιρετικῶς δι᾽ ἐμὲ νὰ παρασκευάσωσι σουβλάκια μετὰ ὀριγάνου ἀφθόνου ἠρτυμένα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀληθῶς νοστιμώτατα. Ἐνώπιον τῆς πείνης πᾶσα ὁμιλία τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ εἰς τὴν παρατεταμένην ἐκείνην σιγὴν μετὰ προσοχῆς περιεργάζομαι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἴκου.

Καὶ ἡ μὲν ὀροφὴ εἶναι μαύρη ἐκ τοῦ καπνοῦ τῆς ἑστίας, ἀδυνατοῦντος νὰ ἐξέλθῃ κατ᾽ εὐ–

θεῖαν διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ τετρημένης στέγης καὶ ἐπιπλέοντος καθ᾽ ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν· διὰ μικροῦ δὲ τοίχου, ὕψους ἑνὸς μόλις πήχεως, διαιρεῖται ἡ ὅλη οἰκοδομὴ εἰς δύο σχεδὸν ἴσα τμήματα· τὸν θάλαμον καὶ τὴν ἀποθήκην. Καὶ ὁ μὲν θάλαμος περιέχει τὰ ἐλαφρότερα οἰκιακὰ σκεύη: πρασίνην κασέλλαν, σωρὸν μαλλίνων σκεπασμάτων, δέσμας νημάτων ἀνηρτημένας ἐπὶ τοῦ τοίχου, κουβάρια χρωματιστῶν μαλλίων ἐκκρεμῆ ἀπὸ τῶν χονδρῶν δοκῶν τῆς ὀροφῆς, μακρὸν καρυοφύλλι παρὰ τὴν γωνίαν, ποιμενικὴν ράβδον, πέλεκυν καὶ ξύλινον πτύον, τεθραυσμένην ἀνέμην καὶ παλαιὸν ἀργαλειὸν—καὶ εἰς τὸ μέσον ὅλων τούτων μικρὸν θαμβὸν καθρέπτην.

Ἡ ἀποθήκη περιέχει τὰς κουβέλας καὶ τοὺς πίθους, ἤτοι δοχεῖα σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου καὶ ἐλαίου. Περιέχει προσέτι καὶ σκαφίδας, ἄροτρα, σκαπάνας, πλεξίδας σκόρδων καὶ κρομμύων καὶ ποικίλα σκεύη τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Σημειωτέον ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἀποθήκη χρησιμεύει τὸν χειμῶνα ὡς θερμὸν ἄσυλον τῶν βοῶν καὶ τῶν ὄνων, οἵτινες, συνηθισμένοι νὰ εἰσέρχωνται ἐντὸς τοῦ οἴκου τότε μετ᾽ ἀσφαλείας, εἰσάγουσι καὶ νῦν τὰς κεφαλὰς διὰ τῆς θύρας ὡς οἰκειότατοι φίλοι ἢ καὶ εἰσέρχονται οὐχὶ σπανίως.

Ἀλλ᾽ αἱ προπόσεις μὲ ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῶν πα-

ρατηρήσεων τούτων. Ἕκαστος λαμβάνων ποτήριον πλῆρες οἴνου—ὁ πολιτισμὸς κατήργησε τὴν ποιητικὴν πλώσκαν—εὔχεται εὐτυχίαν, εὐζωίαν κλπ. εἰς τὸν οἰκοδεσπότην καὶ τοὺς ἄλλους· ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐμέ: καλὴ τύχη κι᾽ ὅ, τι ἀγαπᾷ ἡ καρδούλα σου! Εἰς τὰς τοιαύτας εὐχὰς τῶν ἀγαθῶν μου φίλων ἀπήντησα εὐχαριστῶν μεθ᾽ ὃ ἠγέρθην κ᾽ εὐχηθεὶς εἰς αὐτοὺς καλὸ βράδυ, ἀνῆλθον εἰς τὸν πύργον διὰ νὰ ἀναπαυθῶ ὀλίγον καὶ νὰ ἑτοιμασθῶ διὰ τὸν μέγαν χορὸν τῆς πλατείας, τὸν ὁποῖον ἀνυπομόνως περιμένω.

* * *

Δὲν εἶναι μεγάλη ἡ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν κειμένη πλατεῖα τοῦ χωρίου, ἀλλ᾽ εἶναι ὁμαλή, καθαρὰ καὶ σκιάζεται ὑπὸ συστάδος μορεῶν καὶ ἀναδεδεκένων κλημάτων. Ὁ χορὸς ἄρχεται εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς 3 μ. μ. ὥρας, κατ᾽ ἀρχὰς ψυχρός, ἀνούσιος, μόλις ὑπὸ πέντε ἢ ἓξ βραδυκινήτων χωρικῶν ἠχοῦντος τοῦ τυμπάνου καὶ κλαυθμηριζούσης τῆς καραμούζας· ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐμψυχοῦται, θερμαίνεται καὶ φθάνει στιγμή, καθ᾽ ἣν χορεύουσι τεσσαράκοντα περίπου ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Οἱ μὴ χορεύοντες συναθροίζονται εἰς

πυκνοὺς ὁμίλους γύρω ἀπὸ τοὺς χορευτὰς ἢ γύρω ἀπὸ τὸ φορητὸν καφενεῖον τῆς πανηγύρεως, ὅπερ διὰ τὸ παράδαξον τῆς θέας εἶναι νομίζω, ἄξιον συντόμου περιγραφῆς: Δύο μικρὰ ξύλινα ἑρμάρια εἶναι τοποθετημένα κατὰ γῆς εἰς ἀτόστασιν ἑνὸς ἴσως μέτρου τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἐπ᾽ αὐτῶν δ᾽ ἁπλοῦται μακρὰ σανίς, ἀποτελοῦσα οὕτω αὐτοσχέδιον μ π ο υ φ έ. Δωδεκὰς ποτηρίων, δεκὰς μικρῶν φ λ υ τ ζ α ν ι ῶ ν παντὸς χρώματος καὶ σχήματος, τ ε ν ε κ ὲ ς παναρχαίων λουκουμίων καὶ μιὰ ἀναμένη φ ο υ β ο ῦ πρὸς κατασκευὴν τοῦ καφὲ ἵστανται κατὰ σειρὰν ἐπὶ τῆς σανίδας, ὁμοίως δὲ καὶ τρίχρωμος ρ ο υ λ έ τ τ α, ἀποδίδουσα ἀντὶ μιᾶς πεντάρας πέντε λουκούμια ἢ 25 λεπτὰ εἰς τὸν κερδίζοντα. Δύναταί τις ὅμως νὰ εἴπῃ ὅτι μόνον τὸ ἐπάνω πάτωμα εἶναι καφενεῖον, διότι τὰ κάτω πατώματα, ἤτοι τὰ ἑρμάρια περιέχουσι ποικίλας πραγματείας ἄλλας, πρὸ πάντων δὲ ὑφάσματα, ἐν οἷς διαπρέπουσι μεγάλα χρωματιστὰ μαντίλια, φέροντα ξιφήρη τὸν ἥρωα Μάρκον Μπότσαρην. Τὸ καφενεῖον, τελειότερον τὸν παρ᾽ ἡμῖν, χορηγεῖ πρὸς εὐκολίαν τῶν πελατῶν αὐτοῦ καφὲν π ε ν τ ά ρ ι κ ο ν καὶ καφὲν δ ε κ ά ρ ι κ ο ν. Ἀλλὰ καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ πληροῦσιν ὁλόκληρον φ λ υ τ ζ ά ν ι, μόνον δὲ δι᾽ ἐπιμόνου προσοχῆς κατορθώνω τέλος νὰ ἐννοήσω, ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν τιμῶν προέρχεται ἐκ

τούτου: ὅτι ὁ μὲν πεντάρικος κατασκευζεται διὰ τῶν ἀποσταλαγμάτων ἑνὸς φλυτζανιοῦ, ὁ δὲ δεκάρικος διὰ τῶν ἀποσταλαγμάτων δύο—διαφορὰ σπουδαία! Σημειωτέον ἐν τέλει ὅτι ὁλόκληρον τὸ κατάστημα εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ φέρεται ἐπὶ ράχεως ὄνου ἀπὸ πανηγύρεως εἰς πανήγυριν.

Ὁ χορὸς εἶναι ἐν τῇ ἀκμῇ του! Μέσῳ τοῦ ἤχου τῶν ὀργάνων ὑπολανθάνουσιν οἱ συριγμοὶ τῶν ἐνθουσιώντων χορευτῶν, ἔτι δὲ οἱ τριγμοὶ τῶν στενῶν γύρων τῶν ὑποκαμίσων καὶ ὁ μεταλλικὸς ἦχος τῶν ταλαντευομένων ἀργυρῶν νομισμάτων, ἅτινα φέρουσιν ἀφθόνως αἱ χορεύτριαι. Αἱ τῶν ἀνδρῶν ἐνδυμασίαι εἶναι μονότονοι καὶ ἁπλούσταται, μόνον δ᾽ αἱ ποικιλόχρωμοι τῶν γυναικῶν στολαὶ καθιστῶσιν ἀληθῶς γραφικὴν τὴν ὅλην ἅλυσιν τοῦ χοροῦ. Τὸν χορὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σύρουσιν οἱ ἄνδρες, χορεύοντες ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων ἀθλίως. Κατ᾽ ἔθιμον δὲ ὡραῖον, ὅταν σύρῃ τις τὸν χορὸν σπεύδουσιν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι νὰ ράνωσιν αὐτόν, δηλαδὴ κρατοῦντες ἐν τῇ χειρὶ πεντάραν, (σπανίως δὲ δεκάραν) ἀνακινοῦσιν αὐτὴν ἐπιδεικτικῶς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ χορευτοῦ, εἶτα δ᾽ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν καραμουζάρην, ὅστις μετὰ θαυμασίας δραστηριότητος ρίπτει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸ νόμισμα ἐν τῷ κόλπῳ κρατῶν

διὰ τῆς ἑτέρας ἐν παρατάσει μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ν ό τ α ν, ὡς πέττιξ, κ᾽ ἐπαναλαμβάνων ἐγκαίρως τὸ μουσικὸν τεμάχιον. Ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ ὀξυδέρκεια, μεθ᾽ ἧς ἀκολουθῶν τὰς κινήσεις τῶν παρισταμένων κατορθοῖ πολλάκις ἐναερίως διὰ τῆς χειρὸς ν᾽ ἁρπάζῃ τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν ριπτόμενα νομίσματα χωρὶς νὰ χάνῃ τὸν χρόνον τῆς χορευτικῆς μουσικῆς.

Τέλος πάντων σύρουσι τὸν χορὸν καὶ αἱ γυναῖκες καὶ πρώτη τεσσαρακοντοῦτις ἄσχημος χωρική, κοντὴ καὶ παχεῖα, ἐκ τοῦ χωρίου Ἀ γ ρ ι ο β ο τ α ν ι ο ῦ· μετ᾽ αὐτὴν ἄλλη καὶ αὐτὴ ξένη, μετρία καθ᾽ ὅλα, καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη. . . Ἐκ συμπτώσεως πᾶσαι στερημέναι καὶ τοῦ ἐλαχίστου θελγήτρου! Ἀλλὰ μετὰ τὰς ἀνουσίας ταύτας μορφάς, δῆθεν ἄκουσα καὶ δυσκόλως ἐνδοῦσα εἰς παρακλήσεις ἐξαδέλφου της, προσέρχεται καὶ σύρει τὸν χορὸν ἄνευ βαρέων στολισμῶν, ἀλλὰ κομψή, χαρίεσσα, δροσερὰ καὶ εὔμορφος χωριατοπούλα, — αὐτὰ ἐκείνη ἡ χθὲς κεντῶσα τὰς χειρίδας τῆς φανέλλας παρὰ τὴν θύραν της! . . .

* * *

Καὶ πρῶτον ἔχει ξανθὰ τὰ μαλλιὰ καὶ μαῦρα τὰ μάτια. Ἔπειτα λευκὴν καὶ διαυγῆ τὴν ὄψιν,

ροδαλὸν τὸ χεῖλος καὶ τελείαν κατατομὴν ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἀγάλματος, ὁσάκις μένει πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος. Εἶναι εὐθὺ καὶ λυγηρὸν τὸ σῶμα της, ἀριστοκρατικῶς μικραὶ αἱ χεῖρες καὶ ἐλαφρῶς ἀναπάλλεται ἐν τῇ ρυθμικῇ κινήσει τοῦ χοροῦ, στῆθος καλλιτεχνικῶς τέλειον κατὰ τὰς πτυχὰς ὡς Κόρης μαρμαρίνης τοῦ Ἐρεχθείου. Συγχωρήσατε τὸν θαυμασμόν μου ! Εἶναι ἡ πρώτη ἀληθὴς ἑλληνικὴ καλλονή, τὴν ὁποίαν ἔχω ἀπέναντί μου. Οὐχὶ στρεβλωμένη καὶ αἰχμαλωτισμένη ἀπὸ στηθόδεσμον καὶ ἀπὸ ἐσθῆτα πελωρίαν καὶ συρομένην τρεῖς πήχεις κατὰ γῆς, μηδ᾽ ἀνυψωμένη τέσσαρας δακτύλους ὑπὲρ τὸ ἔδαφος δι᾽ ὑποδημάτων Λουδοβίκου ΙΕ΄ ἐπὶ τὸ κομψότερον. Μόνον αἱ χρεωκοπημέναι δεκαοκταέτιδες γεροντοκόραι τῶν πόλεων ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν παραλόγων τούτων δανείων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συρμοῦ, ἡ δεκαοκταέτις χωριατοπούλα μου ἔχει ἀρκετὰ κομψὸν τὸ σῶμα καὶ ἄνευ τοῦ κ ο ρ σ έ, ἔχει ἀρκούντως ὑψηλὸν κ᾽ εὐθὺ τὸ ἀνάστημα καὶ ἄνευ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων ὑποδημάτων τῶν τιμωμένων διὰ τοῦ ὀνόματος ἑνὸς τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας....

Ὅλα τὰ βλέμματα προσηλοῦνται ἐπ᾽ αὐτῆς, βλέμματα θαυμασμοῦ ἢ φθόνου, κ᾽ ἐκείνη σύρει τὸν χορὸν διὰ τοῦ μικροῦ ἐρυθροῦ μαντιλίου της, ἀπαράμιλλος τὴν στάσιν, τὴν χάριν, τὴν τέχνην

τοῦ βήματος, λυγίζουσα τὸ σῶμα ὡς κάλαμος καὶ ὡς ὄφις περιελισσομένη. Καὶ ἐνῷ οἱ πόδες χορεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, χορεύει ἀκόμη γλυκὺ βλέμμα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπαγωγὸν μειδίαμα ἐπὶ τῶν χειλέων της. Κ' ἐνῷ ἡ βάναυσος ἐκείνη ὀρχήστρα ἠχεῖ τὴν μονότονον τοῦ χοροῦ μελωδίαν, ἑτέρα τις αἰθερία μελῳδία, μετ' ἐπιχάριτος ἐγωϊσμοῦ ἀποπνεομένη ἐξ αὐτῆς τῆς χορευτρίας— κλέπτω ἰδέαν τοῦ Βύρωνος—νομίζει τις ὅτι συνενοῦται εἰς ἄρρητον ᾆσμα, τοῦ ὁποίου οἱ πτερωτοὶ στίχοι μεταφραζόμενοι εἰς ἀτέχνους δεκαπεντασυλλάβους θὰ ἦσαν περίπου οἱ ἑξῆς:

Δέτε πῶς σέρνω τὸ χορό! κι' ὁ κάμπος λουλουδίζει,
Γιὰ νὰ πατοῦν τὰ πόδια μου στὴν ἀνθισμένη γῆ του,
Κ' ἕνα πουλάκι στὸ δεντρὶ γλυκὸ τραγούδι ἀρχίζει,
Σὰν νὰ μοῦ λέῃ τὸ σκοπὸ μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή του.

Δέτε πῶς σέρνω τὸ χορό! — Ὁλόχρυσα κομμάτια
Δὲν κουδουνίζουν κρεμαστὰ στὴ χάρη τὴ δική μου,
Λαμπακοποῦν σὰν ἄρματα τὰ δυό μου μαῦρα μάτια·
Κ' ἔχω χρυσάφι στὰ μαλλιὰ κι' ἀσήμι στὸ κορμί μου.

Δέτε πῶς σέρνω τὸ χορὸ καὶ πέτε μου, διαβάτες:
Σ' ὅσα χωριὰ κι' ἂν ἔχετε στὸν κόσμο γυρισμένα,
Μέσα σὲ τόσες λυγερές, σὲ τόσες μαυρομμάτες
Ἂν εἴδατ' ἄλλη πιὸ καλὴ καὶ πι' ὄμορφη ἀπὸ μένα.

. . . .

Καὶ φέρει τὸ εὐμορφότερον ὄνομα τοῦ κόσμου — διότι ὀνομάζεται : Εὐμορφούλα. Ἐγὼ ὅμως, ἂν θέλετε τὴν ὀνομάζω καὶ Προσηφὰν Ἀρτέμιδα... Ὡς ἐν ὀνείρῳ, ὡς ἐν βαθεῖ ρεμβασμῷ κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μοὶ φαίνεται ἡ περικαλλὴς ἀγρότις μυστηριώδης τις ζωογόνησις τοῦ ἀρχαίου ἀγάλματος τῆς θεᾶς!

* * *

Δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα τὸ ἀλλαχοῦ κοινότατον ἔθιμον τοῦ ἀνάπτειν πυρὰς εἰς τὰς ὁδοὺς κατὰ τὰς ἑσπέρας μεγάλων ἑορτῶν. Ἐνῷ πάντες εὐθυμοῦσι καὶ εὐωχοῦνται εἰς τὰς οἰκίας, ἐξωτερικῶς τὸ χωρίον εἶναι κατασκότεινον, καθόσον μάλιστα οὐδὲ παράθυρα ἔχουσιν οἱ ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι, διὰ τῶν ὁποίων νὰ ὑποφώσκῃ τὸ ἀμυδρὸν φῶς νυσταλέου τινὸς λύχνου ἀνηρτημένου ἀπὸ τοῦ τοίχου καὶ φωτίζοντος τοὺς ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ ἐξηπλωμένους χωρικούς, τρώγοντας, πίνοντας, τραγουδοῦντας καί τινας μακαρίως περὶ τὴν τράπεζαν κοιμωμένους. Μακρόθεν δ᾽ ἀκούων τις τὰς κραυγάς, τὰς ὠρυγὰς ἐκείνας τῶν εὐθυμούντων, εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς νυκτός, ὑπολαμβάνει, ἂν τύχῃ ὀλίγον δεισιδαίμων, τὴν νυκτερινὴν ταύτην εὐωχίαν, εὐωχίαν δαιμόνων ἢ βρικολάκων, ὁπόταν καὶ

οἱ πολυπληθεῖς ὄνοι δεδεμένοι εἰς τὰ ἁλώνια σαλπίζουσι περιχαρῶς ὡσὰν νὰ συνεορτάζουν κ᾽ ἐκεῖνοι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἰς τὸ μέσον τόσων φωνῶν κοράκων ἀκούονται καὶ ἀκανθυλλίδων μελῳδίαι, ἀλλὰ τόσον ὀλίγαι! Ἰδίως διὰ τῆς θύρας ἑνὸς οἰκίσκου ὀλίγον ἀνοικτῆς κρυσταλλίνη φωνὴ γυναικὸς μὲ σκανδαλίζει τόσον, ὥστε πλησιάζω, πλησιάζω καὶ γίνομαι ὠτακουστὴς—ὡς ὑπηρέτης—ἵνα μὴ εἰσερχόμενος ταράξω τὴν ᾄδουσαν:

Γραμματικὸ—Ρουσάκι μ᾽, ναί!—
Γραμματικὸ μακέλλεψαν σὲ μαυρομμάτας πόρτα.
Χύνει τὸ αἶ—Ρουσάκι μ᾽, ναί!—
Χύνει τὸ αἷμα σὰ νερό, σὰ σιγανὸ ποτάμι
Κ᾽ ἡ μάννα του—Ρουσάκι μ᾽, ναί!—
Κ᾽ ἡ μάννα του τὸ μάζευε σ᾽ ἕνα ψηλὸ μαντίλι!
. . . .

Κατηραμένη ἀτυχία! μικρὸν παιδίον ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἐγὼ φωραθεὶς ἐγκληματίας ἠναγκάσθην νὰ εἰσέλθω καὶ ν᾽ ἀπολέσω τὴν συνέχειαν τοῦ ὡραίου ᾄσματος, τὸ ὁποῖον κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἔστερξε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ εὔμορφος ἀοιδός, ἥτις ἦτο αὐτὴ ἐκείνη ἡ εὔμορφος χορεύτρια τῆς

ἡμέρας, ἡ βασίλισσα τῆς ἑορτῆς, ἡ ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα Ε ὐ μ ο ρ φ ο ύ λ α.

★ ★ ★

Θρῆνοι καὶ κοπετοὶ μὲ ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς θελκτικῆς ταύτης συνομιλίας. Πρηνὴς εἴς τινα γωνίαν τεσσαρακοντούτης ἄνθρωπρς ἔκειτο κτυπῶν ἀκαταπαύστως διὰ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλήν του. Κ' ἐνῷ μετ' ἀπορίας καὶ λύπης ἐπλησίασα πρὸς αὐτόν, οἱ λοιποὶ ὄχι μόνον ἀνάλγητοι ἔμενον, ἀλλὰ καὶ ἐγέλων ἐν εὐθυμίᾳ. Τί εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος; Τὸ ἔμαθον ἀμέσως· ἔπιεν οἶνον πολὺν κ' ἐμέθυσεν, εἶχε δὲ τὸ παράδοξον ἰδίωμα, ὅταν ἐμέθυε νὰ κλαίῃ τὸν πάππον του, τὴν μάμμην, τὸν πρόππαπον καὶ ὅλων τῶν προγόνων τὴν χορείαν ἀπὸ πέμπτης καὶ ἕκτης γενεᾶς. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰσήρχοντο διὰ τῆς θύρας δύο ἄλλοι εὐθυμότεροι μεθυσμένοι· καὶ ὁ μὲν ἐχρησίμευεν ὡς ὄνος φέρων σ α μ ά ρ ι καὶ ὅλην τὴν λοιπὴν πανοπλίαν, ὁ δέ ἕτερος ἀναβάτης ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ὀνανθρώπου ἀφελέστατα. Τοσούτῳ δὲ λαμπρῶς ὑπεκρίνετο τὸ πρόσωπον ὄνου ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὥστε ὄχι μόνον τετραποδητεὶ ἐβάδιζε καὶ ὄνου φωνὴν ἐμιμεῖτο, ἀλλὰ καὶ δρᾶκα ἀχύρου ἀστείως προσφερθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ

τινος λαιμάργως ἐμάσσησεν. Ἡ τραγικωτέρα ὅμως μέθη ἦτο ἄλλου τινός, ὅστις ὕπτιος κ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἔχων ἐν διηνεκεῖ ἀκινησίᾳ, ἀπήντα εἰς πᾶσαν ἐρώτησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπέθανε πλέον, ὅτι πρέπει νὰ φέρουν τὸν παπᾶ καὶ νὰ τὸν θάψουν μάλιστα ἐγκαίρως, διότι εἶναι ζέστη καὶ νὰ μὴ βρομήσῃ !

Τοιαῦται αἱ ἐκ τῆς πανηγύρεως ἐντυπώσεις μου. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐπανελήφθη ὁ χορός, ἀλλὰ ψυχρότατος πλέον καὶ περὶ τὴν 5 ὥραν μ. μ. τὸ χωρίον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μονότονον αὐτοῦ τροχιάν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέλθῃ πάλιν τὴν 26 Ἰουλίου τοῦ ἐπομένου ἔτους.

Ξ΄

Στὴν ἐρημιά μου.

Τοιοῦτον ὄνομα δύνανται νὰ λάβωσιν οἱ ἀτάκτως εἰς τεμάχια χάρτου γραφόμενοι στίχοι μου, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας, καθ᾽ ἅς, ἀπρόσκλητος τῆς ἐρημίας σύντροφος, ἡ ἀνάμνησις εὐτυχοῦς παρελθόντος ἔρχεται ν᾽ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος.

Α΄

Ὅλα τοῦ κάμπου τὰ πουλιὰ χαρούμενα πετοῦνε
Καὶ τοῦ ζεστοῦ καλοκαιριοῦ τὶς χάρες τραγουδοῦνε :
Ἡ καρδερίνα στὴν ἐλιὰ κι᾽ ὁ φλῶρος στὰ πρινάρια
Καὶ τ᾽ ἀηδονάκι τὸ γλυκὸ στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια.
Μὰ μέσ᾽ στὶς τόσες μιὰ φωνὴ ἀναστενάζει μόνη,
Βαθυὰ στὸ δάσος τραγουδεῖ παντέρημο τρυγόνι . . .
Δὲν ἔχει γελαστὴ φωνὴ σὰν τ᾽ ἄλλα τὰ πουλάκια,

Δὲν ξέρει γλυκολάλημα καὶ σπίνου τραγουδάκια
Κι᾽ ὅμως, ὅταν τὸν πόνο του μὲ πόνο ναννουρίζει,
Κάθε καρδιὰ ποὺ συμπονεῖ τ᾽ ἀκούει καὶ δακρύζει.
Ὦ τραγουδάκια μου, φτωχὸ τῆς λύπης μου καμάρι,
Χαρὰ σ᾽ ἐσᾶς ἂν εἴχατε τοῦ τρυγονιοῦ τὴ χάρη!

Β′

Θυμᾶσαι, ὅταν κάποτε γυρτὸς στὴν ἀγκαλιά σου
Τὸ προσωπό μου ἔκρυβα μέσ᾽ στὰ χυτὰ μαλλιά σου
Κ᾽ ἔμενα ἔτσι ἄφωνος, σὰν νἄμουν κοιμισμένος,
Καὶ σὺ μὲ κρυφοκύτταζες καὶ ἤμουν δακρυσμένος;
Θυμᾶσαι πῶς γλυκὰ γλυκὰ στὰ μάτια μὲ φιλοῦσες
Καὶ μὲ κρυφὸ παράπονο: Τί ἔχω, μ᾽ ἐρωτοῦσες
Σ᾽ ἀποκρινόμουν: Τίποτε!... Χαμογελοῦσα μόνο·
Δὲν εἶχ᾽ ἀλήθεια τίποτε καὶ ὅμως εἶχα πόνο.

Ὅταν χαρὰ στὰ στήθη μας μεγάλη βασιλεύει·
Κάποια φωνή, κρυφὴ φωνὴ τὴ λύπη προφητεύει.

Γ′

Πονῶ!—Κι᾽ ὅμως ἂν βρίσκουνταν κανεὶς νὰ μ᾽ ἐρωτήσῃ,
Ἂν ἤθελα καλύτερα ὁ πόνος νὰ μ᾽ ἀφήσῃ,
Ὄχι! θὰ τ᾽ ἀποκρίνομουν μὲ μάτια δακρυσμένα,
Ὄχι! μ᾽ ἀρέσει νὰ πονῶ—ἀφοῦ πονῶ γιὰ σένα!

Δ΄

Ἀγάπη μου σ᾽ εὐχαριστῶ! χαρᾶς ἐλεημοσύνη
Κάθε γλυκό σου μήνυμα περνάει καὶ μ᾽ ἀφήνει.
Ἂν εἶσ᾽ ἐσὺ τῆς λύπης μου ἡ μοναχὴ αἰτία,
Πάλι ἐσ᾽ εἶσ᾽ ἡ μόνη μου χαρὰ κ᾽ ἡ εὐτυχία.
Μὲ τὸ δικό σου τ᾽ ὄνομα τὰ χείλη μου μιλοῦνε,
Μὲ τὴ δική σου ἐνθύμηση τὰ στήθη μου χτυποῦνε,
Μὲ μιὰν ἐλπίδα μοναχὰ σφαλοῦν τὰ βλέφαρά μου,
Πὼς ἴσως ἴσως θὲ νἄρθῃς βαθυὰ στὰ ὄνειρά μου,
Ἀγαπημένη μου ψυχή, κοντά μου νὰ καθίσῃς,
Νὰ γείρῃς στὴν ἀγκάλη μου, κρυφὰ νὰ μοῦ μιλήσῃς,
Καὶ νὰ μὲ κάνῃς μιὰ στιγμὴ τὴ λύπη νὰ ξεχάσω
Καὶ μὲ τὸ ψέμα νὰ χαρῶ καὶ νὰ χαμογελάσω.

Ε΄

Ἐδῶ χιονάτη ἀγράμπελη χυμένη στὰ πρινάρια
Καὶ ροδοδάφνη παρεκεῖ μὲ φουντωτὰ κλωνάρια,
Ἡ καθεμιὰ καμάρωνε γιὰ τὰ δικά της κάλλη:
Ἡ μιὰ κοπέλλα ὁλόξανθη, ροδοπλασμέν᾽ ἡ ἄλλη.
Κ᾽ ἐγὼ ποὺ πέρασ᾽ ἀπὸ κεῖ, στὴν τόση μοναξιά μου
Ἔννοιωσα λύπη καὶ χαρὰ σμιγμένες στὴν καρδιά μου,
Καὶ δίχως νὰ κυττάξω κἂν τὴν τόσην ὀμορφάδα,
Ποὺ ἡ ροδοδάφνη σκόρπιζε γεμάτη κοκκινάδα,
Ἔκοψ᾽ ἀγράμπελης κλαδὶ μὲ μάτια δακρισμένα·

Γιατ᾽ ἦταν ἡ ἀγράμπελη ξανθοῦλα σὰν κ᾽ ἐσένα.

ΣΤ΄

Ἀπ' τῆς ἀγάπης τὰ κακά, τὰ βάσανα τὰ χίλια
Τὸ πιὸ μεγάλο βάσανο θαρρῶ πὼς εἶν' ἡ ζήλια.
Κ' ἐγὼ ζηλεύω, ἀγάπη μου, καὶ νὰ ζηλεύω πρέπει
Τὸν κόσμο ποὺ σὲ χαίρεται, τὸν κόσμο ποὺ σὲ βλέπει,
Ποὺ γύρω σου καρδιοχτυπᾷ καὶ στέκει μαγεμένος,
Ἐνῷ ἐγὼ σὲ λαχταρῶ στὶς ἐρημιὲς κλεισμένος.

Μὰ κάποτε χαμογελῶ, κρυφά παρηγοριοῦμαι,
Γιατί, ἂν ἴσως μ' ἀγαπᾷς ἀκόμα—συλλογιοῦμαι,
Πὼς πάλι ἐγὼ θὰ βρίσκωμαι ἀπ' ὅλους πιὸ κοντά σου:
Ὁ κόσμος θᾆναι γύρω σου, κ' ἐγὼ μέσ' στὴν καρδιά σου.

Ζ΄

Χθὲς βρῆκα—ὤ, ἂν εὕρῃς τί;—βαθυὰ βαθυὰ κλεισμένα
Σ' ἕνα μικρὸ βιβλίο μου δυὸ ἀνθάκια μαραμμένα.
Ἦταν ἀνθάκια γιασεμιοῦ—ἐγὼ στὰ εἶχα φέρῃ.
Καὶ σὺ τὰ πῆρες, ἔβαλες στὰ στήθη σου τὸ χέρι
Καὶ τάχα τᾄρησες ἐκεῖ γιὰ νὰ μοσχοβολοῦνε
—Σὰν νὰ μὴν ἔχουν εὐωδιὰ τὰ στήθη π' ἀγαποῦνε!—
Κι' ὅταν ἐξαναδιάβαζες καὶ νύσταξες τὸ βράδυ,
Μέσ' στὸ βιβλίο τἄκλεισες, στὸ φύλλο σου σημάδι.
Στὴν ἴδια θέση τους κλειστὰ τὰ βρῆκα τὰ καϋμένα,
Ἀμύριστα, παντέρημα, θλιμμένα σὰν κ' ἐμένα.
Νἄβλεπες πῶς τὰ χαϊδευα, πῶς τὰ φιλοῦσα πάλι
Καὶ πῶς τὰ κρυφορώτησα μ' ὁλόσκυφτο κεφάλι

Γιὰ σένα, ἀγαπημένη μου—πῶς πέρασαν κοντά σου,
Τί ἄκουσαν σὰν ἦτανε κρυμμένα στὴν καρδιά σου.
Καὶ νἄβλεπες πῶς τἄκρυψα μέσ' σὲ βαθὺ συρτάρι
Νὰ μὴν τὰ ἰδῇ ἄλλος κανεὶς κ' ἐρθῇ καὶ μοῦ τὰ πάρῃ:
Καθὼς φυλάγουν ἐκκλησιᾶς δαφνόκλαδ' ἁγιασμένα....

Μήπως κι' αὐτὰ δὲν ἅγιασαν στὰ στήθη σου κλεισμένα;

Η'

Γιὰ συλλογίσου μιὰ στιγμή, ξανθή μου, συλλογίσου:
'Αντὶ νὰ φύγω μοναχός, νὰ μείνῃς μοναχή σου,
"Αν ἐπερνούσαμε κ' οἱ δυὸ μαζὶ τὸ καλοκαίρι
'Εδῶ σ' αὐτὰ τὰ ἥσυχα κ' εὐλογημένα μέρη!...
Τὶ πρωινοὶ περίπατοι στ' ἀπέραντά μας δάση,
Τὶ τρελλοκυνηγήματα—τὸν ἄλλον ποιὸς νὰ φτάσῃ,
Τί γέλοια, τί γλιστρήματα στὰ φύλλα τὰ πεσμένα,
Καὶ τὶ κρυφαγκαλιάσματα καὶ τί φιλιὰ κλεμμένα!
Καὶ ὅταν πιὰ θἄρχομασταν σὲ μι' ἀγριλιὰ ἀπὸ κάτου,
'Εκεῖ ποὺ στρῶμα θἄπλωνεν ὁ σκῖνος τὰ κλαριά του,
Τὶ ξάφνισμα καὶ τὶ ντροπὴ στὰ δύστυχ' ἀηδονάκια
Ποὺ ἀπ' τὰ δικά τους θἄκουαν γλυκύτερα λογάκια:
Τὰ λόγια ποὺ θὰ μοὔλεγε ναννούρισμα ἡ λαλιά σου,
Σὰν θἄγερνα νὰ κοιμηθῶ, ξανθή, στὰ γόνατά σου!

Θ'

"Αν σ' ἔχασα τὶ κέρδισα; "Αν εἶσαι μακρυά μου,
Δὲν ἔλειψ' ἡ ἀγάπη σου ἀπ' τὴ φτωχὴ καρδιά μου:

Γαζία στὸ συρτάρι μου εἶχα καιρὸ κλεισμένη·
Ἐχάθηκ᾿ ἡ γαζία μου, μὰ ἡ μυρωδιά της μένει.

Ι´

Γεμᾶτος δόξα ὁλόχρυση π᾿ ὅλη τὴ γῆ μαγεύει,
Σὰν βασιλιὰς ἀληθινὸς ὁ Ἥλιος βασιλεύει.
Κ᾿ ἐγὼ ἀπ᾿ τὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ τὸν Ἥλιον ἀντικρύζω
Κι᾿ ἀναστενάζω μέσα μου κι᾿ ἀπόκρυφα δακρύζω·
Καὶ δυὸ λογάκια μελετοῦν τὰ χείλη μου θλιμμένα:

—Σὰν Ἥλιος ἐβασίλεψες, Ἀγάπη μου, γιὰ μένα!

Ὅμως στὴν ἄκρη τοὐρανοῦ γεμᾶτον νέα κάλλη
Βλέπω τὸν Ἥλιο τὴν αὐγὴ νὰ ξαναβγαίνῃ πάλι.
Καὶ χρυσοφέγγουν τὰ βουνὰ κι᾿ ὁ κάμπος κοκκινίζει
Καὶ μέσ᾿ στὰ στήθη μου ἡ καρδιὰ γλυκοχτυπᾷ κ᾿ ἐλπίζει·
Καὶ πάλι λὲν τὰ χείλη μου χαμόγελο ντυμένα:

—Σὰν Ἥλιος θὲ νὰ ξαναβγῇς, ἀγάπη μου, γιὰ μένα!

ϛ΄

Ἐκδρομαί. θήρα. ἁλιεία. — Κυνήγιον λαγῳοῦ. — Ἡ νυκτερινὴ βάπτισις. —Μαυρομαντίλα καὶ τὸ ποδάρι τοῦ Ἕλληνα —Ἀσθένειαι καὶ θεραπευτικὰ μέσα —Ἡ κινίνη τοῦ παντοπώλου. —Τὸ παραπάτημα.

Ἐγειρόμενος μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου—διότι, ἀσθενήσαντος τοῦ μοναδικοῦ ἐνταῦθα ὡρολογίου μου, κανονίζω τὰς ὥρας μου διὰ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων — δύναμαι νὰ ἐκλέξω ὡς πρωϊνὴν ἀσχολίαν ἓν ἐκ τῶν τριῶν : ἐκδρομήν, ἁλιείαν ἢ θήραν. Ἐκδρομῶν ὑπάρχει ποικιλία, παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, διὰ μέσου τῶν δασῶν. Δύναμαι ν' ἀκούσω τὸ πρωϊνὸν ᾆσμα τῶν μικρῶν κορυδαλῶν, νὰ δεχθῶ τὰς πρώτας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας μεμιγμένας μετὰ τῆς ποντίας αὔρας, ἤ, ἀκολουθῶν τοὺς κωδωνι-

σμοὺς τῶν ποιμνίων, νὰ πίω γάλα ἀφροστεφὲς ἀπὸ ξυλίνου δοχείου. Ἂν πάλιν αἰσθάνωμαι διάθεσιν πρὸς θήραν, ἔχω νὰ ἐκλέξω μεταξὺ τρυγόνων καὶ νεογεννήτων κοσσύφων, διότι μόνον εἰς τὰ δύο ταῦτα περιορίζονται κυρίως τὰ πτερωτὰ θηράματα τοῦ θέρους.

Ἵνα θηρεύσῃ τις τρυγόνας ἐνταῦθα πρέπει ἀπὸ τῶν ἐντοπίων νὰ μάθῃ καλῶς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον συχνάζουσιν, εἴτε πρὸς βοσκήν, εἴτε κάλλιον πρὸς πότισμα, ἐκεῖ δὲ νὰ κατασκευάσῃ διὰ κλάδων μικρὰν καλύβην—φυλάχτραν καλουμένην εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν κυνηγῶν—διότι μόνον ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς καλῶς κρυπτόμενος δύναται ν᾽ ἀπατήσῃ τὰ δειλὰ πτηνά, ἅτινα ἀμερίμνως ἐρχόμενα γίνονται θύματα τῆς ἀνθρωπίνης πονηρίας. Ἐνίοτε ὅμως γηραιά τις τρυγὼν διὰ τῶν ἀεικινήτων ὀφθαλμῶν της καὶ οὕτως ἀκόμη μαντεύει μέσῳ τῶν φύλλων τὸν κεκρυμμένον δολοφόνον καὶ φεύγει, φεύγει ἐγκαίρως. Διὰ καλῆς φυλάχτρας δύναται τις νὰ φονεύσῃ πέντε ἢ ἓξ ζεύγη τρυγόνων εἰς δύο τρεῖς ὥρας. Εἶναι ὅμως ἥσυχον μέχρις ὀχληρότητος κυνήγιον, διότι ἀναγκάζεται οὕτω κεκρυμμένος νὰ μένῃ τις ἀκίνητος, κεκυφώς, κρατῶν τὴν ἀναπνοήν, μὴ δυνάμενος ν᾽ ἀποδιώξῃ οὐδὲ τοὺς κώνωπας, οἵτινες μετ᾽ ἀδιακρισίας ἔρχονται νὰ ἱπ-

πεύσωσιν ἐπὶ τῆς ρινὸς αὐτοῦ. Προτιμῶ τὴν θήραν τῶν κοσσύφων.

Εἰς ὡραίαν θέσιν, καλουμένην Καμάρι, ὑπάρχει κρήνη, δεξαμενὴ καὶ χλοερὰ συστὰς ὑψηλοτάτων πλατάνων. Ἐπὶ ἑνὸς τούτων μέγα κλῆμα περιπλεχθὲν ἀνῆλθε μέχρι τῆς ὑμερτάτης ἄκρας τῶν κορυφῶν, ὁπόθεν ἀνηρτημένον κλίνει πρὸς τὰ κάτω τὰς ἀφθόνους σταφυλάς του. Οἱ κόσσυφοι ἀγαπῶσι πολὺ τὰς σταφυλὰς καὶ πρὶν ἐντελῶς ὡριμάσωσιν, ἔρχονται δὲ περιχαρεῖς ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν ἵνα προγευματίσωσιν ἐνταῦθα. Ἐνεδρεύων ὑπὸ τοὺς πλατάνους φονεύω ὅσους κοσσύφους θέλω κατὰ τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος, συμβαίνει δ᾽ ἐνίοτε οἱ ταλαίπωροι νεκροὶ πίπτοντες κατὰ γῆς νὰ συγκρατῶσιν ἔτι μεταξὺ τοῦ ράμφους ράγα σταφυλῆς ! . . .

Ἡ ἁλιεία εἶναι διασκέδασις τῶν ὀκνηρῶν. Δυστυχῶς στερούμενος καταλλήλων ἁλιευτικῶν ὀργάνων, μόνον εἰς τὸν ποταμὸν ἁλιεύω εἰς ἡμέρας ὀκνηρίας μικροὺς ἀλλὰ νοστιμωτάτους ἰχθῦς, ἐξηπλωμένος παρὰ τὴν ὄχθην καὶ ἀνακινῶν μικρὸν κλάδον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνήρτηται μεταξίνη κλωστὴ μετὰ λεπτοῦ ἀγκίστρου.

Ἡ εὐτυχεστέρα ἁλιεία δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἡμίσειαν ὀκὰν ἰχθύων. Νόστιμον εἶναι ὅταν ἐνίοτε, ἀνασύρων τις περιχαρῶς βαρὺ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον

νομίζει εἰς τὴν ἀρχὴν «πῶς εἶναι μεγάλο ψάρι ἢ χέλι», βλέπει μετ' ἐκπλήξεως ἀντ' αὐτῶν κρεμαμένην ἀπὸ τοῦ ἀγκίστρου δυσειδῆ νεροχελώναν!...

★ ★ ★

Ὀλίγοι τόποι ἔχουσι τόσον πλῆθος λαγῳῶν, ὅσον τὰ δάση τῶν Γουβῶν. Πολλάκις ἐνῷ περιπατῶ ἀναπηδᾷ τις ὑπὸ τοὺς πόδας μου ἢ καθήμενος παρέκει φεύγει ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μου. Φαντασθῆτε δὲ ὅτι εἶδον ἰδίοις ὄμμασιν ἀγρὸν σίτου ἐντὸς στεφάνης δάσους μόνον οὐχὶ καταστραφέντα ὑπὸ ἀγέλης λαγῳῶν.—Δὲν ὑπάρχουσιν ὅμως ἐνταῦθα κύνες καλοὶ θηρευτικοί, ἡ δὲ νυκτερινὴ θήρα—σ τ ὸ κ α ρ τ έ ρ ι—δι' ἐπιτηδείας ἀπομιμήσεως φωνῆς λαγῳοῦ, εἶναι ἐπίπονος. Ἕνεκα τούτου, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ κυνηγήσω λαγῳόν, δὲν τὸ κατώρθωσα μέχρι τοῦδε. Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ὅμως νεαρὸς χωρικὸς ἐκ τοῦ χωρίου Γ ε ρ α κ ι ο ῦ μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔλθῃ κάποτε νὰ κυνηγήσωμεν καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ.

Προχθὲς τὴν ἑσπέραν, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου ἐθαύμαζον τὸ ὡραῖον βαθυκίτρινον χρῶμα τοῦ ἐν τοῖς ἁλωνίοις ἡπλωμένου ἀραβοσίτου ὑπὸ τὸ

σεληναῖον φῶς, ἤκουσα κρουομένην τὴν θύραν μου καὶ ὅταν ἔσπευσα ν' ἀνοίξω εἰσῆλθεν ὁ ρηθεὶς χωρικὸς μετὰ τοῦ μακροῦ ἀρχαϊκοῦ ὅπλου του καὶ τῶν δύο μικρῶν κυνῶν του.

— Αἴ λοιπόν, εἴμαστε γιὰ νἄμαστε!

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! ἐγὼ σὲ προσμένω σὰ θεό.

— Πάω τὸ λοιπὸν νὰ φροντίσω γιὰ πέντ' ἕξη τουφέκια ἀκόμα καὶ ξανάρχομαι.

— Τόσοι! τί χρειάζονται;

— Αὔριο θὰ ἰδῇς τὶ χρειάζονται.

Ἐνῷ ἐκεῖνος ἀπήρχετο ὅπως στρατολογήσῃ ὁπλίτας, ἐγὼ ἔσπευσα ν' ἀντικαταστήσω τὰς γομώσεις τοῦ δικάννου μου διὰ βαρυτέρων, καταλλήλων πρὸς θήραν θηράματος μεγάλου ὡς ὁ λαγωός, ἐπλήρωσα τὰς πυριτοδόχας μου καὶ ἡτοίμασα τὰ πάντα μετὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐμπνέει μόνον ὁ πόλεμος καὶ τὸ κυνήγιον.

Μετ' ὀλίγον ὁ Μιχαῆλος — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ κυνηγὸς — ἐπανῆλθεν, ἀπέθεσε τὸ ὅπλον του κ' ἐκάθισε σταυροποδητεὶ κατὰ γῆς:

— Εἶπα στὸ Νικολό, στὸ Στάθη, στὸ Γιάννη, στὸ Γιώργη καὶ στὸν Ἀντώνη — πρὶν νὰ φέξῃ θἆν' ἐδῶ γιὰ νὰ πᾶμε αὐγὴ αὐγὴ μὲ τὴ δροσούλα νὰ ψάχουν τὰ σκυλιά.

— Καλὰ αὐτά· τώρα δὲν θέλεις νὰ φᾷς καὶ τίποτε;

— Ὄχι, εὐχαριστῶ· ἔφαγα. Ἕνα ρακάκι μονάχα γιὰ τὴν καλὴ χώνεψη τὤπινα, κ' ὕστερα θὲ νὰ τὸ π ά ρ ο υ μ ε δ ί π λ α γιὰ νὰ σηκωθοῦμε νύχτα.

— Καὶ ποῦ θὰ κοιμηθῇς; νὰ σοῦ στρώσωμε ἕνα χράμι ἐδῶ κ' ἕνα προσκέφαλο; . . .

Ἀνεκάγχασε:

— Τέτοιο φεγγαράκι ἔξω καὶ θὰ σκλαβωθῶ δῶ μέσα; Νά, θὰ πάρω τὴν κ ά π α μου καὶ θὰ πάω στ' ἁλώνια νὰ πλαγιάσω. Μόνον νἄχῃς τὴν ἔγνοια σου, ἅμ' ἀκούσῃς νὰ σοῦ σουρίξω κάτω ἀπὸ τὸ παραθύρι σου νὰ σηκωθῇς. Καλὴ νύχτα!

— Μεῖνε ἥσυχος. Καλὴ νύχτα!

Ὅσοι εἶσθε κυνηγοὶ θὰ ἐννοήσετε ὅτι σχεδὸν δὲν ἐκοιμήθην τὴν νύκτα. Ἡ ἀνησυχία μὴ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, ἡ προσδοκία ἐκτάκτου κυνηγίου ἀφήρουν τὸν ὕπνον ἀπὸ τῶν βλεφάρων μου, καὶ ἂν ἅπαξ ἢ δὶς ἔκλεισα πρὸς στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμούς, λαγωοὶ μεγάλοι ὡς ὄνοι ἀνεπήδων ἐν τῇ ἐξημμένῃ φαντασίᾳ μου καὶ ἐξύπνων αἴφνης κ' ἔμενον πάλιν ἐπὶ μίαν ὥραν ἄγρυπνος. Μόλις περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐκοιμήθην ὀλίγον, ἀλλὰ νομίσας ὅτι παρῆλθεν ἡ ὥρα, ὅτι ἴσως ἐσύριξεν ὁ Μιχαῆλος κ' ἐγὼ δὲν ἤκουσα, ἠγέρθην ἤναψα τὸ κηρίον μου, ἐνεδύθην εἰς μίαν στιγμὴν καὶ

προέβαλον εἰς τὸ παράθυρόν μου. Σιγὴ βαθεῖα —ὅλη ἡ φύσις ἐκοιμᾶτο ἐκτὸς τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ ἀπογείου ἀνέμου.

Παρέλειψα μέχρι τοῦδε ν' ἀναφέρω παράδοξον κλιματολογικὸν φαινόμενον τοῦ τόπου· ὅση θερμότης ἡλίου καὶ ἂν ὑπάρχῃ τὴν ἡμέραν, ἀπὸ τῆς 8 ἑσπερινῆς ὥρας μέχρι τῆς 7 πρωϊνῆς πνέει ἄνεμος ἀπόγειος, τόσον ἰσχυρός, ὥστε ἀκούει τις τὰ δένδρα μετὰ βοῆς σειόμενα, οἱ δὲ χωρικοὶ δι' αὐτοῦ λ ι χ ν ί ζ ο υ σ ι τὰ γεννήματά των ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τόσῳ ψυχρός, ὥστε ὄχι μόνον ἐκτιθεμένος εἰς αὐτὸν αἰσθάνεταί τις τὰς σιαγόνας ἀκουσίως συγκρουομένας ὑπὸ ρίγους, ἀλλὰ καὶ ἐν κεκλεισμένῳ δωματίῳ καθεύδων εὐχαρίστως ἀποδέχεται βαρὺ μάλλινον σκέπασμα. Ὁ ἀπόγειος οὗτος ἄνεμος εἶναι σχεδὸν καθημερινὸς καὶ μόνον διακόπτεται ὁπόταν ὁ καιρὸς εἶναι συννεφώδης ἢ πνέῃ ἕτερος βόρειος ἐκ τῆς θαλάσσης ἄνεμος, μᾶλλον ἰσχυρός.

Ἀπὸ τοῦ παραθύρου μου εἶδον πλείστους καθεύδοντας εἰς τὰ ἁλώνια καὶ ἐννόησα ὅτι ἦτο βαθεῖα νὺξ ἀκόμη. Νὰ κατακλιθῶ πάλιν; Ποῦ ὕπνος; Νὰ διέλθω τὴν ὥραν ἀναγινώσκων; Ποῦ νοῦς; Κατέφυγον λοιπὸν εἰς τὸ ἁπλούστατον τῆς ἀνυπομονησίας καταφύγιον, εἰς γεροντικὸν περίπατον ἄνω καὶ κάτω τοῦ προθαλάμου. Παρῆλθον δι'

ἐμὲ ὧραι, ἡμέραι, ἑβδομάδες, μῆνες... Ἐπὶ τέλους!—ὀξὺς ποιμενικὸς συριγμὸς ἀντήχησε ὑπὸ τὰ παράθυρα.

— Καλημέρα.

— Καλημέρα, Μιχαῆλο.

— Ἄμ δὲν μοῦ λές, ἔχεις καμμιὰ μηχανὴ φερμένη ἀπ' τὴν Ἀθήνα καὶ ντένεσαι! πότε ντύθηκες κιόλας;

— Θαρρεῖς πὼς τώρα σηκώθηκα; ἔχω δυὸ ὧρες στὸ ποδάρι.

— Ποὺ θὰ πῇ δὲ σφάλησες μάτι ὅλη νύχτα καὶ θὰ μᾶς κοιμηθῇς στὸ κυνήγι ὀρθός.

— Ἂς βγάλωμε λαγοὺς καὶ δὲν κοιμᾶμαι. Θέλεις καφέ;

— Ἂς εἶναι.

Ἐνῷ ὁ καφὲς ἡτοιμάζετο εἰς τὸ κ α μ ι ν έ τ ο, ἤρχοντο οἱ συγκυνηγοί μας ἀκουμβῶντες εἰς τὴν γωνίαν τὰ μακρὰ ὅπλα, καὶ προσκαλοῦντες τοὺς κύνας αὐτῶν (διότι ἕκαστος χωρικὸς ἔχει τὸν κύνα του), ὥστε ἐν μικρῷ ὁ πύργος ἐπληρώθη ὁπλοφόρων καὶ κυνῶν, ὡσεὶ μεσαιωνικοῦ τινος τιμαριώτου.

Ἡ συνοδία ἔλαβεν ἠρέμα τὴν πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτύας τῶν βουνῶν ἄγουσαν στενὴν ὁδόν. Οἱ ἀστέρες ὁλονὲν καθίσταντο ὠχρότεροι καὶ ἡ ὅλη φύσις ἐχρωματίζετο τὸ τεφρόχρουν ἐκεῖνο

χρῶμα ὅπερ λαμβάνει, ὅταν δὲν εἶναι οὔτε νὺξ πλέον, οὔτε ἡμέρα ἀκόμη. Μετὰ ἡμισείας ὥρας ὁδοιπορίαν ἐφθάσαμεν εἰς ὡραῖον στρογγύλον λόφον, τοῦ ὁποίου οἱ πυκνοὶ σχῖνοι καὶ τὰ σκιερὰ δάση παρεῖχον πιθανώτατα καταφύγιον εἰς ὁλόκληρον λαγφόπολιν. Ἐκεῖ ὁ ἀρχικυνηγὸς διέταξε νὰ σταθῶμεν, ἔδωκεν εἰς ἕνα ἕκαστον κατάλληλον θέσιν οὕτως ὥστε ὁ λόφος νὰ φρουρῆται πανταχόθεν, καὶ διηύθυνε τοὺς κύνας του διὰ κραυγῶν καὶ ἰδιορρύθμου τινὸς συριγμοῦ παρατεταμένου πρὸς τὸ μονοπάτιον, ὅπερ, ὀφιοειδῶς συστρεφόμενον εἰσήρχετο διῆκον μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου. Τὰ θηρευτικὰ ἐκεῖνα κυνάρια ἤρξαντο ἀνερευνῶντα διὰ τῆς ρινὸς τὸ ἔδαφος, ἠκολούθουν δὲ κατὰ μίμησιν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν χωρικῶν κύνες, πέντε τὸν ἀριθμόν. Ὁ Μιχαῆλος ἐκάθισε κατὰ γῆς εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα βημάτων ἀπ᾿ ἐμοῦ καὶ ἡτοίμασε τὸ ὅπλον ἀφοῦ πρῶτον εἶπε:

— Πρόσεχε! αὐτοῦ εἶναι τὸ σ ύ ρ μ α ποὺ θὰ περάσῃ ὁ λαγός· ἀπ᾿ ἀλλοῦ δὲ θὰ πάῃ. Ἄμ᾿ ἀκούσῃς τὰ σκυλιὰ νὰ γ λ α υ ν ί σ ο υ ν, τὸ νοῦ σου... Θὰ σ᾿ ἀφήσω νὰ ρίξῃς πρῶτος ἐσὺ καὶ ὕστερα ἐγώ. Μὴν ξαφνιστῇς!...

Ἀπερίγραπτος ἡ προσδοκία τῆς στιγμῆς ἐκείνης! Ἡ καρδία ἀναπετᾷ μέχρι τοῦ λάρυγγος, τὰ

γόνατα κόπτονται ὡς ὑπὸ πελέκεως, αἱ χεῖρες τρέμουν . . . Νομίζω ὅτι μεταρσιοῦμαι εἰς ἄλλην τινὰ ὕπαρξιν, τὸ σύνολον τῶν ἀντικειμένων συστρέφεται ὡς ὑπὸ ἀνεμοστροβίλου, καὶ εἰς τὴν παραζάλην ἐκείνην πᾶν φύλλον, πᾶς κλάδος, λαμβάνουσι σχῆμα μορφήν, ζωήν, πηδήματα λαγῳοῦ . . .

— Γ κ λ ά φ . . . γ κ λ ά φ . . .

κλαυθμηρίζουσιν οἱ κύνες καὶ συνέρχομαι ὡς ἀπὸ μέθης καὶ ἀναμένω κρατῶν τὴν ἀναπνοήν μου. Μία σκιά, μακρότατα ὑψοῦσα ὦτα ἀψοφητεὶ ἀναπηδᾷ μέσῳ τῶν σχίνων. Εἰς τὴν φαντασίαν μου λαμβάνει διαστάσεις γιγαντώδους θηρίου ἡ σκιὰ ἐκείνη. Εἶναι λαγῳός; Εἶναι ὀπτασία;

—Βάρα τον τὸν ἀφιλότιμο! . . .

Ἤκουσα τὴν μίαν κάννην τοῦ ὅπλου μου ἐκπυρσοκροτοῦσαν, ἤκουσα καὶ τὴν ἑτέραν. Βεβαίως δὲν ἐπυροβόλησα ἐγώ, δὲν εἶχον συναίσθησιν ὅτι ἐπίεσα τὴν σκανδάλην!

Αὐτομάτως ἴσως τὸ εἰς τὰς χεῖρας μου δίκαννον ἀναγνωρίσαν θανάσιμον ἐχθρόν του ἐξεκενώθη κατ᾽ αὐτοῦ. Ἔπειτα καὶ ἄλλος πυροβολισμὸς παρέκει μετὰ φοβερᾶς βλασφημίας δηλούσης ἀποτυχίαν καὶ ἄλλος καὶ ἄλλος . . . ὁλόκληρος μάχη ἀκροβολιστῶν.

— Καὶ ὁ λαγός;

ἔκραξα πρὸς τὸν γείτονά μου Μιχαῆλον γεμίζων τὸ ἐκκενωθὲν ὅπλον μου.

— Βαρεμένος εἶναι μὰ φεύγει . . . ἀνάθεμα τὰ βρωμομπαρούτια μας, δὲν κόβουν !

— Μὴν τὸν χτύπησε κανένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ;

— Ὄχι ! πάει, θαρρῶ.

Καὶ ἤδη οἱ κύνες, πολὺ τοῦ λαγωοῦ ὀπίσω ἀπομείναντες καὶ ἀπολέσαντες ἴσως τὰ ἴχνη τοῦ πονηροῦ φυγάδος, ἔσπευδον προσελκυσθέντες ὑπὸ τῶν πυροβολισμῶν. Τὰ ἐλαφρὰ κυνάρια πρῶτα μὲ ἀνωρθωμένα τὰ ὦτα, τὴν οὐρὰν ὡς ριπίδιον ἐπισειομένην, τὴν κεφαλὴν ὀρθὴν ἐπὶ τὰ πρόσω τείνουσαν, πότε μὲν ἐπὶ τῶν τριῶν, πότε δ' ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν κανονικῶς βαδίζοντα, εἶτα κατὰ σειρὰν οἱ λοιποὶ κύνες περιχαρῶς κραυγάζοντες, καὶ τελευταῖος—οὐδέποτε θὰ τὸν λησμονήσω—μαῦρος τις μ α ν δ ρ ό σ κ υ λ ο ς, χωλὸς καὶ ψωριῶν, παραιτήσας τὸ ποίμνιον ἔσπευσε νὰ παράσχῃ καὶ αὐτὸς τὰς ἐκδουλεύσεις του.

— Μουργίτσα,Καραμουρτζούνη, Πυράκη,ἐδῶ... ἐδῶ ! . . .

Ἐκραύγασέ τις τῶν συγκυνηγῶν, ὁ τελευταῖος τῆς ἀκροβολιστικῆς ἁλύσεως ὁπλίτης. Ἅπαντες ἐσπεύσαμεν πρὸς τὴν φωνὴν καὶ εἴδομεν τὸν Νικολόν, πελώριον χωρικόν, διὰ λίθων καταδιώκοντα τὸν πτωχὸν φυγάδα, ὅστις συντετριμμένον ἔχων

τὸν ἕτερον τῶν ὀπισθίων ποδῶν ἐπροσπάθει νὰ φύγῃ διὰ τῶν ἀγρῶν. Ἡ θέα του ἦτο οἰκτρά, ἐπὶ τῶν κινήσεων τοῦ πρότερον εὐκινήτου σώματος αὐτοῦ διεγράφετο ἡ ἀγωνία καὶ ὁ πόνος. Τέλος ἔπεσε, καθ' ἥν στιγὴν κατέφθανον οἱ κύνες· εἷς τὸν ἥρπασεν ἐκ τῶν ὤτων, ἕτερος ἀπὸ τῆς ράχεως καὶ τρίτος ἀπὸ τῆς κοιλίας. Ὁ λαγωὸς ἀφῆκε τελευταίαν σπαρακτικὴν ὀξεῖαν φωνὴν κ' ἐξέπνευσεν. Οἱ κύνες συνεπλάκησαν περὶ τὴν λεῖαν. Ὑλακαὶ καὶ δήγματα. Οἱ κυνηγοὶ σπεύδουσιν, ἀποδιώκουσι τοὺς λαφυραγωγοὺς διὰ τῶν κοπάνων τῶν ὅπλων των καὶ ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῶν ὀδόντων αὐτῶν τὸν νεκρόν, μόνον ὀλίγον σχισμένην ἔχοντα τὴν καστανόχρουν δοράν.

— Ἂς δώσω τώρα στὰ σκυλιὰ τὸ μεζέ τους! Εἶπεν ὁ Μιχαῆλος καὶ ἀπέκοψεν ἐπιτηδείως τὰ ὦτα τοῦ μακαρίτου, ἅτινα διεμοίρασεν εἰς τοὺς ἀναμένοντας τὴν συνήθη ἀμοιβὴν κύνας.

— Νὰ ἰδοῦμε τώρα τίνος τουφεκιὰ τὸν πῆρε; Νά! ἡ δική σου — εἶπε πρὸς ἐμὲ — στὴ ράχη καὶ στ' αὐτιά. Οἱ τρύπες εἶναι ἀπὸ ψιλὰ σκάγια· μόνον ἐσὺ ἔχεις ψιλά, — προσέθηκε δικαιολογῶν τὴν γνώμην του. Ἐγὼ τὸν τουφέκισα πίσω ἀπ' τὸ πρινάρι· δὲν τὸν πῆρα. Ὁ Στάθης τὸ ἴδιο. Ὁ Νικολὸς τοῦ τσάκισε τὸ ποδάρι. Ἀνάθεμα τὰ μπαρούτια!

Δυστυχῶς ὁ δεύτερος λαγωὸς ἔφυγε χωρὶς νὰ τουφεκισθῇ ἀπὸ κανένα, διότι ἐπέρασε μακρυά. Καὶ ὁ τρίτος ἀδίκως ἐτουφεκίσθη ὑπὸ τοῦ Στάθη. Ἐν τούτοις ἐγὼ ἤμην κατευχαριστημένος. Ἐπανῆλθον εἰς τὸ χωρίον ἀποκομίζων ἐντυπώσεις θήρας, ἥτις ὡς πρὸς τὸ ἄγριον καὶ μεγαλοπρὲπὲς τῶν σκηνῶν μου ἐνθυμίζει τὰς γοητευτικὰς ἐκείνας σελίδας τοῦ Κυνηγοῦ τοῦ Γαβριὴλ Φερρύ, εἰς τὰς ὁποίας παιδίον τοσάκις ἐνετρύφησα.

* * *

— Ἂν δὲ βαρυέσαι τὸ βράδυ, ἔλα ἴσα κάτου ποὺ θὰ βαφτίσουμε τὸ παιδί.

Οὕτω διετύπωσε πρόσκλησιν διὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 14ης Αὐγούστου μελαψός τις χωρικός, πρόσκλησιν, ἥν λίαν εὐαρέστως ἀπεδέχθην. Ζητήσας δὲ συμληρωτικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ὥρας καὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ βάπτισις, ἔμαθον ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅταν ἰδῶ ἀναμμένα τὰ φῶτα, διότι τὸ μυστήριον θὰ ἐτελεῖτο ἐκεῖ περὶ ὥραν δεκάτην ἴσως, μὴ εὐκαιροῦντος ἄλλοτε τοῦ ἱερέως. Εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναόν κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν εὑρίσκω μόνον τὸν ἱερέα ἀναγινώσκοντα τὰς εὐχὰς, τὸν

κουμπάρον καὶ τὴν κουμπάραν, τὴν μάμμην καὶ τὴν προμάμμην τοῦ νηπίου καὶ δεκάδα παίδων καὶ κορασίδον.—Οὐδεὶς συγγενής, οὐδεὶς φίλος· καὶ αὐτοὶ οἱ γονεῖς ἀπομένουσιν εἰς τὸν οἶκον κατ' ἔθος. Ἡ ὥρα τοῦ βαπτίσματος φθάνει, ἡ κολυμβήθρα ἀχνίζει καὶ ἡ ὀγδοηκοντοῦτις προμάμμη καθημένη κατὰ γῆς λύει τὸ βρέφος ἀποθέτουσα αὐτὸ ἐπὶ τῶν ποδῶν οὓς ἐκτείνει εὐθεῖς πρὸς τὰ ἐμπρός. Τὸ βρέφος εἶναι περιτυλιγμένον ἐντὸς λευκῶν σπαργάνων, ἔξωθεν δὲ διὰ κοκκίνου μαλλίνου ὑφάσματος κεκαλυμμένον καὶ συνεσφιγμένον διὰ πλεκτοῦ σχοινίου ἀντὶ τῆς κοινῆς φασκιᾶς. Ἡ ἀνάδοχος χαρίζει τὸ ὄνομα Νικολάκης, σπεύδουσι δ' εὐθὺς οἱ παριστάμενοι παῖδες ν' ἀναγείλωσιν αὐτὸ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ λαβωσι τὰ συχαρίκια—λεπτὰ πέντε. Δωρεῖται δ' ἔτι ἡ ἀνάδοχος εἰς τὸν μικρὸν κατακόκκινην σκουφίτσαν, λευκὸν ὑποκάμισον καὶ κίτρινόν τι μαντίλιον. Νόστιμος εἶν' ἐπίσης ἡ λαμπὰς ἣν κρατεῖ· ἁπλοῦν κιτρινωπὸν κηρίον περιδεδεμένον ἐντὸς κλάδων ἐλαίας καὶ σχίνου. Τὸ μυστήριον ἐτελείωσε, τὰ μαρτυριάτικα —μονόλεπτα καὶ δίλεπτα—διενεμήθησαν· τώρα θὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός. Ἡ ἀνάδοχος κρατοῦσα τὸ βρέφος καὶ τὴν λαμπάδα καίουσαν προηγεῖται· φθάνουσα δὲ εἰς τὴν ἀνοι-

κτὴν θύραν τοῦ οἴκου ἵσταται καὶ προσφωνεῖ οὕτω τὴν παρὰ τὸν οὐδὸν ἱσταμένην μητέρα :

— Σοῦ χαρίζω τὸν Νικολάκη. Νὰ μοῦ τονε φυλᾷς ἀπὸ φωτιά, ἀπ' ἀρρώστια καὶ κάθε κακὸ ἴσα μὲ τὰ δώδεκα χρόνια· ἀπὸ κεῖ κι' ἀπάνω φυλάγεται μονάχος του.

Τὰς λέξεις ταύτας ἐπαναλαμβάνει τρίς, ἐνῷ ἡ μήτηρ σταυροκοπεῖται, κλίνει γονυπετὴς κατὰ γῆς κ' ἐν τέλει παραλαμβάνει τὸ τέκνον. Μετὰ τὰς συνήθεις εὐχὰς καθήμεθα περὶ τὴν χαμηλὴν τράπεζαν, καὶ παρατίθεται γεῦμα συγκείμενον κατὰ σειρὰν ἐκ πέπονος, ὀρύζης, κουκκίων ξηρῶν καὶ ἄρτου ἀλειμμένου διὰ μέλιτος, ὃν φέρει ἡ ἀνάδοχος. Ἀρχομένου δ' αὐτοῦ βλέπω μετ' ἐκπλήξεως τὴν οἰκοδέσποιναν ἐξάγουσαν ἀπό τινος χαρτίου ἐρυθρὸν μαντίλιον καὶ ἀποθέτουσαν αὐτὸ εἰς λωρίδα διπλωμένον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ παρακαθημένου ἱερέως. Πρὶν δ' ἐρωτήσω τὴν σημασίαν τοῦ χαρίσματος τούτου, βλέπω αὐτὴν πάλιν ἀσπαζομένην τὴν χεῖρά μου καὶ ἀποθέτουσαν ὅμοιον μαντίλιον καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ μου ὤμου, ὁμοίως καὶ εἰς τοῦ κ ο υ μ π ά ρ ο υ κ.λ.π. Εἰς ἀπόδοσιν δίδει ἕκαστος ὅ,τι θέλει : γ ι ὰ τ ὸ π α ι δ ί . . . εἰς χαλκονομίσματα.

Ἀφελὴς καὶ θελκτικὴ ἡ ἑορτὴ διήρκεσεν οὕτως ἐν ἡσυχίᾳ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὁπότε ἀνῆλθον

πάλιν ὑπὸ λαμπρὸν σεληναῖον φῶς εἰς τὸν γηραιὸν πύργον τῶν Γουβῶν.

* * *

Ὁ ἱερεὺς ἀπερχόμενος μετὰ τὴν βάπτισιν εἶπε:

— Δὲν θὰ ἔλθετε αὔριον τὸ πρωῒ ποὺ θὰ λειτουργήσω στὸ ρημοκλῆσι τῆς Μαυρομαντίλας; δέκα λεπτὰ εἶν' ἀπὸ δῶ, θὰ μάθετε καὶ κάτι παράξενο.

— Θὰ ἔλθω χωρὶς ἄλλο! ἀπεκρίθην.

Τὸ ἐκκλησίδιον πλὴν τῆς ὡραίας θέσεως ἐπὶ λόφου, ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται εὐρεῖα ἡ θάλασσα, οὐδὲν ἔχει ἀξιοσημείωτον. Περιεργοτάτη ὅμως εἶναι ἡ παράδοσις περὶ τοῦ πῶς ὁ τόπος ἐκεῖνος ὠνομάσθη Μ α υ ρ ο μ α ν τ ί λ α:

Ἦτον ἐκεῖ τὸν παλιὸ καιρὸ μεγάλη πολιτεία. Γιὰ πολλὰ χρόνια ζοῦσαν εὐτυχισμένοι οἱ ἄνθρωποι. Μὰ ξάφνου ἔπεσε μεγάλη καὶ κακὴ ἀρρώστια καὶ τόσος κόσμος πέθανε, ποὺ ὅλες οἱ γυναῖκες, ποιὰ γιὰ τὰ γονικά της, ποιὰ γιὰ τὸν ἄντρα της, ποιὰ γιὰ τἀδέρφιά της, φορέσαν στὸ κεφάλι μαντίλια μαῦρα—γι' αὐτὸ ὁ τόπος ἀπὸ τότες πῆρε κ' ἔχει τὤνομα: Μ α υ ρ ο μ α ν τ ί λ α.

Ἐὰν δ' ἔχετε τὴν ὑπομονὴν διὰ μέσου ἀκανθῶν

καὶ τριβόλων ν' ἀκολουθήσητε γέροντά τινα χωρικόν, θὰ σᾶς φέρῃ ὑπὸ μεγάλην γ κ ο ρ ι τ ζ ά ν, δηλαδὴ ἀγριαχλαδιάν, καὶ δεικνύων μετὰ θαυμασμοῦ ὀγκώδη λίθον, ὅστις εἶναι εἰς τὸ μέσον κανονικώτατα σκαμμένος, θὰ σᾶς εἴπῃ :

— Ἄντρες, μωρέ, μιὰ φορά ! πατοῦσαν καὶ τρύπαε ἡ πέτρα—ἐδῶ εἶναι τὸ π ο δ ά ρ ι τ ο ῦ Ἕλ λ η ν α !

★ ★ ★

Ἡ κακὴ δίαιτα περὶ τὴν τροφὴν ἐγέννησε πλείστας ἀσθενείας μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Εἶναι δὲ ἀληθῶς πρωτοφανὴς ἡ δίαιτα αὕτη. Φαντασθῆτε ὅτι δύναται νὰ διέλθωσιν ἐπὶ ἡμέρως χωρὶς ψωμί. τρώγοντες ἀραβόσιτον ὀπτὸν καὶ ξ υ λ ά γ γ ο υ ρ α — πόσα νομίζετε; δεκαπέντε ἕως εἴκοσι. Καὶ ἂν δ' αἰσθανθῶσι μικρὰν ἀδιαθεσίαν καὶ ἂν ἔχωσι πυρετὸν, ἡ δίαιτα αὕτη δὲν ἀλλάσσει, διότι λέγουν :

— Κι' ἂν θερμαίνεσαι πρέπει νὰ τρῷς ὅτι τραβᾷ ἡ καρδιά σου γιὰ νὰ ματαγυρίσῃς.

Συνήθως ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα, καίτοι ἡ κατάστασίς των φαίνεται κρισιμωτάτη καὶ ἡ κατ' ἀρχὰς ἁπλῆ ἀδιεθεσία γίνεται οὐχὶ σπανίως τυφοειδὴς πυ-

ρετός, ἡ φύσις κάμνει θαύματα καὶ εἶδον μέχρι τοῦδε πολλὰς νεκραναστάσεις.

Μεταξὺ τῶν νῦν ἀσθενούντων κρισιμωτάτη εἶναι ἡ θέσις δωδεκαετοῦς κορασίου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι πάσχει ἐκ μηνιγγίτιδος· ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἶναι ἀναίσθητον, προσεκλήθην δὲ ἀπὸ τὸν πατέρα του τὰ τὸ ἴδω.

Καὶ τί εἶδον ;

Τὸ μὲν σῶμα τοῦ κορασίου τεθαμμένον ἐντὸς σωροῦ ἀποτελεσθέντος ἐξ ὅλων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ μαλλίνων σκεπασμάτων, τὴν δὲ κεφαλὴν κολυμβῶσαν ἐν τῷ αἵματι ζεύγους ὀρνιθίων, τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ σφαγέντων καὶ τεθέντων ἐπὶ τῶν κροτάφων τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ συμβουλὴν γραίας τινὸς πεπειραμένης. Ὠπισθοχώρησα ἔντρομος· τόσῳ φρικώδη ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησεν ἡ αἱμόφυρτος παιδικὴ κεφαλή ! Καὶ ἐνῷ κατ᾽ ἐμαυτὸν ᾤκτειρον τὸ θεραπευτικὸν ἐκεῖνο μέσον, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἤρχει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δύο ἀθώων πτερωτῶν θυμάτων νὰ προσθέσῃ ταχέως καὶ τρίτην — τὴν τοῦ κορασίου, καὶ ἐνῷ συνεβούλευον τὸν πατέρα ν᾽ ἀντικαταστήσῃ τὸ θερμὸν αἷμα διὰ ψυχροῦ ὕδατος τῆς πηγῆς, ἐκεῖνος εἶπεν ἀφελέστατα :

— Νὰ δοῦμε ὥς τὸ βράδυ· σὰν δὲν τἀλαφρώσῃ θὰ κάνω καὶ τοῦ γέρο-Σταμάτη τὸ γιατρικό.

— Τί ;

— Δυὸ μ π α κ α κ ο ύ λ ι α· τοὺς ἀνοίγεις, λέει, τὴν κοιλιά, τὰ πασπαλίζεις μὲ ζάχαρη καὶ τοῦ τὰ βάζεις στὸ κεφάλι, ἕνα μπρός, ἕνα πίσω.

Μ π α κ α κ ο ύ λ ι α εἶναι οἱ βάτραχοι!

★ ★ ★

Τοιαύτη ἡ ἐμπειρικὴ ἰατρική, ἀλλὰ μὴ νομίσητε ὅτι καὶ τακτικὴν θεραπείαν ἀκολουθοῦντες δύνανται νὰ ὠφεληθῶσι. Συνεβούλευσα νέον τινὰ χωρικὸν πάσχοντα ἐκ πυρετῶν νὰ πάρῃ κινίνην. Ὁ χωρικὸς ἀληθῶς ἔστειλεν εἰς Ξηροχώριον καὶ ἠγόρασεν, ἔφερε δ' εἰς ἐμὲ ἵνα τὴν διαιρέσω εἰς δόσεις. Ἀπορῶν ἤνοιξα τὸ χαρτίον περιέχον ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ δύο δράμια.

— Τί τὸ ἤθελες τόσον; ἠρώτησα.

— Ἄμμ' τριάντα λεπτῶν μοῦ πῆραν, πολὺ εἶναι;

— Ἀπὸ ποῦ τὸ πῆραν;

— Ἀπ' τὸν Ἀναστάση τὸν μπακάλη· αὐτὸς δίνει περισσότερο ἀπ' ὅλους.

Καὶ ἐπλησίασα ὀλίγον ἐκ τοῦ φαρμάκου εἰς τὸ στόμα καὶ ᾐσθάνθην γεῦσιν ἁγνοτάτης σόδας!

★ ★ ★

Ὑστερόγραφον:

Τὸ παραπάτημα.

Μὲ μιὰ κόρη λυγερή, μιὰ γειτόνισσά μου,
Ροδοκόκκινη, ξανθὴ καὶ γαλανομμάτα,
Κάθ' αὐγὴ ποὺ πήγαινα κάτω στὴ δουλειά μου,
Κατεβαίναμε μαζὶ τοῦ χωριοῦ τὴ στράτα.

Τὸ χωριό μας βρίσκεται στοῦ βουνοῦ τὴ ῥάχη,
Μονοπάτι ὁλόστενο πρὸς τοὺς κάμπους πάει,
Κάπου κάπου πιὸ πολὺ ξεγλιστροῦν οἱ βράχοι
Κι' ἀκουμποῦσεν ἡ ξανθὴ στὸ δικό μου πλάϊ.

Μιὰν αὐγὴ μαγιάτικη—λές, μᾶς εἶχαν μάγια!—
Μέσα ποὺ κατέβαινε γελαστὴ κοντά μου,
Κάπως παραπάτησε, γλίστρησε στὰ πλάγια
Κι' ὥς τὸ τέλος βρέθηκε μέσ' στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἔννοιωσα νὰ ξεπετᾷ καὶ νὰ λαχταρίζῃ,
Κρεμαστὸ στὰ στήθη μου τἀπαλό της σῶμα,
Εἶδα γύρω τὸ βουνὸ νὰ στρηφογυρίζῃ
Κι' ἄξαφνα—τὴ φίλησα στὸ γλυκό της στόμα.

Ἔφυγε ὁλοκκόκινη· μ' ἄφησε θλιμμένο . . .
Ἀπὸ κεῖνο τὸ φιλὶ ἡ κακιὰ θυμώνει,

Καὶ μονάχος τὸ βουνὸ τώρα κατεβαίνω,
Κ' ἡ γειτονοπούλα μου κατεβαίνει μόνη.

Μ' ἀπὸ τότε στὸ μυαλὸ καρφωτὴ μοῦ μένει
Μιὰ ἰδέα ἀνόητη : ἡ ξανθούλα τάχα,
Μὴ γιατί τὴ φίλησα εἶναι θυμωμένη,
Ἢ γιατί τὴ φίλησα . . . μιὰ φορὰ μονάχα ;

Ξ΄

Ἓν εἰδύλλιον.

Ἡ χθεσινὴ ἑσπέρα ἦτο, ὡς πᾶσαι αἱ τοῦ Αὐγούστου, γλυκεῖα, ἐλαφρῶς δροσερά, ἔχουσα πρόσθετον στολισμὸν στιλπνὴν ἡμισέληνον μέσῳ τῶν τόσων χρυσῶν ἀστέρων τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ της. Ἐπὶ τοῦ ἐξώστου καθήμενος πρὸ πολλῆς ὥρας ἐσιώπων ναρκωμένος ἐκ τῆς μυστηριώδους μελαγχολίας, ἣν ἀπέπνεεν ἡ ὡς ὑπὸ τὸν ὠχρὸν φωτισμὸν κοιτῶνος ὑπνώττουσα φύσις, ἐπαυξανομένης ἐκ τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῶν πεύκων καὶ τοῦ μονοτόνου βαυκαλήματος τῶν ἀΰπνων αὐλητῶν τῆς νυκτός, τῶν μικρῶν γρύλλων.

Καὶ ὅμως δὲν ἤμην μόνος· ἀπέναντί μου ἵστατο ἐπὶ τῶν ξυλίνων κιγκλίδων τοῦ ἐξώστου στηριζόμενος ὁ συνήθης σύντροφος τῶν ἐρημικῶν ἑσπε-

ρῶν μου, ὁ Γεώργιος Γαβριήλ, εἰκοσιπενταετὴς χωρικός, γλυκὺς τὴν ὄψιν, ἥμερος τὸν χαρακτῆρα, ἀγαθός, τίμιος καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπώμενος εἰς τὸ χωρίον. Ἀνεπαισθήτως τὰ βλέμματά μου προσηλώθησαν ἐπ᾽ αὐτοῦ. Πῶς ὁ συνήθως τόσον εὔθυμος νέος, ὁ συνεχῶς ὁμιλῶν καὶ συνεχῶς γελῶν, ἵστατο ἀπὸ τόσης ὥρας εἰς βαθυτάτην ρέμβην βυθισμένος; Τῆς σελήνης τὸ φῶς δὲν ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρόν, ἄλλως δὲ καὶ ὁ πλατύγυρος ψάθινος πῖλος ἐσκίαζεν ἐντελῶς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ὁσάκις μηχανικῶς καὶ μετὰ παρατεταμένην ἀκινησίαν ἔφερεν εἰς τὰ χείλη τὸ σιγάρον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει, ἡ σπινθοβόλησις αὐτοῦ ἐφώτιζε πρὸς στιγμὴν ὄψιν κατηφῆ καὶ τεθλιμμένην . . . Καὶ ὅταν ἐξέβαλλεν ἀπὸ τοῦ στόματος τὸν ροφώμενον καπνὸν ἠκούετο ἰσχυρὰ τοῦ στήθους ἐκπνοή, ὡς ἐὰν συνεξήρχετο καὶ στεναγμός τις μὲ τὸν καπνὸν ἀναμεμιγμένος. Ἐπὶ τέλους, θῦμα τῆς ἀστόργου μερίμνης τοῦ κυρίου του, τὸ σιγάρον ἐξέπνευσεν, ἔσβυσεν εἰς τὴν χεῖρα του. Μάτην ἐρρόφησε καὶ ἀνεμύζησεν αὐτὸ ἐπανειλημμένως, τὸ σιγάρον δὲν ἀνελάμβανε ζωήν· τότε κ᾽ ἐκεῖνος τὸ ἔρριψε μὲ θυμὸν πέραν κατὰ γῆς. Ἡτοιμαζόμην νὰ τὸν ἐρωτήσω τέλος τὴν αἰτίαν τῆς ἀσυνήθους ταύτης θλίψεως, ἀλλά, ὡσὰν νὰ ἐμάν-

τευσε τὸν σκοπόν μου, ἰδών με ἀνακινηθέντα, μὲ ἐπρόλαβε :

— Τί ἔχω καὶ στέκω σὰν χαμένος, ἕ !

— Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω.

— Δοκίμασές ποτε, τί θὰ πῇ ἀγάπη ;

— Πὲς πὼς δοκίμασα λιγάκι . . .

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ πιώτερο !

Καὶ ἔμεινε πάλιν ἄφωνος. Ἐγὼ δ' ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἤδη κνισμοὺς σφοδρᾶς περιεργείας μαθὼν ὅτι ἡ αἰτία τῆς θλίψεως τοῦ χωρικοῦ δὲν ἦτο κοινή τις ἀγροτικὴ ὑπόθεσις, ἀλλ' ἔρως ἀποτυχών, δυστυχής, τίς οἶδεν ἐντὸς ποίου εἰδυλλιακοῦ δικτύου περιπεπλεγμένος. Ὁ Γεώργιος ἔστρεψε πάλιν πρὸς ἐμὲ τὴν κεφαλήν :

— Θὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα· σ' ἄλλον κανένα δὲν τὰ μπιστεύομαι, γιατὶ θά με γελάσῃ . . . θὰ σ' τὰ πῶ ὅλα νὰ ξεθυμάνω.

Εἰσῆλθε καὶ λαβὼν ξύλινον χαμηλὸν κάθισμα ἐκ τοῦ δωματίου, ἐκάθισε πλησιέστατα πρὸ τῶν ποδῶν μου· ἔδηξε καὶ ἤρχισεν οὕτω :

«Ὁ πατέρας μου, καθὼς ξέρεις, ἔχει καὶ τώρα καὶ πάντα εἶχε καμμιὰ πενηνταριὰ γίδια. Βλέπεις σ' ἐμᾶς ποὺ δὲν ἔχουμε οὔτε τόπο, οὔτε σπίτι δικό

μας, αὐτὰ τὰ π ρ ά μ α τ α εἶναι ἡ παρηγοριά μας· μᾶς δίνουνε τὸ μαλλί τους νὰ ντυθοῦμε, λίγο τυρὶ ν' ἀρτυθοῦμε καμμιὰ γιορτή, καὶ καμπόσες ὀκάδες βούτυρο νὰ πουλήσωμε. Ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ ἄρχισαν τὰ πόδια μου νὰ παίρνουν τόσο δρόμο, ὅσο ποὺ νὰ μὴ μοῦ ξεφεύγῃ τὸ κοπάδι, γίνηκα τ σ ο π ά ν ο ς τῶν γιδιῶν μας. Κακὴ δουλειά! αἰώνια μέσ' στὰ ρουμάνια, μέρα, νύχτα... Τὶς πρῶτες μέρες κόντευα ν' ἀρρωστήσω ἀπ' τὴν κούραση, κι' ἀπ' τὸ φόβο τῆς ἐρημιᾶς. Ἕνα μονάχα εἶχα παρηγοριά· κάθε δεύτερη μέρα ποὺ θὰ πήγαινα σπίτι νὰ πάρω ψωμὶ στὸ τ ρ ά σ τ ο. Τότε ἐχαιρόμουν μιὰ στιγμούλα σὰν μὲ φιλοῦσε στὸ κεφάλι ἡ μάννα μου, κ' ἐκαμάρωνα σὰν τύχαινε κανένας ἐκεῖ κ' ἔλεγε ὁ πατέρας μου πὼς δὲν τρώω πιὰ κ' ἐγὼ χαράμι τὸ ψωμί, γιατὶ δουλεύω κατὰ τὴ δύναμί μου. Ἔτσι, μ' αὐτὴ τὴ ζωὴ πέρασαν χειμῶνες καὶ καλοκαίρια καὶ τόσο πιὰ τὴ συνήθισα, ποὺ μήτε μποροῦσα νὰ κάνω χωρὶς τὸ κοπάδι μου· στενοχωριώμουν στὸ χωριό. Νὰ μὴ σ' τὰ πολυλογῶ· στὸ διπλανό μας σπίτι, ἐκεῖ ποὖν' ἡ καρυδιά, — καθώτανε τότες ὁ μπάρμπα-Θανάσης, ποὖναι τώρα στὸ Ἀ σ μ ί ν ι. Ὁ μπάρμπα-Θανάσης εἶχε πρόβατα, ὕστερα τὰ ξέκανε καὶ πῆρε γίδια· τὸ πρόβατο βλέπεις εἶναι μίζερο πρᾶμα, τὸ γίδι εἶναι γύφτος!... Ἀρσε-

νικὸ παιδὶ δὲν εἶχε ὁ μπάρμπα-Θανάσης, τότες ἡ Μαριὼ ἦταν ἀκόμη ζωντόβολο δέκα χρονῶν καὶ γιὰ τὰ γίδια εἶχε πάρη κοπέλι. Μὰ κάποια μέρα χάθηκαν κάτι β ε τ ο ύ λ ι α, ὁ μπάρμπα-Θανάσης χ ο ύ γ ι α ξ ε τὸ κοπέλι, κ' ἐκεῖνο κάκιωσε κ' ἔφυγε. Ἔμεινε τὸ κοπάδι ἔρημο κι' ὁ μπάρμπα-Θανάσης στὰ κρύα.

Θαρρῶ πὼς τὸν βλεπω ἀκόμα, σὰν ἦρθε στενοχωρεμένος σπίτι μας νὰ πῇ τοῦ πατέρα μου τί εἶχε πάθη. Εγὼ ἤμουν ἐκεῖ· ἦρθα νὰ πάρω μ π ο μ π ό τ α.—Ἔννοια σου, μπάρμπα, εἶπα, κ' ἐγὼ τὰ σμίγω μὲ τὰ δικά μας καὶ τὰ φυλάω, ὥς που νὰ βολευτῇς.—Νἄχῃς τὴν εὐχή μου, μ' ἀποκρίθηκε, μὰ δὲ θέλω νὰ σοῦ δώσω ὅλο τὸ φόρτωμα ἐσένα· νὰ πάρῃς καὶ τὴ Μαριὼ μαζὶ νὰ σὲ βοηθᾷ ὅσο δύνεται. Μικρὴ εἶναι, ἀνήξερη εἶναι, ἐσύ, παιδί μου, θὰ τὴν προσέχῃς καὶ θὰ τὴν ὁδηγᾷς.

Κλαίοντας καὶ σέρνοντας μοῦ τὴν ἔφερε ὁ πατέρας της τὴν αὐγὴ καὶ μοῦ τὴν ἄφησε. Μὰ σὰν ἄρχισα καὶ τῆς εἶπα, τί καλὰ θὰ περνᾶμε πάντα μαζί, χωρὶς νἄχουμε ἀνάγκη κανένα, πὼς ἐγὼ θὰ παίζω τὴ φλογέρα κι' αὐτὴ θὰ γνέθῃ τὴν τ ο υ λ-π ί τ σ α της, σὰν νὰ παρηγορήθηκε, σφούγγισε μὲ τὴν ποδιὰ τὰ μάτια της καὶ ἦρθε κ' ἐκάθισε κοντά μου σ' ἕνα λιθάρι.

Τί καλὰ περάσαμε τὰ πέντε ἐκεῖνα χρόνια, καὶ πόσα πράματα θυμᾶμαι τώρ᾽ ἀκόμα καὶ νοιώθω ἀγκάθια στὴν καρδιά μου. Οὔτε ἀδέρφια δὲ ζοῦνε τόσο ἀγαπημένα! Πόσες φορὲς σὰν λαλοῦσε ὁ τζίτζικας στὸ κλαρὶ καὶ τὰ γίδια στάλιζαν στῆς ρεματιᾶς τοὺς ἴσκιους, ἔγερνα τὸ κεφάλι στὸν ὦμο της κι᾽ ἀποκοιμιώμουν· κ᾽ ἐκείνη οὔτε σάλευε, παράταγε καὶ τὴ ρόκα της γιὰ νὰ μή με ξυπνήσῃ. Κι᾽ ὅταν τὸ χειμῶνα κατέβαζε τὸ ποτάμι, πόσες φορὲς τὴν περνοῦσα σηκωτὴ στὰ χέρια μου, νὰ μὴν κρυώσουν στὸ νερὸ τὰ ποδαράκια της. Μὰ ἦταν καλή, τόσο καλή! κάποτε εἶχ᾽ ἀναιβῇ σὲ μιὰ γκορτζὰ νὰ κόψω γκόρτζες κ᾽ ἕνα διαβολάγκαθο μοὔσκισε τὸ πουκάμισο, καὶ ἡ Μαριὼ μὲ τὰ δαχτυλάκια καὶ μὲ τὴ βελόνα της τὤπιασε, τὸ μάζεψε νὰ μὴν τὸ ἰδῇ ἡ μάννα μου καὶ μὲ χουγιάξῃ... Μὰ περνοῦσαν τὰ χρόνια κ᾽ ἐγὼ δὲν ἔβλεπα ὁ στραβὸς πὼς ἡ Μαριὼ δὲν ἦταν πιὰ τὸ ζαρωμένο ποὺ ἦρθε κλαίοντας στὰ γίδια, πὼς ὁλοένα μεγάλωνε, ἐγίνουνταν γυναῖκα καὶ δὲν θὰ ἐρχότανε γιὰ πολὺ μαζί μου στὰ βουνά. Ἕνα Σαββατόβραδο σώθηκαν τὰ ψέματα· ἡ Μαριὼ πῆγε στὸ χωριὸ καὶ δὲ ματαγύρισε.

Πῶς ἄρχισε τότε νὰ μοῦ φαίνεται ἡ ἐρημιά, μαύρη σὰ σκλαβιά, σὰ φυλακή! Πῶς λαχταροῦσα

νὰ βραδυάσῃ γιὰ νὰ πάω στὸ χωριὸ πάντα βρίσκοντας κάποιαν αἰτία, νὰ περάσω μπροστὰ ἀπ' τὴν πόρτα της καὶ νὰ τῆς πῶ: Καλησπέρα, Μαριώ! Κ' ἐκείνη σήκωνε ἀπ' τὸ κέντημα τὰ γλυκά της μαῦρα μάτια καὶ μ' ἀποκρινόταν: Καλησπέρα Γιώργη!... Ἄχ! ἀπὸ τότε ποὺ χωριστήκαμε ἔννοιωσα πὼς δὲν τὴν ἀγαποῦσα σὰν ἀδερφούλα μου, παρὰ σὰν κάτι πιώτερο ἀκόμα! Γιατί, σὰν νὰ μὴ μοὔφτανε αὐτὸς ὁ μικρὸς χωρισμός, ποὺ πάλι τὴν ἔβλεπα κοντὰ κάθε βράδυ, ἦρθε κι' ἄλλος ἀκόμα πικρότερος. Στ' Ἀγριοβοτάνι ἔκοβαν ξύλα ἀπ' τὸ δάσος· εἶχα χέρια πιά, ποὺ μποροῦσαν νὰ δουλέψουν τὸ τσικούρι, στὰ γίδια πῆγε ὁ μικρότερος ἀδερφός μου κ' ἐμένα μ' ἔστειλ' ἐκεῖ ὁ πατέρας μου νὰ βγάνω καμμιὰ τριανταριὰ μεροκάματα. Τριάντα μέρες ἢ τριάντα χρόνια ἦταν ἐκεῖνα; Καὶ σὰν γύρισα τέλος τί ξαφνικὸ μὲ πρόσμενε; Πρῶτον ἄνθρωπο ποὺ βρίσκω μοῦ λέει: ἡ Μαριὼ τοῦ μπάρμπα-Θανάση πεθαίνει! Τὸ τσικούρι μοὔπεσ' ἀπ' τὰ χέρια μου!... ἡ Μαριώ, ἡ χαρά μου, ἡ ἀγάπη μου πεθαίνει; Τὰ μάτια μου εἶχαν θαμπώσῃ, ὁ νοῦς μου γύριζε σὰν ἀδράχτι... Νὰ πάω νὰ τὴ δῶ; μὲ τί καρδιά!... νὰ μὴν πάω νὰ τὴ δῶ; κι' αὔριο νὰ τὴ δῶ ἄψυχη, πεθαμένη; Ὄχι, ὄχι, αὐτὸ δὲ γίνεται! Ἔσφιξα τὴν καρδιά μου ὅσο μποροῦσα κ' ἐζύγωσα στὴν

κλειστὴ πόρτα της. Ἔσπρωξα κ᾽ ἐμπῆκα μέσα. Δὲν ἦτον κανεὶς ἄλλος, μόνον ἡ φωτιὰ μισοσβυσμένη κάπνιζε κ᾽ ἡ Μαριὼ τυλιγμένη σὲ μιὰ μαύρη τ σ έ ρ γ α, χλωμὴ σὰν ἁγιοκέρι. μὲ τὰ μαῦρα της μαλλιὰ ξέπλεκα ἦταν πεσμένη ἐκεῖ χάμου. Ἄνοιξε μὲ κόπο τὰ βλέφαρα σὰ νᾆταν μολυβένια καὶ μὲ εἶδε. — Καλημέρα Μαριώ! — Καλή σου μέρα! ἀποκρίθηκε σβυστά. Ἄχ Παναγία μου! πῶς εἶχε καταντήσῃ ἀπ᾽ τὴν ἀρρωστιά· τὰ μάγουλά της τὰ ροδοκόκκινα εἶχαν ξεθωριάσῃ καὶ εἶχαν βουλιάξῃ, τὸ στόμα της, τὸ γελαστό της στόμα ἔδειχνε μαζωμένα μὲ πόνο τὰ σκασμένα χείλια του. Ποῦ ἡ Μαριὼ τῶν πανηγυριῶν, ποὺ ξεμυάλιζε καὶ γέρους καὶ παντρεμένους σὰν ἔσερνε τὸ χορό, στολισμένη μὲ τἄρματα καὶ μὲ τὴν ὀμορφιά της!...

Κάθισα ἐκεῖ κοντά της κ᾽ ἔμεινα μιὰν ὥρα ἄφωνος. Φοβούμουν μὲ τὸν πρῶτον λόγο μὴ μὲ πάρουν τὰ δάκρυα ποὺ ἔννοιωθα σωριασμένα στῶν ματιῶν μου τὶς ἄκρες. Ἡ Μαριὼ γύρισε μ᾽ ἐκύτταξε καὶ μοῦ εἶπε:

— Καλὰ ποὺ τἀποφάσισες νἄρθῃς νὰ μὲ ἰδῇς.

— Ἐγώ, Μαριώ;... καὶ ποῦ τὤξερα πὼς εἶσαι ἄρρωστη; Ἕνα μῆνα δουλεύω στὰ ξύλα, ἕνας μῆνας εἶναι ποὺ λείπω ἀπ᾽ τὸ χωριό. Ἐγὼ δὲ θἄρχόμουν νὰ σὲ ἰδῶ! Τώρα δὰ τὤμαθα καὶ βλέπεις ποὺ ἦρθα.

— Ὅποιος ρωτᾷ μαθαίνει. Σὰν ἤθελες μποροῦσες νὰ μάθῃς πῶς εἶμ' ἄρρωστη . . . πῶς πεθαίνω.

— Ὄχι, Μαριώ, δὲ θὰ πεθάνῃς. Τέτοια νιᾶτα δὲ χάνονται ἔτσι. Ἡ γριὰ σκιάζεται ἀπὸ χάρο, δεκάξη χρονῶν κορίτσι δέκα χάρους νικάει. Ὄχι μαριώ, θὰ γίνῃς γλήγορα καλά, θὰ φορέσῃς πάλι τὸ τρανταφυλλένιο σ α λ ὶ στὸ κεφάλι καὶ τὴν κόκκινη τὴν ποδιὰ καὶ θἄρθῃς τὶς γιορτὲς στ' ἁλώνια νὰ κάνῃς νὰ σκάσουν τὰ κορίτσια ἀπ' τὴ ζήλια τους κ' οἱ λεβέντες ἀπ' τὸν καϋμό τους.

— Ἄχ ! Γιώργη, ἄφησε τὶς ψεύτικες παρηγοριές. Τὸ νιώθω πῶς δὲν ἔχω πολλῶν μερῶν ζωή. Μιὰ βδομάδα τὸ πολύ, καὶ θὰ μὲ φέρετ' ἐκεῖ πάνω στὴν ἁγιὰ Παρασκευή, στῶν πριναριῶν τὸν ἴσκιο.

— Μὴ μοῦ λὲς τέτοια λόγια, Μαριώ.

Εἶχα κρύψῃ τὸ κεφάλι στὸ ζερβὶ τὸ χέρι· τὰ δάκρυά μου δὲν ἐκρατιῶνταν. Κ' ἡ Μαριὼ ἅπλωσε τὸ χέρι της καυτερὸ σὰν κάρβουνο, ἔπιασε τὸ δεξί μου χέρι καὶ τὤσφιξε μὲ συμπόνεμα, κι' ἄρχισε νὰ μοῦ ξεσκίζῃ τὴν καρδιὰ μὲ τέτοια λόγια :

— Θυμᾶσαι τὸν καιρὸ ποὺ ἤμασταν παιδιὰ κ' οἱ δύο μας, τὸν καιρὸ ποὺ περνούσαμε ὁ ἕνας στὸ πλευρὸ τοῦ ἀλλουνοῦ, μέρα

καὶ νύχτα, χειμῶνα καὶ καλοκαίρι, φυλάγοντας τὰ γίδια. Τώρα ἀκόμα μέσ' στῆς ἀρρώστιας τὸν ὕπνο τριγυρνᾷ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος μὲ τὶς παντοτινὲς χαρές του, μὲ τὰ τραγούδια του, μὲ τὰ γέλοια του σὰν ἄλλης ζωῆς καιρός. Ἀδερφὸ δὲν εἶχα κι' ἀδερφὸ μοὔδωκε ὁ Θεὸς ἐσένα. Μιὰ στερνὴ χάρη σου ζητάω, νὰ μὲ θυμᾶσαι κάποτε καὶ νὰ παρακαλᾷς τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ψυχή μου, καθὼς ἐγὼ θὰ παρακαλάω νὰ ζῇς εὐτυχισμένος . . .

Κ' ἔμεινε πάλι ἄφωνη, σὰν νὰ κουράστηκε ἀπ' τὴν ὁμιλία· ἔκλεισε τὰ μάτια της σταύρωσε τὰ χέρια της καὶ καθὼς εἶχε τέτοια χλωμάδα χυμένη στὴν ὄψη της, θὰ ἦταν ἀλήθεια σὰν πεθαμένη, ἂν δὲν ἀκουόταν τὸ γλήγορο ἀνάσμα, ποὺ ξέφευγε κι' ἀνατάραζε τὰ στήθια της σὰν ἀνθρώπου λαχανιασμένου.

Κ' ἐγὼ ἐκεῖ κοντά, κοντά της ἔνιωθα τόσο τὸν πόνο καὶ τὴ λύπη στὴν ψυχή μου, ποὺ ἔρριξα μὲ ἀπόφαση τὸ μάτι στὸ μαχαίρι μου. Ἄξαφνα ἡ Μαριὼ ἄνοιξε πάλι τὰ μάτια καὶ μὲ πικρὸ χαμογελο μοῦ εἶπε:

—Φίλησέ με !

Παιδιά, στὶς τρέλλες μας τόσες φορὲς ἀγκαλιαστήκαμε, μὰ ποτὲ δὲν εἴχαμε φιληθῇ, καὶ τώρα ἄρρωστη, μισοπεθαμένη ἔσκυφτα νὰ τὴ φιλήσω στὸ μέτωπό της ἀνάμεσα στὰ καμα–

ρωτὰ φρύδια κ᾽ ἔκαιγε τὸ κεφάλι της τόσο ποὺ ἔνιωσα τὴν πύρα καὶ πρὶν ἀκόμα ἀγγίξουν τὰ χείλια μου. Πρῶτο καὶ μοναχὸ φιλί!... Δὲν μπορούσα πιὰ νὰ μείνω ἐκεῖ· ἐπνιγόμουν! Ἄνοιξα σιγὰ σιγὰ τὴν πόρτα κ᾽ ἐβγῆκα στὸν ἀνοιχτόν ἀέρα».

Ὁ Γεώργιος διέκοψεν αἴφνης τὴν διήγησίν του, ἐξήγαγεν ἐκ τῆς δερματίνης καπνοθήκης καπνόν, συνέστριψε νέον σιγάρον καὶ ἐπανέλαβε γοργότερον, ὡς σπεύδων νὰ τελειώσῃ:

«Κάθε μέρα ἐρχόμουν καὶ ρωτοῦσα· ποτὲ ὅμως δὲν τὴν βρῆκα πιὰ μονάχη· ἦταν κοντά της ἡ μάννα της κλαμένη, λυπημένος ὁ πατέρας της. Ἔτσι πέρασε μιὰ βδομάδα. Κανένας δὲν τῆς ἔδινε ζωή. Μὰ σὰ θέλει ὁ Θεὸς κάνει καὶ τώρα θάματα· ἡ Μαριὼ μ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ γίνηκε καλά.

Μὰ θαρρεῖς κι᾽ αὐτὸ τὴν ἔκανε περήφανη· ἄλλαξε ἄξαφνα, ἔγινε ἄλλη γιὰ μένα. Περνοῦσα κ᾽ ἔκανε πὼς δὲ μ᾽ ἔβλεπε· κι᾽ ἂν μοῦ μιλοῦσε ἀπ᾽ ἀνάγκη καμμιὰ φορά, μοῦ μιλοῦσε κρύα καὶ στεγνὰ σὰν νὰ ἤμουν ὁ πιὸ ξένος ἄνθρωπος. Κ᾽ ἐγὼ ὅσο μὲ βασάνιζε, τόσο περισσότερο τὴν ἀγαποῦσα. Μιὰ βραδυὰ πιὰ δὲ βάσταξα, τὴν εἶδα νὰ πηγαίνῃ μὲ τὸ σταμνὶ στὴ βρύση, πῆγα κ᾽ ἐγὼ ἀπὸ κοντὰ τάχα πὼς θὰ πιὼ νερό. Δὲν ἦταν ἄλ-

λος κανένα· κρατοῦσε τὰ μάτια καρφωμένα στὸ χῶμα κ' ἔκανε πάλι πῶς δὲ μὲ εἶδε.

— Μαριώ, γιατί νὰ εἶσ' ἔτσι ἄπονη; Δὲν εἴμαστ' ἐμεῖς ποὺ περάσαμε τόσα χρόνια...

Δὲ μ' ἄφησε νὰ τελειώσω.

— Περασμένα, ξεχασμένα... μοῦ εἶπε καὶ πῆρε μισαδειανὸ τὸ σταμνί της.

Ἐγὼ ἀπόμεινα σὰν κούτσουρο κ' ἐκείνη φεύγοντας γύρισε καὶ μὲ κύτταξε μὲ τὸ πονηρότερο γέλιο τοῦ κόσμου, σὰ νὰ μοὔλεγε:

— Σκᾶσε! σκᾶσε!

Ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες ἔφυγε ἀπ' τὸ χωριὸ κ' ἐπῆγε στ' Ἀσμίνι. Δυὸ τρεῖς φορὲς μονάχα ἔτυχε νὰ τὴ δῶ περνῶντας ἀπὸ κεῖ—ὅλο κι' ὀμορφότερη, ὅλο κι' ἀπονώτερη....

—

Ὁ Γεώργιος ἠγέρθη ἀποτόμως καί, ὡς ἐὰν εἰς τὸ τόσον βάρος τῶν ἀναμνήσεών του νέον προσέθετε βάρος ὁ πῖλος του, ἀπεκάλυψε τὴν κεφαλήν, καὶ συνέσφιγξε διὰ τῆς παλάμης τὸ μέτωπον.

Ἀπέναντι ἡμῶν ἡ σελήνη κατήρχετο πρὸς τὰς δασώδεις ὀφρῦς τοῦ βουνοῦ. Ἐν τῇ ἠρέμῳ αὐτῆς πορείᾳ συνήντησεν ἐκεῖ ὑψηλὴν πεύκην. Ἐστάθη

πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς, καὶ ἔπειτα ὡλίσθησε βραδέως ὄπισθεν τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος.

Ὁ χωρικὸς ἀλλοφρονῶν εἶχε στρέψῃ τὸ βλέμμα ἀλλαχοῦ καὶ ὑπὸ τὰς τελευταίας τῆς σελήνης ἀκτῖνας παραδόξως ἀπηύγαζε τὸ λεύκωμα τῶν ὀφθαλμῶν του.

— Καὶ τώρα· γιατὶ ἀπόψε τὰ θυμήθηκες ὅλ᾽ αὐτὰ καὶ χάλασες ἄδικα τὴν καρδιά σου;

— Ἀπόψε παντρεύεται!...

Η΄

Φθινόπωρον. — Ἡ συγκομιδὴ τοῦ ἀραβοσίτου. — Ἀγροτικὸν δεῖπνον. — Ἑορτὴ νυκτερινή· φωταψίαι, χοροὶ καὶ ᾄσματα. — Θέατρον Γουβῶν. — Θεραπεία τῆς μηνιγγίτιδος διὰ γοητείας. — Ὅπου θ' ἀνοίξουν τὰ Οὐράνια.

Δὲν ἀντηχεῖ πλέον ἀνὰ τὰ δάση ἡ ὀξύφωνος τῶν τεττίγων συναυλία, οὐδὲ τῆς τρυγόνος τὸ παράπονον ἡδέως συγκινεῖ τὴν ψυχήν. Ἔρημοι καὶ βωβαὶ ἀπὸ τῆς στέγης καταρρέουσιν αἱ πρότερον τόσῳ θορυβώδεις φωλεαὶ τῶν χελιδόνων. Οἱ ἀνεμόσαρκοι ἀοιδοὶ διερράγησαν καὶ εἰς κόνιν διελύθησαν, τὰ πτηνὰ ἔφυγαν εἰς κλίματα θερμότερα, καὶ μένει ὠχρά, ἄθυμος ἡ ὅλη φύσις, ὡσεὶ προαισθανομένη καὶ ἐν ὑπομονῇ ἀναμένουσα τὸν προσεγγίζοντα χειμῶνα. Αἱ νύκτες γίνονται ψυχρότεραι καὶ σμικρύνονται ὁλονὲν αἱ ἡμέραι· καὶ αὐτοῦ τοῦ

οὐρανοῦ ἡ ὄψις, καίτοι ἀνέφελος ἔτι, ὅμως ῥυτιδοῦται ἀδιοράτως. Πῶς ἐν τῇ ὅλῃ ταύτῃ τῆς δημιουργίας μεταβολῇ, ἐν τῇ μελαγχολικῇ — οὕτως εἰπεῖν — στάσει τῆς φύσεως, ἐνῷ τὸ ἄγριον κρίνον παρὰ τὴν ἀκτὴν φρίσσον ἀνακινεῖ ἀντὶ ἀνθέων τοὺς ξηροὺς σπόρους του καὶ ἡ ἀγράμπελη ἀποτινάσσεται εἰς πτίλα, πῶς τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχή, ἐλάχιστον καὶ αὕτη τῆς δημιουργίας σημεῖον, πῶς μόνη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ νὰ μὴ συμπάσχῃ; Πῶς αὐτὴ ἡ προορισθεῖσα, ὡς ἡ κιθάρα πολλαπλασίως ν' ἀναδίδῃ τὰς ἐλαφροτέρας δονήσεις πασης ἐν τῇ πλάσει χορδῆς, πῶς αὐτὴ ἡ ἀκοίμητος ἠχὼ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, ἐν τῇ ἀπόψει τῆς ἀλγούσης, τῆς φθινούσης δημιουργίας δύναται νὰ μένῃ βωβή, ψυχρά, ἀναίσθητας, καὶ μάλιστα ὁπόταν εὑρίσκεται ἐν ἀμέσῳ σχέσει πρὸς τὴν φύσιν, μακρὰν τοῦ κοσμικοῦ θορύβου — εἰς τοὺς ἀγροὺς, εἰς τὰ δάση, εἰς τὴν ἐρημίαν;

Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐνατενίζων ἐμαυτὸν συναισθάνομαι ὅτι δὲν εὑρίσκομαι νῦν εἰς τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν, ὡς καὶ πρότερον, ὅτε ἡ φύσις περὶ ἐμὲ ἐμελῴδει καὶ ἤνθει. Παραδόξως δ' ὅλη ἡ μεταβολὴ εἰς τοῦτο κυρίως συγκεντροῦται: τότε ἐ λ η σ μ ό ν ο υ ν — τώρα ἐ ν θ υ μ ο ῦ μ α ι.

★ ★ ★

Σχεδὸν ἐπερατώθη καὶ ἡ συγκομιδὴ τῶν ἀραβοσίτων, οἵτινες ξηραίνονται εἰς τὰ ἁλώνια στρωμένοι, ὅμοιοι τὴν ὄψιν πρὸς πλεκτοὺς κιτρίνους τάπητας. Ἡ ὅλη πρὸς συγκομιδὴν αὐτῶν ἐργασία, μονότονος καὶ πληκτική, στερεῖται ἐντελῶς τοῦ θελγήτρου ἐκείνου, ὅπερ ἔχει ὁ θερισμὸς καὶ ἡ εἰς τὰ ἁλώνια ἐκκαθάρισις τοῦ σίτου. Οἱ κῶνοι τοῦ ἀραβοσίτου ἀποκόπτονται ἁπλῶς διὰ τῆς χειρός, μετακομιζόμενοι δὲ εἰς τὰ ἁλώνια καθαρίζονται ἀνὰ εἷς ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ καὶ τῶν ἐφθαρμένων κόκκων, ἐν τέλει δὲ διὰ συνεχοῦς ῥαβδισμοῦ ἐκκοκκίζονται, κοσκινίζονται βοηθοῦντος τοῦ ἀνέμου καὶ εἰσάγονται εἰς τὰς ἀποθήκας, προωρισμένοι νὰ μεταβληθῶσιν εἰς θερμὴν καὶ θρεπτικὴν μ π ο μ π ό τ α ν.

Οὔτε εὐθυμία, οὔτε κίνησις καὶ γέλωτες καὶ προγεύματα . . . κατὰ γῆς. Ποῦ ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τοῦ σίτου! Ἠρεμία, τάξις, σιωπή, μελαγχολική τις ἀπόχρωσις ἀποτυποῦται ἐπὶ τῆς ὅλης ἐργασίας, σύμφωνος πρὸς τὴν φθινοπωρινὴν ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους.

Σὺν τῇ συλλογῇ τῶν ἀραβοσίτων ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ἀγρῶν καὶ ἡ τελευταία πρασίνη περιβολὴ καὶ ἀπομένουσι μόνα τὰ στελέχη αὐτῶν ὀστεώδη καὶ κατὰ στοίχους λευκάζοντα ὡς σκελετοὶ μουσείων.

* * *

Ὤφειλον τόσας χάριτας εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἀγρότας, οἵτινες μὲ περιβάλλουσι διὰ τῆς εἰλικρινοῦς στοργῆς αὐτῶν, ὥστε ἐσχεδίασα καὶ ἐγὼ ἀγροτικήν τινα ἑορτὴν ἰδίᾳ δαπάνῃ.

Ἴσως ἐκπλήξῃ τινὰ ἡ μ α ι κ η ν ι κ ὴ αὕτη μεγαλοδωρία μου, ἀλλ' ὅταν μάθῃ ὅτι ἵνα διασκεδάσῃ ὁλόκληρον τὸ χωρίον ἐδαπάνησα δραχμὰς ἐν ὅλῳ 30, ἤτοι 20 δι' ἀγορὰν δύο λαμπρῶν αἰγῶν καὶ 10 διὰ προμήθειαν 25 ὀκάδων ἐξαιρέτου οἴνου, θ' ἀνακαλέσῃ τὴν ἔκπληξίν του ταύτην.

Μετὰ τὸν μικρὸν μεταμεσημβρινὸν ὕπνον, παραλαβὼν καί τινας τῶν συνδαιτυμόνων μετέβην εἰς τὴν σκιερὰν θέσιν, ὅπου δραστηρίως παρεσκευάζετο τὸ γεῦμα ὑπὸ τῶν ἀρχιμαγείρων, μαγείρων καὶ παραμαγείρων. Οἱ μὲν ἐγύριζαν τὴν σ ο ύ β λ α ν τῶν ψητῶν, περὶ τὰ ὁποῖα ὡς ὄφεις συνεστρέφοντο τὰ ὀρεκτικὰ σ π λ η ν ά ν τ ε ρ α, οἱ δὲ τὸ κ ο κ κ ο ρ έ τ ζ ι, ἄλλοι ἔστρωναν διὰ χλωρῶν κλάδων σχίνου τὸ μέρος ὅπου θὰ παρετίθετο τὸ γεῦμα, ἄλλοι μετεκόμιζαν ξύλα διὰ τὴν πυράν· καὶ ἡ ὅλη γραφικὴ σκηνὴ ὡμοίαζε πολὺ πρὸς κ λ έ φ τ ι κ ο λ η μ έ ρ ι.

Τέλος ἡτοιμάσθησαν τὰ προοίμια τοῦ γεύ-

ματος : τὸ περιλάλητον κ ο κ ο ρ έ τ ζ ι καὶ τὸ ἀριστούργημα ἐκεῖνο τῆς ἀγροτικῆς γαστρονομίας, τὸ ἐξ ἐντέρου πλήρους μικρῶν τεμαχίων σπληνὸς καὶ λίπους γινόμενον καὶ ἐκ τούτου σ π λ η ν ά ν τ ε ρ ο καλούμενον. Δὲν ἤργησαν δὲ νὰ ἑτοιμασθῶσι καὶ τὰ ψητά, ἅτινα κατεκόπησαν διὰ τῶν χ α ν τ ζ α ρ ι ῶ ν ἐπὶ τοῦ χλωροπρασίνου τραπεζοκαλύμματος. Πάντες περιεκαθίσαμεν σταυροποδητεί, ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου ηὐλόγησε τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν (διότι ἦτο καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν πρώτων κεκλημένων), οἱ χωρικοὶ ἔκλιναν τὰς κεφαλὰς κ' ἐσταυροκοπήθησαν εὐλαβῶς, ἤρξατο δ' εἶτα ἡ κατανάλωσις τοῦ κρέατος συνοδευομένου ὑπὸ βυσσινόχρου ρητινίτου ἐντὸς καλλιτεχνικῆς π λ ώ σ κ α ς, τὴν ὁποίαν διὰ τὸ τέλειον τοῦ ἀγροτικοῦ χρωματισμοῦ τῆς ἑορτῆς ἐδανείσθημεν ἐπὶ τούτῳ.

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ἂν ἦτο ὡραῖον τὸ θέαμα τριάκοντα ἑπτὰ χωρικῶν καὶ ἑνὸς ἱερέως ἡμιχωρικοῦ, ὑπὸ τὸ πυκνὸν τῶν πλατάνων φύλλωμα εὐωχουμένων ! Τὸ γεῦμα ἐπερατώθη ἐν ἡσύχῳ εὐθυμίᾳ, μετὰ τὰς συνήθεις δὲ προπόσεις ἐπανήλθαμεν περὶ τὸ λυκόφως εἰς τὸ χωρίον ἐν σώματι. Ἐκεῖ δ' ἔμελλε νὰ κορυφωθῇ ἡ εὐθυμία, ἐκεῖ τὰ ᾄσματα, οἱ χοροί, τὸ θέατρον ! — Μὴ γελᾶτε ! θὰ ἴδητε ὅτι εἴχαμεν καὶ θέατρον . . .

Οἱ εὐπορώτεροι τῶν συνδαιτυμόνων ἐπεθύμουν ἐπανερχόμενοι νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατὰ σειρὰν τὰς οἰκίας των διὰ νὰ μᾶς κεράσουν ἕνα κρασί. Συμπέρασμα: μετὰ δυὸ τρεῖς ἐπισκέψεις ἅπαντες ἦσαν εἰς τὸ κέφι! Ἀλλ' ἡ νὺξ εἶναι σκοτεινὴ καὶ αἱ ὁδοὶ τοῦ χωρίου ἀνώμαλοι. Χειροτονοῦμεν λοιπὸν ὀκτὼ δαδούχους καὶ ἡ νὺξ γίνεται ἡμέρα, διότι καὶ ὅλοι κατὰ μίμησιν ἀνάπτουσι πρὸ τῶν οἴκων αὐτῶν μικρὰς πυράς. Δὲν εἶναι πλέον ἤρεμος ἡ εὐθυμία, αἱ προπόσεις δὲν παρέρχονται ἀψοφητεὶ καὶ τυπικῶς. Καὶ ὅταν ὁ γέρων ἀγωνιστὴς ὑψώνει διὰ τῆς μόνης χειρὸς τὴν πλῶσκαν καὶ λέγει: Καλὴ πατρίδα—πάντ' ἀγαπημένοι! αἱ κραυγαὶ ἀνέρχονται μέχρις οὐρανοῦ καὶ ἐκκενούμενα βροντοῦν εἴκοσι καρυοφύλλια.

* * *

Καὶ τέλος ἄρχεται ἐν ὑπαίθρῳ ὁ χορός, χορὸς ζωντανός, θερμότατος . . . Καὶ τῶν πυρσῶν αἱ φλόγες περιδινοῦνται· ὁ μέλας καπνὸς ἀνέρχεται θαμβῶν τοὺς ἀστέρας καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ χορευτικὰ τῶν ἀγροτῶν ᾄσματα.

Μηλίτσα, πού εἶσαι στὸν γκρεμὸ τὰ μῆλα φορτωμένη,
Τὰ μῆλά σου τὰ ρέγομαι, μὰ τὸν γκρεμὸ φοβοῦμαι.
—Σὰν τὸν φοβᾶσαι τὸν γκρεμό, ἔλ' ἀπ' τὸ μονοπάτι,
Νὰ σὲ χορτάσω φίλημα, νὰ σὲ φορτώσω μῆλα,
Τὰ μῆλα νἆν' τῆς μάννας σου, τὸ φίλημα δικό σου.

Ἄδει ἡ Σταθούλα, μικρούλα, χαρωπὴ χωριατοπούλα, ἥτις γελᾷ τὸν γλυκύτερον γέλωτα τοῦ κόσμου, καὶ ὡς νὰ τὸ γνωρίζῃ, πάντοτε γελᾷ, γελᾷ, γελᾷ. Καὶ ὅταν τελειώνῃ τὸ ᾀσμάτιόν της ὅλοι ἐπᾴδουσι τὴν τόσον ἁρμόζουσαν εἰς αὐτὴν ἐπῳδήν :

Ζηλιάρικο, ζηλιάρικο,
Μικρὸ καὶ σκανταλιάρικο !

Καὶ ἄλλη κόρη φιλοτιμουμένη ἔρχεται νὰ εἴπῃ τό ᾆσμα της σύρουσα τὸν χορόν. Ἐκτὸς τῆς θερμῆς νεότητος καὶ τοῦ ὄγκου της δὲν ἔχει ἄλλο προσὸν ἡ εὐρεῖα Παναγιοῦ :

Μ' ἀνύχτωσε καὶ βράδυασε, πάει καὶ τούτ' ἡ μέρα
Πᾶν' τὰ πουλάκια στὶς φωλιὲς κ' οἱ ὄμορφες στὴ βρύση,
Πάει κ' ἐμὲ ἡ ἀγάπη μου κι' ἄργησε νὰ γυρίσῃ.
Ἕνας λεβέντης πέρασε καὶ τὴν καλησπεράει :
—Αὐτοῦ ποὺ πᾷς λεβέντη μ'σύ, νἄρθῶ κ'ἐγὼ κοντά σου;
—Αὐτοῦ ποὺ πάω κόρη μ'ἐγώ, κοράσι δὲ διαβαίνει·
Στράφτουν τουφέκια καὶ σπαθιά, σφάζονται παλικάρια.

Ἐντελῶς ἀντίθετος ἡ λεπτὴ καὶ μελαχρινὴ Τασούλα· τὸ τ ρ ε λ ό τ ε ρ ο κ ο ρ ί τ σ ι τοῦ χωριοῦ ὡς ὅλοι τὴν ὀνομάζουσι, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ μᾶς εἴπῃ καὶ τὸ τρελότερον τραγουδάκι τῆς δημοτικῆς ἀνθολογίας :

Σὰν πᾷς στὴ βρύση γιὰ νερό,
Θὰ καρτερέσω τὸν καιρὸ
Νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
Νὰ πᾷς στὴ μάννα σου ἀδειανή.
— Μάννα μου, παραπάτησα
Καὶ τὸ σταμνί μου τσάκισα !
—Δὲν εἶναι παραπάτημα
Μόν' εἶν' ἀντρὸς ἀγκάλιασμα,
Δὲν εἶν' παραπατήματα
Μόν' εἶν' ἀντρὸς φιλήματα !

Ἀλλὰ μάτην ζητῶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν Εὐμορφούλαν μας. Χορός, τραγούδια—καὶ νὰ λείπῃ ἐκείνη ; Πῶς εἶναι δυνατόν ; Ἐπὶ τέλους τὴν ἀνακαλύπτω εἴς σκοτεινήν τινα γωνίαν καθισμένην κατὰ γῆς, κατηφῆ καὶ οἱονεὶ ὠργισμένην. Τὴν ἐρωτῶ τί ἔχει καὶ μοῦ ἀπαντᾷ :—Μὴ μὲ ν τ ρ α λ ί ζ ῃ ς καὶ σύ ! Τὴν παρακινῶ νὰ χορεύσῃ καὶ προσθέτει σείουσα τὴν κεφαλήν : — Ἀμ' πῶς ; ἄλλη ἔννοια δὲν εἶχα ἀπ' τὸ χορό σου . . . Σημει-

ώσατε ὅτι ἐκεῖνο τό: ἀ μ᾽ π ῶ ς; τὸ ὁποῖον συνηθίζει νὰ προτάσσῃ ὅταν ἔχῃ σκοπὸν ν᾽ ἀντιλέξῃ, τὸ προφέρει καθ᾽ ὅλως ἰδιόρρυθμον τρόπον, ἀμιμήτως θελκτικόν. Μανθάνω παρ᾽ ἄλλης τινὸς κορασίδος, φίλης αὐτῆς, ὅτι αἰτία ποὺ εἶναι κακιωμένη ἡ Εὐμορφούλα εἶναι ἡ ἀδελφή της, ἡ ὁποία διισχυρίζετο πρὸ ὀλίγου, ὅτι κεντᾷ καλύτερα ἀπ᾽ αὐτήν. Ἡ Εὐμορφούλα ἀπὸ τὸν θυμόν της ἔκλαυσε κι᾽ ὅλα, γιὰ ἰδὲς τὰ μάτια της εἶναι κόκκινα ἀκόμα. — Πλησιάζω καὶ τὴν παρηγορῶ ὅπως δύναμαι, διαβεβαιῶν αὐτὴν ὅτι καμμιὰ δὲν τὴν φθάνει εἰς τὰ κεντήματα καὶ ἡ ἀδελφή της διὰ νὰ τὴν θυμώσῃ τῆς τὰ εἶπεν αὐτά. Προσθέτω μάλιστα ὅτι ἐγὼ τόσον ἐθαύμασα τὴν τέχνην της, ὥστε εἶχα σκοπὸν νὰ τῆς ζητήσω ἕνα μικρὸ κ ε ν τ η μ α τ ά κ ι νὰ τὸ πάρω εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ τὸ ἰδοῦν καὶ οἱ φ ο υ σ τ ά ν ε ς ἐκεῖ.

Φαίνεται ὅτι ἡ διπλωματική μου αὐτὴ ἐνέργεια ἐπέτυχεν, ἴσως διότι ἡ θυμωμένη μου εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ χορεύσῃ. Κατ᾽ ἀρχὰς εἶπεν ὅτι τὴν περιπαίζω, ὅτι ὅλο ψ ε υ τ ί ε ς λέγω, ὅταν ὅμως εἶπα ὅτι τώρα θὰ θυμώσω κ᾽ ἐγώ, ἐμειδίασαν ἐπὶ τέλους τὰ χείλη καὶ οἱ ὀφθαλμοί της καὶ μοῦ ἀπήντησεν ὅτι τόσον ὀλίγον μοῦ πηγαίνει νὰ εἶμαι θυμωμένος, ὥστε γιὰ τὸ χ α-

τ ή ρ ι μου θὰ χορεύσῃ καὶ θὰ μοῦ χαρίσῃ καὶ μιὰ λωρίδα κεντημένην μὲ τὸ χέρι της.

Ὅταν πρόκειται νὰ χορεύσῃ ἐκείνη καὶ νὰ τραγουδήσῃ, ὅλα τὰ ὄμματα κύκλῳ ἀνοίγονται ὑπερμέτρως ἐνῷ τὰ στόματα σφραγίζονται ὑπὸ τῆς σιωπῆς. Λέγω εἰς τὰ παιδιὰ νὰ ρίψωσι καὶ ἄλλα ξύλα εἰς τὰς πυράς, ν' ἀνάψωσι καὶ ἄλλας δᾷδας... Ἀφήνω νὰ φαντασθῇ ὁ δυνάμενος τὸ θέαμα! Μέσω τῶν φλογῶν ρυθμικῶς κινεῖται ἐν ἀνταυγείᾳ λευκάζουσα ἡ χορευτικὴ ἅλυσις συρομένη ὑπὸ τῆς ξανθῆς παρθένου, ἥτις ψάλλει — τί ψάλλει; Ἀκούσατε τὸ ᾆσμά της, τὸ ὁποῖον γράφω καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτῆς τῆς ἰδίας:

Ἀφήνω γειὰ στοὺς φίλους μου καὶ γειὰ στοὺς ἀδερφούς μου
Κ' ἐγὼ πάω στὰ Γιάννενα, στοῦ μπέη τὰ σεράγια:
—Ὥρα καλή σου μπέη μου!—Καλῶς τὴ Βλαχοπούλα!
—Ἐγὼ εἶμ' ἡ Βλάχα ἡ ὄμορφη, κ' ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη
Πὤχει τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακόσια γίδια.
—Λύκος νὰ φάῃ τὰ πρόβατα κ' ἡ ἀλεποὺ τὰ γίδια
Καὶ μι' ἀρρωστιὰ κακι' ἀρρωστιὰ νὰ φάῃ τὸ τζοπάνο!
Καὶ τὸν κελλάρη φώναξε καὶ τοῦ κελλάρη λέει:
— Κελλάρη μ', στρῶσε στρώματα, στρῶσε καὶ μαξιλάρια
Νὰ γείρ' ἡ Βλάχα ἡ ὄμορφη κ' ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη,
Πὤχει τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακόσια γίδια.
— Δὲ γέρνω γὼ σὲ στρώματα, μηδὲ σὲ μαξιλάρια,

Μόν' γέρνω ἀπάνω στὰ κλαριὰ κι' ἀπάνω στὰ θυμάρια·
Κ' ἐγὼ εἶμ' ἡ Βλάχα ἡ ὄμορφη κ' ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη!

* * *

Πράγματι ὀνομάζεται Νικολὸς καὶ ἔχει ἡλικίαν ἐτῶν 25 μόλις ὁ φέρων πρόσθετον τὸ ὄνομα μπάρμπα-Λουκᾶς νεαρὸς ἀγρότης, διότι συγκλίνων τοὺς πόδας, ἀνατείνων τοὺς ὤμους καὶ καταβιβάζων μέχρι τῶν ὤτων τὸ κόκκινον φέσι του ἀπομιμεῖται τὸ βάδισμα γέροντος χωρικοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Τζαπουρνιᾶς, μπάρμπα-Λουκᾶ ὀνομαζομένου. Φύσει εὐφυέστατος καὶ μιμητικώτατος ὁ νεανίας οὗτος, ἀναπτύξας δέ πως τὰς γνώσεις καὶ ὀξύνας ἔτι τὸ πνεῦμα ἐν τῇ στρατιωτικῇ ζωῇ, κατέστη ὁ μικρὸς Μολιέρος τῶν Γουβῶν. Δὲν εἶναι ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δύναται ν' ἀπομιμηθῇ, δι' ὑπερφυσικῶν στεβλώσεων τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σώματος, διὰ θαυμασίων ἀλλοιώσεων τῆς φωνῆς. Οὗτος ἀγγέλλει νῦν μεγαλοφώνως ὅτι θὰ δώσῃ θεατρικὴν παράστασιν καὶ ζητεῖ νὰ τῷ παραχωρήσω εὐρεῖαν ἀποθήκην ἀραβοσίτου κενήν, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς θέατρον.

Ἀπὸ τῆς ὀροφῆς φωτίζουσιν ἀναρτημένοι δύο μεγάλοι φανοί, (χρησιμεύοντες εἰς τὰ ἁλώνια ἐν

καιρῷ νυκτός). Τὸ πλῆθος συναθροίζεται καὶ ἀναμένει θορυβοῦν. Ὁ ὑποκριτὴς μεταβαίνει εἰς τὸν οἶκον του ἵνα ἑτοιμασθῇ. Τέλος ἐπανέρχεται ἐν μέσῳ γενικῶν καγχασμῶν. Ἀντὶ τῆς φουστανέλλας, φέρει αὐτοσχέδιον εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, ἤτοι στρατιωτικὴν περισκελίδα, ρυπαρωτάτην κατεσχισμένην π α τ α τ ο ύ κ α ν καὶ πρώην μαῦρον καστόρινον πῖλον, ὃν ἀπεκόμισέ ποτε ἐκ Ξηροχωρίου, εὑρὼν αὐτὸν ἐρριμμένον καθ' ὁδόν. Ἡ πρότερον ἐντελῶς ξυρισμένη μορφὴ αὐτοῦ φέρει νῦν μέλανα μύστακα καὶ πώγωνα, διὰ φελλοῦ ἀπηνθρακωμένου κατασκευασθέντα. Ἡ κωμῳδία, ἥτις μέλλει νὰ παρασταθῇ πρώτη εἶναι: ***ὁ Γιατρός.*** Ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἐξηπλωμένος τις φαρδὺς πλατὺς προσποιεῖται τὸν ἀσθενῆ, ὁ δὲ πατήρ του τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἰατροῦ, ὃν συναντᾷ κατὰ τύχην ἀριθμοῦντα πόσους ἐ ξ έ κ α ν ε.

Ἰ α τ ρ ὸ ς (μονολογῶν). — Προχθὲς ἐξεφορτώθηκα τρεῖς, ἐχτὲς δύο κ' ἕνας μοῦ γλύτωσε, σήμερα μονάχα ἕναν ἔχομε γιὰ τὴν ὥρα.

Ὁ π α τ ὴ ρ (ἔντρομος). — Γιατρέ, γιατρέ! Τὸ παιδί μου· νὰ ζήσῃς, ἔλα καὶ πεθαίνει!

Ἰ α τ ρ ό ς. — Δὲν ἔχω καιρόν.

Ὁ π α τ ή ρ. — Λυπήσου με, εἶμαι φτωχὸς ἄνθρωπος.

Ἰ α τ ρ ό ς — Φτωχός; Τότε θὰ κάνῃς καὶ οἱ-

κονομία σὰν πεθάνῃ τὸ παιδί σου· ἄσ' το νὰ πάῃ.

Ὁ π α τ ή ρ.—Ἔλα, γιατρέ μου, καὶ σὲ πλερώνω.

Ἰ α τ ρ ό ς.—Πόσα ;

Ὁ π α τ ή ρ.—Ἕνα τάλλαρο ἔχω, πᾶρ' το !

Ἰ α τ ρ ό ς.—Βάνε καὶ δυὸ δεκάρες ἀκόμα γιὰ κρασί.

Ὁ π α τ ή ρ.—Ἂς εἶναι· τρέχα, τρέχα.

Ἔρχονται πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς· ὁ ἰατρὸς ἐξετάζων αὐτόν, ἐρωτᾷ τὸν πατέρα πῶς ἠσθένησε :

Ὁ π α τ ή ρ.—Ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν Τριανταφύλλω γυναῖκα (οὕτως ὀνομάζεται ὀγδοηκοντοῦτις χήρα χωρική), δὲν τὸν ἄφησα κι' ἀπ' τὸ κακό του ἀρρώστησε.

Ἰ α τ ρ ὸ ς (πρὸς τὸ κοινόν).—Τὸν ψευτάρρωστο κάνει ὁ ἀφιλότιμος γιὰ νὰ πάρῃ τὸ κορίτσι. (πρὸς τὸν πατέρα) Εἶναι βαρυὰ ἄρρωστο τὸ παιδί. Ἐγὼ θὰ τὸ γιατρέψω, μὰ νὰ τοῦ δώσῃς γυναῖκα ἐκείνη ποὺ θέλει, νὰ μὴν σοῦ ξαναρρωστήσῃ, καὶ δὲν γλυτώνει πιά.

Ὁ π α τ ή ρ.—Ἂς γίνῃ καλὰ κι' ἄς τὴν πάρῃ σὰν τὴ θέλῃ.

Ἰ α τ ρ ὸ ς (Ἀνασηκώνει τὴν πατατούκαν, καὶ κάθηται μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις φυσικὰ ἀναπηδᾷ ἔντρομος, κυλίει κατὰ γῆς τὸν ἰατρόν, τὸν κυνηγᾷ μετὰ

τοῦ πατρὸς καὶ φεύγουν διὰ τῆς θύρας).—Τέλος τῆς κωμῳδίας.

Δευτέρα κωμῳδία εἶναι : **ὁ Ἀνακριτής.** Ἐνώπιον αὐτοῦ, φέροντος διόπτρας, μικρὸν μύστακα καὶ ὑπογένειον, προσάγονται μάρτυρες, ἵνα καταθέσωσι περὶ κλοπῆς οἴνου. Μεταξὺ διαφόρων ἐρωτήσεων, ἃς ἀποτείνει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀνακριτής, σημειῶ τὰς ἑξῆς :

— Ἔχεις μάννα ;

— Ἔχω.

— Νέα εἶναι ;

— Νέα.

— Εἶν' ὄμορφη ἢ καμμιὰ καρακάξα ;

— Ξέγω γώ ;

— Μάρτυς, λέγε τὴν ἀλήθειαν ;

— Ἔτσι κ' ἔτσι.

— Πήγαινε καὶ πές της νἄρθῃ νὰ τὴν ἀνακρίνω, γιὰ τὴν κλοπὴ τοῦ ο ἶ ν ο ς.

Περὶ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ὁ ὑποκριτὴς ἀποταθεὶς πρὸς τὸ κοινὸν εἶπε :

— Κυρίες καὶ Κύριοι, θέλετε νὰ κάνω τώρα κ' ἕνα μαγικό, νὰ λαλήσουν ὅλα τὰ πετεινάρια τοῦ χωριοῦ.

— Ναί, ναί.

Κροτήσας τότε τὰς παλάμας ὡς πτέρυγας πετεινοῦ ἔφερεν αὐτὰς εἰς τὰ χείλη καὶ ἀπεμιμήθη

πετεινοῦ λαλιὰν μετὰ τόσης τέχνης, ὥστε ὅλοι τοῦ χωρίου οἱ πετεινοί, νομίσαντες ὅτι πετεινὸς ἐλάλησεν, ἀπεκρίθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου.

* * *

Μερικοὶ κάτοικοι τῶν πόλεων, οἱ ἐπὶ ὀρθῇ κρίσει καυχώμενοι καὶ ὅμως δαπανῶντες τόσα εἰς ἀμαθεῖς ἰατρούς, ἵνα θεραπεύσωσι πάσχοντα τέκνα σας, ἀκούσατε πόσον εὐκόλως καὶ ἀνεξόδως ἐθεραπεύθη τὸ ἐκ μηνιγγίτιδος πάσχον μικρὸν κοράσιον, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ προηγουμένως ὡμίλησα. Ἀφοῦ οὐδόλως ὠφέλησαν οὐδὲ τὰ ὀρνίθια, οὐδ᾿ οἱ μετὰ ζακχάρεως βάτραχοι, ἐν συμβουλίῳ τῶν συγγενῶν ἀπεφασίσθη νὰ προσκληθῇ ἡ γριὰ Σταμούλαινα, διότι βεβαίως εἶναι ἄρρωστο ἀπὸ π ε ί ρ α ξ η τ ο ῦ δ α ι μ ό ν ο υ καὶ αὐτὴ μόνη μπορεῖ νὰ τὸ γ η τ έ ψ ῃ. Καὶ λοιπὸν ἦλθεν ἡ μάγισσα, διέταξε νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα μέχρι τῆς ἑπομένης αὐγῆς, ἔπειτα λαβοῦσα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ τουφέκια καὶ πιστόλια ἔθεσεν αὐτὰ ψιθυρίζουσα ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς, δύο δὲ μαχαίρια μ α υ ρ ο μ ά ν ι κ α ἐκάρφωσε κατὰ γῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα διὰ ψαλλίδος ἀποκόψασα τρίχας ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ κόμης

τὰς ἔδεσε καὶ ἀφοῦ τρὶς ἐξώρκισε τὸν δαίμονα εἰσήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸν κόλπον τοῦ κορασίου...

Ἔ, λοιπὸν—τὸ ἀσθενὲς κοράσιον μετὰ δύο ἡμέρας ἔγινεν ἐντελῶς καλά!

* * *

Δὲν προχωρῶ πλέον· εἶχον νὰ προσθέτω τι, ἀλλ' ἡ νὺξ προβαίνει καὶ δὲν ἐννοῶ ν' ἀπολέσω τὸ ἔκτακτον καὶ μόνον κατ' ἔτος τὴν νύκτα ταύτην συμβαῖνον θαυμάσιον φαινόμενον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἴσως ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον μου. Ἰδοὺ τί τρέχει:

Σήμερον, 31 Αὐγούστου, εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ ἀληθινοῦ ἔτους, ἡ κλειδονοχρονιὰ λεγομένη καὶ αὔριον ἡ ἀρχιχρονιά. Τὴν νύκτα λοιπόν, περὶ τὰ μεσάνυκτα ἀπόψε, ἀνοίγουν τὰ Οὐράνια μίαν στιγμὴν καὶ πάλιν κλείουν. Ὅ,τι κανεὶς προφθάσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὐθὺς γίνεται. Ἀλλὰ φυσικὰ πρέπει νὰ μείνῃ ἄγρυπνος ὅλην τὴν νύκτα καὶ νὰ περάσῃ ἔξω καὶ νὰ ἔχῃ τὰ μάτια καρφωμένα εἰς τὸν Οὐρανόν. Συγχρόνως πρέπει νὰ ἔχῃ καλὰ εἰς τὸν νοῦν του τί θὰ ζητήσῃ, «νὰ μὴν τὸ πάθῃ σὰν ἕνα κουτὸ ποὺ τὰ ἔχασε ἀπάνω στὴν ὥρα ποὺ ἄνοιξαν τὰ οὐράνια» καὶ μόνον ἐπρόφθασε νὰ εἰπῇ:

— Χίλια, χίλια!...

Δὲν εἶπε τί. Εὐθὺς μία σφῆκα μεγάλη τὸν κεντρώνει στὸ στόμα καὶ κάνει κάτι χ ε ί λ ι α δυὸ δάκτυλα τὸ καθένα. Ὁ Θεὸς θάρρεψε πῶς ζήτησε χείλια, χείλια!

Φαντάζομαι πόση ποικιλία αἰτήσεων θὰ ὑπεβάλλετο τὴν νύκτα ταύτην πρὸς τὸν Οὐρανὸν ὑπὸ τῶν ἀπλήστων κατοίκων τῶν πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν μάλιστα, ἐὰν ἐγνώριζαν τὸ μυστικόν. Πόσαι κυρίαι δὲν θὰ ἐζήτουν ἀφθονίαν χορῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, πόσοι βουλευταὶ δὲν θὰ ἔκραζαν : ὑπουργεῖον! πόσοι παυσανίαι δὲν θὰ παρεκάλουν διὰ μίαν θέσιν, ἔστω καὶ ὑγειονομοσταθμάρχου, πόσοι σπαθοφόροι δὲν θ' ἀνεφώνουν: γαλόνια καὶ προῖκα, καὶ πόσοι, πόσοι δὲν θὰ ἐζήτουν παρὰ τοῦ Οὐρανοῦ χρήματα καὶ μόνον χρήματα! Καὶ οὐδεὶς θὰ καταδέχετο νὰ ζητήσῃ πρᾶγμά τι, τοῦ ὁποίου πάντες ὁμολογοῦμεν ὅτι τόσην ἔχομεν ἀνάγκην: ὀ λ ί γ ο ν ν ο ῦ ν. — Ἐγὼ λοιπὸν θὰ ζητήσω, ἀντὶ παντὸς ἄλλου, ὀ λ ί γ ο ν ν ο ῦ ν... δι' ὅλους μας.

Συλλογισθῆτε ὅμως ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἐννοήσῃ τὴν αἴτησίν μου, καὶ ὅπως εἰς τὸν ζητήσαντα χ ί λ ι α ἔδωσε χ ε ί λ ι α, εἰς ἐμὲ ζητοῦντα καὶ διὰ λογαριασμὸν ὅλων: ὀ λ ί γ ο ν ν ο ῦ ν, ὀλιγοστεύσῃ καὶ τὸν ὑπάρχοντα!

Θ΄

Παρὰ τὸν ρύακα.

Ἐξῆλθα πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὁ στόμαχός μου εἶχε σφοδρῶς ἐπιθυμήσῃ ἁπαλὸν κρέας τρυγόνος, καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ τοῦ ἀρνηθῶ τὴν μικρὰν ταύτην χάριν. Ἐκ προηγουμένων κυνηγετικῶν κατοπτεύσεων εἶχα πεισθῆ ὅτι ἐν τῇ στενωτάτῃ κοιλάδι, τῇ καλουμένῃ Β ρ υ σ ά λ ι α, παρὰ τὸν μικρὸν ρύακα, ὅστις βρέχει αὐτήν, ἦτο πιθανώτατον νὰ ἐπιτύχω τρυγόνας ἐρχομένας ἐκεῖ πρὸς ποτισμόν. Μετὰ ἡμισείας ὥρας δρόμον ἤμην ὑπὸ τοὺς πλατάνους τοῦ ρύακος· ἐξέλεξα τὸν ἔχοντα γυμνοτέρους κλάδους, ἵνα κάλλιον βλέπω τὰς ἐρχομένας τρυγόνας, καὶ διὰ τῆς μαχαίρας ἐκαθάρισα μικρὸν μέρος ἐντὸς τῶν πυκνῶν σχίνων καὶ ἵδρυσα ἐκεῖ τὴν σκοπιάν

μου. Ἀνέμεινα ἐπὶ μίαν ἴσως ὥραν· οὐδεμία τρυγὼν ἐφάνη. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι αἱ τρυγόνες ποτίζονται πάντοτε μετὰ τὴν βοσκήν, ἦτο δὲ λίαν πρωΐ εἰσέτι, μὲ παρηγόρει. Αἴφνης ἐν τῇ σιωπῇ ἐκείνῃ, ἣν δὲν ἤρκουν ὅπως συνταράξωσιν αἱ φωναὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν καὶ τῶν τεττίγων, ἠκούσθη βῆμα ἐλαφρὸν ὁλονὲν προσεγγίζον. Καὶ τέλος, ἐκεῖ ἀπέναντί μου ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης, ἐπεφάνη εἰς τὸ μέσον τῶν πρασίνων θάμνων λευκή τις ἀπόχρωσις. Δὲν ἤργησα νὰ ἐννοήσω τί ἦτο — ἦτο χωριατοπούλα, ἥτις ἤρχετο νὰ πλύνῃ εἰς τὸν ρύακα. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερεν ὀγκῶδες δέμα ἐνδυμάτων, τὸ ὁποῖον ἀπέθηκε κατὰ γῆς. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀπεκρύπτετο ἐξ ἐπιπροσθούντων τινῶν κλάδων, ἀλλ' ἔβλεπα κομψὸν σῶμα, ὅπερ ἐλυγίσθη, καὶ λευκὰς χεῖρας, αἵτινες ἔλυσαν τὸ δέμα. Ποία ἦτο; δὲν θὰ ἤργουν νὰ μάθω. Τὸ ὕδωρ ἦτο καταφανὲς ἐκ τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρυπτόμην, καὶ ὅταν ἡ χωριατοπούλα θὰ ἔκυπτεν ἐπ' αὐτοῦ ἵνα πλύνῃ βεβαίως θὰ τὸν ἔβλεπον. Ἐν τούτοις δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπὶς κυνηγίου· αἱ τρυγόνες ἀκούουσαι τὸ ὕδωρ θορυβούμενον καὶ βλέπουσαι τὴν λευκὴν ἐκείνην σκιὰν δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ πλησιάσωσιν. Ὅθεν κατεβίβασα τὰς σφύρας τοῦ ὅπλου μου καὶ ἀπέθεσα αὐτὸ ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν κλάδων.

Ἐνῷ ἔπραττον ταῦτα ἡ χωριατοπούλα εἶχε

φύγη. Μὴ δὲν εὗρε κατάλληλον τὸ μέρος καὶ ἐζήτει καλύτερον, ἢ μ' ἐμάντευσεν ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς σχίνους κρυμμένον; Παραδόξως δὲ ἀντὶ νὰ χαίρω ἐπὶ τῇ ὑποτιθεμένῃ ἀναχωρήσει, διότι οὕτω δὲν θ' ἀπεδιώκοντο αἱ τρυγόνες, ᾐσθανόμην ἐνδόμυχον θλῖψιν. Εὐτυχῶς τὸ βῆμα ἠκούσθη πάλιν προσεγγίζον καὶ ἡ χωριατοπούλα ἐφάνη κρατοῦσα μικρὰν σκαφίδα, ἣν εἶχεν ἐκεῖ που κρυμμένην ἐπὶ τούτῳ, Ἐπλησίασεν εἰς τὴν ὄχθην, ἀλλ' ἐκράτει τὸ κατάρατον ξύλον οὕτω πρὸ τῆς μορφῆς, ὥστε πάλιν δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν ἴδω. Τέλος ἀφῆκε τὴν σκαφίδα ἐγγὺς τοῦ ὕδατος . . . Ὁποία σύμπτωσις· ἦτο ἡ Εὐμορφούλα!

Διὰ τοῦ κοίλου ἡμίσεως ξηρᾶς κολοκύθας ἐπλήρωσε τὴν σκαφίδα ὕδατος ἀπὸ τοῦ ρυακίου. Εἶτα μετέφερε τὰ πρὸς πλύσιν ἐνδύματα ἐκεῖ πλησίον καὶ ἤρξατο τῆς ἐργασίας, ἀνασύρασα τὰς πλατείας χειρίδας τοῦ λευκοῦ ὑποκαμίσου της. Ἕκαστον ἔνδυμα ἐφαίνετο ὥραν τινα τυραννούμενον, συνθλιβόμενον, ἀσπαῖρον ὑπὸ τοὺς γοργοὺς αὐτῆς δακτύλους, εἶτα δ' ἐστραγγαλίζετο ἵν' ἀποβάλῃ τὸ ροφηθὲν ὕδωρ καὶ ἀπετίθετο ἐπὶ τῶν χαλίκων. Ἐπὶ τέλους τὰ ἐνδύματα ἐπλύθησαν. Πόσην ὥραν διήρκεσεν ἡ ἐργασία; Κατ' ἐμὲ ἐλάχιστον, μίαν στιγμὴν μόλις· καὶ θὰ ηὐχόμην νὰ ἦσαν ἐκεῖ πρὸς πλύσιν ὅλα τοῦ χωρίου τὰ ἐνδύ-

ματα ἵνα παρετείνετο ἐπὶ πολὺ ἔτι. Ἀλλ' ἡ φιλάρεσκος χωριατοπούλα δὲν ἐννόει νὰ μὴ ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως· ἔφερε τὰς χεῖρας εἰς τὴν κεφαλήν, ἀφῄρεσε τὸ λεπτὸν κάλυμμα καὶ ἔρριψεν αὐτὸ ἐντὸς τῆς σκαφίδος, εἶτα ἔλυσε τὴν ζώνην, ἀνήρτησεν αὐτὴν ἐπὶ κλάδου καὶ τανύσασα πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ λυγηρὸν σῶμα ἀπέβαλε τὸν λευκομάλλινον ἐπενδύτην. Ἡ κόμη ἐχύνετο ἤδη ἐπὶ τοῦ μετώπου, τοῦ τραχήλου καὶ τῶν ὤμων αὐτῆς ὡς χρυσοῖ στάχυς κριθῆς, ὁ δὲ κόλπος καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἀπαλλαγὲν τῶν τραχέων μαλλίνων δεσμῶν, ἐντὸς τοῦ εὐρέως χιτῶνος ἀνακινοῦντο ὑποτρέμοντα, ὡσεὶ κοχλάζοντα ἐκ τῆς ἐνυπαρχούσης θερμογόνου ζωῆς σφριγώσης νεότητος. Καὶ ἐγὼ ὡς λαγωὸς κρυμμένος ἐντὸς τῶν σχίνων ἀνεπτερούμην ὑπὸ τῆς ὀπτασίας εἰς ἄλλην ὕπαρξιν, εἰς ἄλλην περίοδον, περίοδον Νυμφῶν καὶ Νηρηίδων. Καὶ εὑρισκόμην εἰς μίαν τῶν παραδόξων ἐκείνων στιγμῶν τῆς ζωῆς, καθ' ἃς αἰσθάνομαι τὴν ψυχήν μου, ὡς ἐξατμιζομένην ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, μάτην προσπαθῶ νὰ συγκεντρώσω εἰς τὴν ἑστίαν τῆς πραγματικότητος τὰς διασκεδασμένας ἀκτῖνας τοῦ λογικοῦ . . .

Ἡ Εὐμορφούλα περατώσασα ἤδη τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰδίων ἐνδυμάτων, ἠγέρθη τῆς κεκυφυίας

αὐτῆς στάσεως, ἔρριψε πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ τῶν δακτύλων τὴν ξανθὴν κόμην, ἥτις ἐκάλυπτε σχεδὸν τὴν μορφὴν αὐτῆς καὶ ἀναλαμβάνουσα ἀνὰ ἕν τὰ χιονώδη ἐνδύματα ἀπεδίπλου μετὰ τριγμοῦ ἀνατινάσσουσα αὐτὰ καὶ οὕτως ἡπλωμένα ἀπέθετεν ἁπαλῶς ἐπὶ τῶν σχίνων ἵνα στεγνωθῶσιν. Εἶτα ἐπλησίασε πάλιν πρὸς τὸ βαθύτερον μέρος τοῦ ρύακος, ἐγονυπέτησεν, ἔνιψε νὸ πρόσωπον καὶ ἐν τῷ ὕδατι κατοπτριζομένη καὶ αὐταρέσκως μειδιῶσα ἐκτένισε τὴν κεφαλήν. Καὶ τέλος ἀναλαβοῦσα τὴν ἠλακάτην, τὴν ὁποίαν εἶχε φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς ἡ φίλεργος κόρη ἐκάθισε καὶ ἤρξατο νήθουσα βραδέως. Ἀλλ' ὁ ὕπνος κατήρχετο ἐπὶ τῶν βεβαρημένων βλεφάρων της· ἔκλινε τὸ σῶμα κατὰ γῆς ἐλαφρῶς, ἀπέθηκε τὴν εὔμορφον αὐτῆς κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος καὶ κρατοῦσα ἔτι τὴν ἠλακάτην ἐπὶ τοῦ στήθους ἀπεκοιμήθη τὸν γλυκὺν τῆς ἐργάτιδος ὕπνον.

Καὶ οἱ σχῖνοι κύκλῳ ἠμφιεσμέναι τὰ ποικιλόσχημα ἐκεῖνα λευκὰ ἐνδύματα ἐσείοντο ὑπὸ ἐλαφροῦ ἀνέμου, καὶ αἱ σεισοπυγίδες ἐχόρευον λουόμεναι, καὶ ὁ ρύαξ ἐκύλιε κελαρύζων ὕδατα εἰς τὸν ἥλιον ἀπαυγάζοντα ὡς δράκες ἀργυρῶν νομισμάτων . . . Καὶ εἰς τὸ μέσον ὅλων αὐτῶν ἡ κόρη ἐκοιμᾶτο. Ἤρεμος καὶ λευκὴ ὡς ἄγαλμα, μόνον τὰ χείλη ἐλαφρῶς προτείνουσα ὡς ἐὰν ἐν

τῷ ὀνείρῳ αὐτῆς ἀντήλλασσε φιλήματα μετὰ τῶν ἀγγέλων.

Πτερύγισμα τρυγόνος ἠκούσθη τότε ἐπὶ τοῦ πλατάνου. Ἐν τῷ κυνηγετικῷ ὁρμεμφύτῳ ἥρπασα τὸ ὅπλον καὶ ἐσκόπευσα. Ἀλλά, συλλογισθεὶς ὅτι θ' ἀφυπνίζετο ἐκ τοῦ κρότου ἡ κοιμωμένη, ἀφῆκα τὴν τρυγόνα ἥσυχον καὶ ἐξελθὼν ἀψοφητεὶ ἐπανῆλθα εἰς τὸν πύργον — ἦτο ἤδη μεσημβρία!

. . . Ἡ ἱστορία μου ἴσως χαρακτηρισθῇ ὡς ἁπλῆ ἀνοησία. Ἀλλ' εἴθε τοιαῦται νὰ ἦσαν ὅλαι αἱ ἀνοησίαι τῆς ζωῆς μου!

Ι΄

῾Ο ἄπιστος· διήγησις γέροντος χωρικοῦ.

᾿Ενῷ γυρνᾷ ἡ σούβλα στὴ φωτιὰ
Κι᾿ ἀρχίζει τὸ τραγὶ νὰ γλυκοστάζῃ,
᾿Ελᾶτε, νιοί, κοντὰ στὰ γηρατειὰ
Ν᾿ ἀκούσετ᾿ ἀπὸ γέρικη φωνὴ
Μιὰν ἱστορία ποὺ τὸ νοῦ ταράζει,
Γιατ᾿ εἶναι ἱστορία ἀληθινή:

῞Εναν καιρό, ἕναν παλιὸ καιρό,
Τὸ πρῶτο τοῦ χωριοῦ μας παλικάρι
Στὴν ὄψη, στὴν καρδιὰ καὶ στὸ χορό,
῏Ητανε κάποιος Μῆτρος τοῦ Παπᾶ,
Καὶ εἶχε τὴν Τασὼ γυναῖκα πάρῃ,
Μὰ ἔτσι — δίχως νὰ τὴν ἀγαπᾷ.

Ἀντί, σὰν κάθε νιόπαντρος σωστός,
Τ᾽ ἀφρόπλαστο καὶ δειλιασμένο ταίρι
Πάντα καλὸς καὶ πάντα γελαστὸς
Μ᾽ ἀγάπη νὰ κρατᾷ στὴν ἀγκαλιὰ
Καὶ σὰ μικρὸ χιονᾶτο περιστέρι
Νὰ τὸ ταΐζῃ χάδια καὶ γλυκὰ φιλιά.

Ὁ ἄπιστος τὴ δύστυχη Τασὼ
Παντέρημη τὶς νύχτες παρατοῦσε
Καὶ μ᾽ ἕνα λόγο ψεύτικο, μισό,
Πῶς πάει σὲ κυνήγι ἢ σὲ δουλιά,
Ἔτρεχε πάντα ἐκεῖ ποὺ λαχταροῦσε
Ἄλλης ἀγάπης κι᾽ ἄλλης ἀγκαλιά.

Στοῦ Γερακιοῦ τ᾽ ὁλόχαρο χωριό,
Κορίτσι μὲ καρδιὰ καὶ δίχως γνώση,
Ἡ λυγερὴ κι᾽ ὁλόμορφη Μαριώ,
Ἀφύλαχτη, σὲ μαύρην ὀρφανιά,
Τοῦ ψεύτη Μήτρου εἶχε παραδώση
Τῆς κόρης τὸ σταυρὸ—τὴν παρθενιά!

...Τί φταίει τὸ πουλάκι τὸ τρελό,
Ἂν πιάνεται στὰ δίχτυα τὰ στημένα;
Τί φταίει τὸ ψαράκι στὸ γιαλό,
Ἂν πιάνεται στ᾽ ἀγκίστρι τοῦ ψαρᾶ;
Τί φταῖν᾽ καὶ τὰ κορίτσια τὰ καϋμένα,
Ἂν πιάνωνται σὲ λόγια τρυφερά;

—Ἤτανε τοῦ γενάρη μιὰ νυχτιά...
Ἔξω βοριᾶς λυσσάρικος βογγοῦσε
Κ' ἡ νιόνυμφη μονάχη στὴ φωτιά,
Μιὰ κάτω καθισμένη, μιὰ ὀρθή,
Τὴ ρόκα της στὰ χέρια της κρατοῦσε
Κ' ἐπρόσμενε τὸν ἄπιστο νἀρθῇ.

Ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μὲ τὰ πολλὰ
Ἀνοίγεται μὲ βιὰ καὶ πάλι κλείνει
Κι' ὁ Μῆτρος μπαίνει μέσα καὶ γελᾷ:
«—Γειά σου, γυναῖκα!... Νοιώθω μυρωδιὰ
Καλοῦ φαγιοῦ· ἔξω φυσσᾷ μπουρίνι
Κ' εἶναι γιὰ καλοπέραση βραδιά!

«Φέρε κοντὰ τ' ἀσκὶ μὲ τὸ κρασί,
Κάπου καὶ ποὺ νὰ μὲ κερνᾷς καὶ μία,
Κόψε ψωμὶ καὶ κάθισε καὶ σύ!»
Κι' αὐτὴ στὸ κάθε θέλημα πετᾷ
Ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ τόση προθυμία
Σὰν κάτι μέσ' στὸ νοῦ νὰ μελετᾷ.

Κι' ἀλήθεια: Μιὰ γριοῦλα γνωστική,
Ποὺ στὸ μυαλὸ οὔτε δάσκαλος τὴ φτάνει,
Πρώτη στὰ ξόρκια καὶ στὴ γιατρική,
Τῆς ἔφερε τὴν ἴδι' αὐτὴ βραδιὰ
Λιγάκι ἀπ' τῆς ἀγάπης τὸ βοτάνι,
Ὅπου νικᾷ τὴν πιὸ σκληρὴ καρδιά.

Κ' ἐπίστεψε πὼς ἄπονη ψυχὴ
Θὰ τὴ μαλάξῃ τὸ καλὸ βοτάνι
(Μὴ δὲν τρυπᾷ τὶς πέτρες ἡ βροχή;..)
Κ' ἔτρεξε εὐθὺς τὸ τέτοιο γιατρικὸ
Μ' ἐλπίδα καὶ καρδιόχτυπο νὰ βάνῃ
Μέσ' σὲ κρασὶ μοσχᾶτο καὶ γλυκό.

Ὅλο ἡ Τασὼ τὸν ἄπιστο κερνᾷ
Κ' ἐκεῖνος μὲ χαμόγελο τὸ πίνει·
Κ' ἡ ὥρα φεύγει γρήγορη, περνᾷ
Μέσα στὴ νύχτ' αὐτὴ τῆς ἐρημιᾶς...
Μὰ ξάφν' ὁ Μῆτρος τὸ κρασί του ἀφήνει
Κι' ἀπὸ τὴ γῆ σηκώνεται μὲ μιᾶς.

Καὶ ἡ Τασὼ στὰ μάτια τὸν κυττᾷ,
Προσμένει μιὰ ματιά, ἕνα φιλί του..
Τοῦ κάκου — Δειλιασμένη τοῦ ζητᾷ
Μ' ἕνα γλυκὸ λογάκι, δυὸ φιλιά...
'Αδιάφορ' ἀποκρίνετ' ἡ φωνή του:
«— Ἄφησε τώρα· πάω σὲ δουλειά!»

« - Ἄχ! ἄπιστε, τὸ ξέρω ποὺ θὰ πᾷς!
Φώναξ' αὐτὴ μὲ μάτια δακρυσμένα·
Τὴν ξέρω ποιά 'ναι ἐκείνη π' ἀγαπᾷς!
Τρεῖς μῆνες νύφη μέσα στὸ χωριὸ
Μ' ἀφήνεις μόνη κ' ἔρημην ἐμένα
Καὶ μέρα νύχτα τρέχεις στὴ Μαριώ.

Ἀπ' τὸ κρασὶ τοῦ Μήτρου τὸ μυαλὸ
Ἀρχίνησε ν' ἀνάβῃ ὁλοένα.
Κ' εἶπ' ἕνα λόγον ἄτιμο, τρελό :
«—Θέλεις, Τασώ, ἀλήθεια νὰ σοῦ πῶ ;
Εἶν' ἡ Μαριὼ ὁμορφότερη ἀπὸ σένα
Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ ἐκείνην ἀγαπῶ».

Ἀστρίτης, τρεῖς ὀργυιὲς δεντρογαλιὰ
Ἂν ζώνουνταν τριγύρω στὸ λαιμό της,
Ἂν τὴν τραβοῦσαν λύκοι ἀπ' τὰ μαλλιά,
Δὲ θἄννοιωθε μιὰ τέτοια ταραχή·
Τὰ λόγι' αὐτὰ τρυποῦσαν τὸ μυαλό της,
Καὶ σπάραζαν τὴ δόλια της ψυχή.

Λοιπὸν τοῦ κάκου ἔταξ' ἡ φτωχή,
Σὰ σκοῦσε ἀπ' τὸν καϋμὸ κι' ἀπὸ τὴ ζήλεια,
Μὲ μιὰ θερμή, κλαμένη προσευχή,
Στῆς Παναγιᾶς τὸ κόνισμα μπροστά,
Ν' ἀνάψῃ δυὸ ἀκοίμητα καντήλια
Ἂν ἔφερνε τὸ Μῆτρο σιὰ σωστά !

Τοῦ κάκου τόσα λόγια της γλυκά,
Τοῦ κάκου τόσα μαῦρα μοιρολόγια,
Τοῦ κάκου καὶ τῆς γριᾶς τὰ γιατρικά ! . . .
Ἔρχετ' αὐτὸς ἐκεῖ χωρὶς ντροπὴ
Μ' ἀδιάντροπα καὶ μεθυσμένα λόγια
Τὴν τόσην ἀπιστιά του νὰ τῆς πῇ.

«—Ἄ, εἶναι ὀμορφότερ' ἡ Μαριώ! . .
Ἔχει κορμὶ χυτὸ καὶ μαῦρα μάτια
Κι' ὅλοι τὴν καμαρώνουν στὸ χωριό! . . .
Καλὰ—θὲ νὰ τὴν κλάψουν πιὸ πολύ,
Ὅταν θὰ γίνῃ τέσσερα κομμάτια . .»
Ἔτσι, θαρρεῖς, μονάχη της μιλεῖ.

Γι' αὐτὸ κ' ἡ κάθε μαύρη της ματιὰ
Ἀνάφτει ἀπ' τὸ θυμό, σπιθοβολάει,
Σὰ ν' ἀδερφώνῃ, λές, μὲ τὴ φωτιὰ
Ποὺ γλείφεται μὲ γλῶσσα φλογερὴ
Κι' ὅλο γυρνᾷ τριγύρῳ της νὰ φάῃ
Κολοθρεμμένης κουμαριᾶς κλαρί.

Κι' ὁ ἄπιστος στὰ πόδια της μπροστά,
Στὸ χῶμα ξαπλωτὸς καὶ μεθυσμένος,
Μὲ μάτια νυσταγμένα καὶ κλειστά,
Σαλεύει καὶ σιγὰ παραμιλεῖ
Σὰν νᾆναι ξυπνητὸς καὶ κοιμισμένος:
«—Μαριώ, γλυκὸ ποὺ εἶναι τὸ φιλί!

«Ἔλα, Μαριώ, ἔλ' ἀγάπη μου χρυσή,
Ἄχ! ἔλα δῶ σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά μου·
Ἡ μοναχὴ χαρά μου εἶσαι σύ . . .
Μὴ φεύγῃς, ἀκριβό μου ταίρι, μή!
Σὰν εἴμαστε μαζί, τὴν ἐρημιά μου . . .
Τοὺς πόνους μου . . . ξεχνῶ γιὰ μιὰ στιγμή!»

Καὶ τὴν Τασώ, ποὺ στέκει σὰν τρελή,
Θαρρῶντας μέσ' στὸ τόσο του μεθύσι
Πὼς ἦταν ἡ Μαριώ του ἡ καλή,
'Εχύθηκε γλυκὰ ν' ἀγκαλιαστῇ·
Μ' αὐτὴ μὲ μιὰ σπρωξιά, πρὶν τὴ φιλήση
Τὸν ἔκανε στὴ γῆ νὰ σωριαστῇ

«—"Οχι! ἀγάπης σκύβαλα ἐγὼ
Δὲν κλέφτω ἀπὸ κείνη ποὺ μὲ κλέφτει!
Μὰ βγάνω ἀπ' τὴ φωλιά του σὰ λαγὸ
Καὶ κάνω μαύρου γερακιοῦ φτερὰ
Καὶ κυνηγῶ τὸν ἄτιμο τὸν κλέφτη,
Ποὺ θρέφεται μὲ τοῦ ἄλλου τὴ χαρά!»

Καὶ ρίχτηκε μ' ἀκράτητην ὁρμή,
Γονάτισε κι' αὐτὴ στὸ χῶμα κάτου,
'Εξέντυσε τοῦ Μήτρου τὸ κορμὶ
Κ' ἐνῷ κοιμούνταν ὅλο τὸ χωριὸ
Ντυμένη τὴν ἀντρίκια φορεσιά του
'Εξέφυγε στὸ λόγκο σὰ θεριό.

Παντοῦ σκοτάδι.—Μέσ' στὴ σιγαλιὰ
'Εμούγκριζ' ὁ βοριὰς ὅλος μαυρίλα
Καὶ φοβισμένα σκοῦζαν τὰ σκυλιὰ
Καὶ σπάραζαν τῶν πεύκων τὰ κλαδιὰ
Σὰ νἄννοιωθαν κρυφὴν ἀνατριχίλα
Μέσ' στὴν ξεπαγιασμένη τους καρδιά.

Μὰ τῆς Τασῶς δὲ δείλιαζ' ἡ ψυχή·
Τὴ θέριωνεν ἡ ζήλεια ἡ λυσσασμένη,
Δὲ σκιάζουνταν πῶς ἔτσι μοναχὴ
Θὰ πέρναγε τῆς Τούρλας τὴ ραχιὰ
Μέσα στὴ νύχτ' αὐτὴ τὴν ὠργισμένη,
Ποὺ βγαίνουν βρυκολάκοι καὶ στοιχειά.

Ἦρθε μπροστὰ στὴν πόρτα τὴν κλειστή...
Μόν' ἡ Μαριὼ στὸ σπίτι ξαγρυπνοῦσε
Καὶ μέσα στὰ μεσάνυχτα πιστὴ
Μ' ὁλόφωτη κι' ἀκοίμητη ματιὰ
Τὸ Μῆτρο τὸν καλό της καρτεροῦσε
Δίπλα στὴ μισοχώνευτη φωτιά.

Καὶ ξάφνω ἡ πόρτ' ἀνοίγει σιγανὰ
Κ' ἡ ὄψη τῆς Μαριῶς ἀναγαλλιάζει,
Γιατὶ γνωρίζει μέσ' στὰ σκοτεινὰ
Τοῦ Μήτρου τὴν καινούργια φορεσιά,
Κ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο χαράζει
Σὲ χείλη ποὖχαν ἄνοιξης δροσιά.

Κ' ἐνῷ ἀνοίγει ἀγάπης ἀγκαλιὰ
Στὸ στόμα της ἁπλώνετ' ἕνα χέρι·
Ἕν ἄλλο τῆς φουχτώνει τὰ μαλλιά·
Μιὰ γονατιὰ στὸ χῶμα τὴ γυρνᾷ·
Ἀστράφτει ἐμπρὸς στὴν ὄψη της μαχαίρι
Καὶ τρεῖς φορὲς τὰ στήθη της περνᾷ.

Σπαράζει—κουδουνίζουνε στὴ γῆ
Συρμένα τ᾿ ἀσημένια τ᾿ ἅ ρ μ α τ ά της
Κι᾿ ἀπὸ τὴν κάθ᾿ ὀρθάνοιχτη πληγὴ
Τὸ αἷμα ξετινάζεται μ᾿ ὁρμὴ
Καὶ λούζεται ἡ ὄψη, τὰ μαλλιά της
Μὲ μιὰ βροχὴ βαμμένη καὶ θερμή.

Σὰν ἔννοιωσ᾿ ὁ ζηλιάρης ὁ φονιὰς
Πὼς ἦταν πιὰ ματόβρεχτο κουφάρι
Τ᾿ ἀφρόπλαστο κορμὶ τῆς μορφονιᾶς,
Ἔτρεξ᾿ εὐτὺς ὁλόφωτο κλαδὶ
᾿Απ᾿ τὴ φωτιὰ στὰ χέρια της νὰ πάρῃ
Καὶ μὲ τὸ φῶς τὴν ἄψυχη νὰ ἰδῇ.

Τὰ χείλη της ἀκόμα γελαστὰ
Φιλὶ θερμῆς ἀγάπης λαχταροῦνε,
Τὰ μάτια της λιγώνονται σβυστά,
Τὰ χέρια της στὰ στήθη σταυρωτὰ
Λὲς ἔσμιξαν ἐκεῖ σὰν νὰ κρατοῦνε
Τὴν ὕστερη ζωή, ποὺ ξεπετᾷ.

Κ᾿ ἔτσι μιλεῖ ἐκεῖ ποὺ τὴ θωρεῖ;
«—᾿Αλήθεια, εἶναι πιὸ ὄμορφη ἀπὸ μένα,
Μ᾿ αὐτὸ τὸ κοκκινάδι ποὺ φορεῖ!»
Τὴν πόρτα σὰ ζαρκάδι ξεπερνᾷ
Κι᾿ ἀκούραστη, μὲ πόδια φτερωμένα
Γοργὰ γοργὰ στὸ σπίτι της γυρνᾷ.

Αὐγὴν-αὐγὴ μέσ' σ' ὅλο τὸ χωριὸ
Ἕνα μονάχ' ἀκούουνταν χαμπέρι:
Πῶς σκότωσαν τὴν ὄμορφη Μαριὼ
Κι' ἀκόμα πῶς τὸν πιάσαν τὸ φονιά,
Γιατ' εἶχαν βρῆ τοῦ Μήτρου τὸ μαχαίρι
Ριγμένο μέσ' στὴ στάχτη, στὴ γωνιά.

Ὁ Μῆτρος πρὶν νὰ νιώση τὸ γιατί
Βρέθηκε χεροπόδαρα δεμένος,
Καὶ ὁ Ἀγᾶς μας οὔτε κἂν ζητῆ
Να μαρτυρήσουν ἄλλοι ἀπ' τὰ χωριά...
Ὁ Μῆτρος ἦταν καταμωτωμένος,
Ποιὰν ἄλλη χρειαζόταν μαρτυριά;

Ἔβγαλε προσταγὴ νὰ κρσμαστῆ
Στὸ πιὸ ψηλὸ πλατάνι τοῦ χωριοῦ μας,
Ἐκεῖ ποὺ κάθε κλέφτη καὶ ληστὴ
Κρεμούσανε καὶ τότε στὰ παλιὰ
Κι' ἀκόμα κι' ὥς τὰ χρόνια τοῦ καιροῦ μας
Περνῶντας στὸ λαιμό του τὴ θηλιά.

Τὴν Κόκκινη τὴν πέτρα στὸ γιαλὸ
Τὴν ξέρετε: Σὲ μαύρη δυστυχία,
Τρελλ' ἡ Τασώ, μὲ ξέστρηφτο μυαλὸ
Γκρεμίστηκ' ἀπὸ κεῖ γιὰ νὰ πνιγῆ...
Ἐδῶ, παιδιά, τελειών' ἡ ἱστορία
Καὶ ψήθηκε στὴ σούβλα τὸ τραγί.

ΙΑ΄

Ἑσπεριναὶ συνδιαλέξεις.—Ἱστορία λύκων. —Ἡ βασιλόπητα τῶν χωρικῶν. —Ὁ ψαρὰς κ᾿ ἡ Βοσκοποῦλα.

Ἤδη, ὅτε πλέον αἱ συνήθεις ἑσπεριναὶ τῶν χωρικῶν ἀσχολίαι, συνιστάμεναι κυρίως εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἁλωνίων καὶ τῶν ἀμπελώνων, ἔληξαν, περατωθέντος καὶ τοῦ τρυγητοῦ, ἥκιστα πλουσίου, διότι ἐλάχισται εἶναι καὶ τῶν ἀμπελώνων αἱ ἐκτάσεις, πολὺ συχνὰ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δέχωμαι αὐτοὺς εἰς ἑσπερινὰς συνδιαλέξεις.

Πρώτη διατύπωσις τῶν ἀνερχομένων τὴν κλίμακα τοῦ πύργου ἀγροτῶν εἶναι ἡ παρὰ τὴν θύραν ἀπόθεσις τῶν ἐκ δέρματος αὐτοσχεδίων ὑποδημάτων. Εἶναι τοῦτο ἐκδήλωσις σεβασμοῦ ὅπως τῶν εἰς Τ ζ α μ ί ο ν εἰσερχομένων Ὀθωμανῶν; Εἶναι φιλοφροσύνης δεῖγμα ἢ ὅρος ἐπιβαλλόμενος

ὑπὸ τῆς καλῆς ἀγωγῆς; Ἀγνοῶ, οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐρωτήσω περὶ ζητήματος τόσον λεπτοῦ. Τοῦτο μόνον γνωρίζω, ὅτι οἱ χωρικοὶ ἐννοοῦν νὰ μ' ἐπισκέπτωνται γυμνόποδες. Ἐν τούτοις κατώρθωσα νὰ εἰσαγάγω τὴν χρῆσιν τῶν ἑδωλίων, εἰς τὸν πύργον τοὐλάχιστον, οὐχὶ ἄνευ ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς, πείθων αὐτοὺς νὰ μὴ κάθηνται σταυροποδητεὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου καταλείποντες κύκλῳ τὰ ἑδώλια κενά. Αἱ συνδιαλέξεις συνήθως εἶναι ζωηρόταται· οἱ χωρικοὶ εἶναι ὁμιλητικοί, παρεισάγουσι δὲ πάντοτε εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν κάτι ἱκανὸν νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειάν μου ἢ νὰ τηρήσῃ ἀκοίμητον τὴν προσοχήν μου. Ἓν μόνον ἐλάττωμα ἔχουσιν, ὅτι ὁμιλοῦσι πολλάκις ὅλοι ὁμοῦ!

* * *

— Ἔπρεπε νὰ μείνῃς τὸ χειμῶνα ἐδῶ, μοῦ ἔλεγεν ἐν μιᾷ τῶν ἑσπερίδων τούτων ὁ Γεώργιος Γαβριήλ, νὰ εἶσαι ὅταν τὸ χιόνι πάῃ ἴσα μὲ τὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν κι' ἀνοίγουμε δρόμους μὲ τὰ φτυάρια.

— Τότε νὰ δῇς κυνήγι! προσέθηκεν ὁ Νικολὸς Δελχάς, ὁ ἄριστος τῶν ἐν τῷ χωρίῳ σκοπευτῶν, τεσσαρακοντούτης, ὑψηλὸς καὶ εὐρύστερνος

ὡς γρεναδιέρος, ἔχων τὴν μανίαν νὰ νομίζῃ ὅτι πάσχει ἐκ συχνῶν πυρετῶν, ὅλως ἀνυπάρκτων.

—Σὰν τί κυνήγι; ἠρώτησα,

—Ὅ,τι θέλεις. Κοτσύφια καὶ μὲ χωρὶς μπαρούτι.

—Ἀμ' πῶς;

—Μὲ τὶς θηλιές. Ἕνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πιάνῃ τριάντα, σαράντα τὴν ἡμέρα. Ἔπειτα φάσσες, ἀγριοπερίστερα, μιὰ τουφεκιὰ δέκα καὶ δεκαπέντε· μπεκάτσες μέσ' στ' ἁλώνια πέφτουν —ἀπ' τὰ παράθυρα τοῦ πύργου τὶς τουφεκᾷς— πάππιες στὸ ποτάμι . . .

—Καλὰ αὐτά, ἀμ' ἄγρια κυνήγια δὲν ἔχει;

—Τί; λεοντάρια;

—Ὄχι δὰ—λύκους, ἀγριογούρουνα, λάφια;

—Πᾶνε, χάθκαν πιὰ τ' ἀγρίμια ἀπ' τὸν τόπο μας. Πρῶτα εἶχε λύκους, καὶ εἶχε! Ἕνα βράδυ σαράντα προβατίνες μᾶς ἔφαγαν καὶ μιὰ κυνηγῶντας, μιὰ μονάχα γλύτωσε στοῦ Γερακιοῦ. Ἄλλη μέρα ἕνα βώδι ἴσα μὲ τὸ χωριὸ τὤφεραν. Μὲ τὶς φωνὲς εἶδαν κ' ἔπαθαν νὰ τοὺς διώξουν, μὰ ἕνας πρόφτασε κι' ἅρπαξε τὴν οὐρὰ τοῦ βωδιοῦ καὶ τὴν ξερρίζωσε. Ἔχω περάσῃ μιὰ νύχτα στὰ ἑξῆντα, ποὺ δὲ θὰ τὴν ξεχάσω ὅσο ζῶ.

—Γιὰ λέγε μας λοιπόν;

—Ἔκανα τὴ στραβομάρα, καθὼς ξέρεις, νὰ παντρευτῶ δεκοχτὼ χρονῶν καὶ νὰ πάρω τὴν κυρὰ Κρουστάλλω μὲ τὰ εἰκοσιδυό της. Σὰν ἔρθῃ ἡ τυφλοβδομάδα τῆς παντριᾶς ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ...Ἂς εἶναι, τώρα τὰ συλλογιέμαι αὐτά, τότε ἤμουν σὰ μεθυσμένος καθὼς ὅλοι τοὺς πρώτους μῆνες π' ἀνοίγουν δικό τους σπιτικό. Χειμῶνας καιρὸς ἦταν καὶ σπέρναμε στ' ἀπάνω χωράφια. Ἐγὼ κ' ἡ γυναῖκα μου· ἄλλος κανεὶς δὲν ἦταν ἐκεῖ. Οἱ μέρες μικρές, βλέπεις, βράδιασε κ' ἐμεῖς δὲν εἴχαμε τελειώσῃ ἀκόμα.—Αἴ, Κρουστάλλω, λέω, ἡ νύχτα θά μᾶς πλακώσῃ ὥς ποὺ νὰ γυρίσωμε στὸ χωριὸ τόσο δρόμο, κι' αὔριο πάλι θἄχουμε νὰ ξαναρχώμαστε· δὲν περνοῦμε δῶ τὴ νύχτα, ν' ἀνάψουμε καὶ μιὰ φωτιὰ θεϊκή; Φαΐ ἔχουμε τόσο κρέας, νερὸ—κοντὰ εἶν' ἡ Β ρ ύ σ η τ ο ῦ Κ α λ ό γ ε ρ ο υ, μπομπότα εἶναι στὸ τ ρ ά σ τ ο, δὲ μᾶς λείπει τίποτε;—Ὅπως θές, Νικολό, μου, λέει ἡ Κρουστάλλω μὲ λιγωμένα τὰ μάτια κατὰ πῶς τὸ συνηθᾷ καὶ τώρα—σὰν τὴν χελώνα. Ἄναψα μιὰ φωτιά, θεριό! τράβηξα κ' ἕνα κομμάτι ἀπ' τὸ σφαχτό, ποὺ τὤχα κρεμασμένο σ' ἕνα πλατάνι ἐδ' ἐκεῖ γιὰ νὰ μὴν τὸ φτάνουν τὰ σκυλιά, καὶ τὸ πέρασα μικρὰ μικρὰ κομματάκια στὴν τουφεκόβεργα. Ἐγὼ τὸ γύριζα, ἡ Κρουστάλλω ἔγνεθε στὴν ἀναλαμπὴ τῆς φωτιᾶς. Κάπου καὶ

ποῦ ἀλλάξαμε καὶ καμμιὰ γλυκιὰ ματιά, κανένα ζαχαρένιο λόγο . . . σὰν νιόπαντροι ποὺ ἤμασταν. Νὰ μὴν τὰ παλυλογάω, φάγαμε καλά, ἤπια κ' ἕνα τσιγάρο, τυλίχτηκα ὕστερα στὴν κάπα κ' ἔγειρα νὰ κοιμηθῶ κουρασμένος ἀπ' τὴ δουλιά. Ἡ Κρουστάλλω ἤθελε νὰ κάνῃ νυχτέρι ἀκόμα. Ἐκεῖ μέσ' στὸν ὕπνο νοιώθω κάποιον καὶ μὲ κουντᾷ ἀπ' ἀγάλια. Ἀνοίγω τὰ μάτια καὶ βλέπω τὴν Κρουστάλλω τρομαγμένη, δειλιασμένη. — Τ' εἶναι ; — Λύκοι, Νικολό μου ! — Ἄϊ χάσου, ἀρή ! ὄνειρο θὰ νὰ εἶδες.—Νικολό μου, τοὺς εἶδα· τέσσαρους σὰν μουσκίδια μεγάλους.—Βρέ, γυναῖκα, ἄσε με νὰ κοιμηθῶ. Καὶ νἆναι, στὴ φωτιὰ δὲ ζυγώνουν. Καὶ ξανακοιμήθηκα . . . Μιὰ ὥρα θὰ πέρασε· ξυπνῶ μισοπνιγμένος . . . δὲν ἦρθε πιὰ νὰ μαζωχθῇ κοντά μου ἡ Κρουστάλλω, μόνε κρεμάστηκε ὁλάκερῃ στὸ λαιμό μου :—Νικολό, θὰ μᾶς φᾶνε ! Πρὶν προφτάσω νὰ τῆς πῶ πὼς θὰ νειριάστηκε πάλι, ἀκούω βρόντο στὸ πλατάνι ποὖχα τὸ κρέας κ' ἕνα γούρλιασμα . . . Ξεμπλέχτηκα ἀπ' τὴ γυναῖκα, ἄρπαξα τὸ ν τ α λ ι ά ν ι μου καὶ ρίχτηκα κατὰ πάνω τους. Τὰ μάτια μου θαμπωμένα ἀπ' τὴ φωτιά, ἄλλο δὲν ἔβλεπαν μέσ' στὰ σκοτεινὰ παρὰ τὰ γυαλιστερά τους μάτια, σὰν ἀστέρια. Ἕνα τουφέκι κόβω ἀνάμεσα σὲ δυὸ φεγγίσματα καὶ

σκούζω μ' ὅλα μου τὰ πλεμόνια . . . Δὲν ἀπόμεινε πιὰ τίποτε· οἱ λύκοι σκόρπισαν. Ματαγυρνάω στὴ φωτιά· ἡ Κρουστάλλω ξερὴ κατὰ γῆς. Τὴν τραβῶ, τὴν ἀνασηκώνω, τῆς φωνάζω, τῆς μιλῶ :—Μωρὲ μάτια μου, Κρουσταλίτσα μου, ἀγάπη μου ! Τίποτε . . . κούτσουρο. Εἶχα τὸ παγούρι μὲ τὸ ρούμι· τῆς τρίβω τὰ χέρια, τῆς βάνω στὴ μύτη, δίνω, δίνω . . . Εἶχα τραβήξῃ καὶ τὸ μαχαίρι νὰ τῆς ἀνοίξω τὴ φλέβα· στερνὰ ἀναταράχτηκε, ἄνοιξε τὰ μάτια, τὰ ματασφάλησε. Ὕστερα τήνε πιάνει μιὰ τρεμούλα, ἕνα βογκητό, εἶπα πῶς θὰ ξημερωθῶ χηρεμένος. Τέλος ἔφεξε· μὰ μοῦ φάνηκε σὰν νὰ ἦταν τρεῖς νύχτες κολλημένες ἡ νύχτα ἐκείνη. Ἦρθε κ' ἡ Κρουστάλλω μὲ τὰ πολλὰ στὰ συγκαλά της, μὰ ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν μποροῦσε νὰ σταθῇ στὰ ποδάρια της.

—Καὶ γιὰ τὸ κρέας δὲν πῆγες νὰ ἰδῇς ;

—Ἀμ' βέβαια πῆγα. Τὸ βρῆκα κάτω ριγμένο μέσ' στὰ χούματα. Οἱ λύκοι σαλταίρνοντας τὸ γκρέμισαν καὶ μαλώσανε ποιὸς νὰ πρωτοφάῃ. Ἦταν γεμᾶτος ὁ τόπος ἀπὸ τὸν τ ο ρ ό τους.

—Ὥστε κανένα δὲν ἐκτύπησες !

—Τὶ ἔκανε λέει ; ὑπέλαβεν ὡς προσβληθείς. Ἔτσι θἄχανα τὴ ριξιά μου ; Ἦταν ἕνας γερολύκαρος φαρδὺς πλατὺς μὲ τὸ μολύβι στὸ ξερό του.

* * *

Ἄλλοτε πάλιν ἦλθεν ὁμιλία περὶ τῶν μεγάλων χειμερινῶν ἑορτῶν, τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Νέου Ἔτους, τῶν Φώτων. Φανιασθῆτε τὴν ἔκπληξίν μου ὅταν ἤκουσα, ὅτι οἱ χωρικοὶ κατασκευάζουσι τὴν Βασιλόπηταν, ποικιλωτέραν μάλιστα τῆς ἡμετέρας. Αὐγῶν καὶ βουτύρου δὲν γίνεται χρῆσις εἰς τὴν ζύμωσιν αὐτῆς· εἶναι ἁπλοῦν τὸ ὑλικὸν ὡς τοῦ συνήθους ἄρτου. Τὴν βασιλόπηταν θέτουσιν εἰς τὸ ταψί, πλάττουσι δὲ ἐκ τῆς ζύμης πλεῖστα κοσμήματα: ζῷα μικρά, καρπούς, πτηνὰ δι' ὧν ποικίλλουσι τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς. Ἡ βασιλόπηττα δὲν περιέχει μόνον ἀργυροῦν νόμισμα ὡς ἡ τῶν πόλεων, ἀλλὰ τὰ ἑξῆς πέντε: παρᾶν τουρκικόν, τεμάχιον ἀχύρου, φύλλον πρίνου, κλαδίσκον μορέας καὶ ξυλάριον ἀμπέλου. Τὰ τεμάχια τῆς πήτας κόπτονται ὀνομαστί, ἕκαστος δ' ἀνερευνᾷ τὸ ἰδικόν του ζητῶν εἰς αὐτὸ τοὺς χρησμοὺς τοῦ Νέου Ἔτους. Καὶ ἂν μὲν εὕρῃ τὸν παρᾶν, παράδες θὰ κάνῃ, ἂν δὲ τὸ ἄχυρον, θὰ εὐτυχίσουν τὰ σπαρτά του, τοῦ πρίνου τὸ φύλλον μηνύει προκοπὴν τῶν αἰγῶν, ὁ τῆς μορέας κλαδίσκος εὐδο-

κίμησιν τοῦ μεταξοσκόληκος καὶ τῆς ἀμπέλου τὸ ξυλάριον πλοῦτον σταφυλῶν.

Τοιαύτη ἡ Βασιλόπητα τῶν χωρικῶν !

★ ★ ★

Ἔχω πολλὴν ὄρεξιν νὰ τελειώσω ἀντιγράφων ἐκ τοῦ τετραδίου μου ὀλίγους στίχους. Ὅστις βαρύνεται δύναται καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀναγνώσῃ :

Ὁ ψαρὰς κ' ἡ βοσκοπούλα.

Βοσκοπούλα καθισμένη
Στὴν ἀκρογιαλιὰ
Μὲ τὴ θάλασσα λευκαίνει
Ξέστρηφτα μαλλιά.

Βάρκα ἔρχετ' ἀπὸ πέρα
Κι' ὁ ψαρὰς μιλεῖ :
«—Μαυρομμάτα, καλημέρα !»
«—Ὥρα σου καλή !»

«—Τὰ μαλλιά σου σὰν πλυθοῦνε
Τί θὰ γίνουν, τί ;»
«—Τὰ μαλλιά μου θὰ γενοῦνε
Προῖκα κεντητή».

«—Καὶ ποιὸ θἆν' τὸ παλικάρι
Τὸ καλὸ—νὰ ζῇ !
Ποὺ θὰ πάρῃ νιότη, χάρη
Καὶ προικιὰ μαζί ;»

«—Ὅποιος ἔχει γειὰ καὶ νιᾶτα
Καὶ παλικαριὰ
Παίρνει κόρη μαυρομμάτα
Μέσ' ἀπ' τὰ χωριά».

«—Ἔχω ὁλόπικρη μητέρα
Θάλασσα πλατιά,
Ἀδερφό μου τὸν ἀέρα,
Τὸν τρελλὸ Νοτιά,

»Ἡ βαρκούλα εἶναι δική μου·
Τρέχω δῶ κ' ἐκεῖ,
Βγάνω τίμια τὸ ψωμί μου
Μὲ τὴν ψαρική.

»Ἔλα, ἔλα, περιστέρι,
Τῆς στεριᾶς πουλί,
Ἔλα νὰ γενοῦμε ταίρι
Μ' ἕνα μας φιλί!

»Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ χαρίσω
Πλούτη βασιλιᾶ,
Μιὰ καλύβα θὰ σοῦ χτίσω
Στὴν ἀκρογιαλιά.

»Σὰ βασιλοπούλα ἴδια,
Μιὰ ζωὴ χρυσὴ
Μὲ τραγούδια, μὲ κεντίδια
Θὰ περνᾷς ἐσύ.

»Κι' ἂν ἐγὼ θὰ ταξιδεύω
Τὸ γιαλό, γιαλό,
Καὶ ψαράκια θὰ ψαρεύω
Καὶ θὲ νὰ πουλῶ,

Ὅποτε μὲ φέρν' ἡ ὥρα
Στὴν ἀκρογιαλιά,
Θὰ σοῦ φέρνω χίλια δῶρα,
Χίλια μου φιλιά'»

«—Εἶναι τοῦ πελάου τὰ πλάτη
Χάρου ἐρημιά,
Κ' εἶν' ἡ θάλασσα γεμάτη
Ψάρια καὶ κορμιά,

«Κι' ὅποια ναύτη ἀγαπήση,
Ναύτη παντρευθῇ
Πρὶν τὸν πάρῃ καὶ χρονίση
Μαῦρα θὰ ντυθῇ».

«—Θάλασσα γαλανομμάτα,
Σύρε στὸ καλό,
Δίχτυα μου, φτωχή μου τράτα,
Σᾶς φτηνοπουλῶ.

»Σύντροφοι, θὰ σᾶς ἀφήσω,
Ναῦτες τοῦ βοριᾶ,
Κ' ἐγὼ πάω πιὰ νὰ ζήσω
Πάντα στὴ στεριά.

»Σὲ χωριὸ θὰ μπῶ κοπέλλι,
Γίδια θὰ βοσκῶ,
Κ' ἡ μελαχρινὴ θὰ θέλῃ
Τὸν ξανθὸ βοσκό».

«—Τὰ λογάκια σου μὴ χάνῃς,
Θέλεις νὰ σ' τὸ πῶ;
Ὅ, τι, ὅ, τι καὶ νὰ κάνῃς
Ἄλλον ἀγαπῶ!»

Κι' ὁ ψαρὰς μὲ τὴ βαρκούλα
Φεύγει σιγαλὰ
Κ' ἡ κακιὰ ἡ βοσκοπούλα
Στέκει καὶ γελᾷ.

ΙΒ΄

Περὶ τὴν ἑστίαν.—Εὐβοϊκὰ ᾄσματα.—Τὸ τραγούδι τοῦ γραμματικοῦ. — Συνοικέσια. — Ἡ ἀναχώρησίς μου.

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ μείνῃ τις ἐν ὑπαίθρῳ· τόσον τὸ ἑσπερινὸν ψῦχος εἶναι δριμύ. Ὅθεν ὁ μικρὸς ὁμιλητικὸς κύκλος ἀπὸ τῆς ἐξωθύρας τοῦ οἴκου μετατίθεται ἐντός, περὶ τὴν ἑστίαν, ὅπου καίουσι, φωτίζοντες ἅμα καὶ θερμαίνοντες, κῶνοι πεύκων καὶ μακροὶ κλάδοι ὑπὸ τῶν γυναικῶν κομισθέντες. Ἡ οἰκοδέσποινα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς νήθουσι τὰς λευκὰς τοῦ μαλλίου τολύπας, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ κατασκευασθῶσι ποικίλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Ὁ πατὴρ καπνίζει τό σιγάρον του κεκλιμένος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς. Καὶ εἰς τὸ

μέσον μαύρη χύτρα ἐπὶ τῆς πυρᾶς κοχλάζουσα ἀναδίδει μελῳδίαν εὐάρεστον καὶ ὀσμὴν ὀρεκτικήν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ ἰδίως ἐνδιαφέρον πρᾶγμα εἶναι ἡ χύτρα, διότι πάντες τῇ ἀποστέλλουσι βλέμματα πλήρη στοργῆς, ἐπανειλημμένως δ' ἀφαιροῦσι τὸ κάλυμμα καὶ βυθίζουσι τὸ ξύλινον κοχλιάριον, ἵνα δοκιμάσωσι τὴν γεῦσιν καὶ ἐπιταχύνωσι τὴν βράσιν τοῦ περιεχομένου καρυκεύματος. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ γεῦμα ἑτοιμασθῇ, τί τὸ ὄφελος; Ὁ πατὴρ δηλοῖ ρητῶς ὅτι πρέπει νὰ προσμένωσι καὶ τὸν μικρὸν Περικλῆ των, ὅστις φυλάττει τὰ πρόβατα καὶ θὰ ἔλθῃ ὅσον οὔπω. Εὐτυχῶς, ἐνῷ ἡ καστανὴ Μαριώ, ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἀδελφῶν, καταβιβάζει ἐκ τῆς πυρᾶς τὸ φαγητὸν διὰ τῶν χειρῶν, μὲ κίνδυνον νὰ καύσῃ τοὺς δακτύλους, ἀκούονται μακρινοὶ ἦχοι ὀξείας φλογέρας καὶ πάντες ἀναγνωρίζουσι τὴν μελῳδίαν τῆς Παπαδούλας, τὸν προσφιλῆ τοῦ Περικλῆ σκοπόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ εἰσέρχεται τὸ δωδεκαετὲς παιδίον, προσφωνοῦν πάντας μὲν διὰ καλησπέρας, τὴν δὲ μητέρα εἰδικῶς διὰ τοῦ: — Μάννα, πεινῶ!

Ἐπιμόνως προσκαλούμενος, ἀρνοῦμαι νὰ μετάσχω τῆς οἰκογενειακῆς τραπέζης, ἀρκοῦμαι δὲ θαυμάζων τὴν λαμπρὰν ὄρεξιν τῶν ἀγροτῶν. Τὸ

γεῦμα, ἐννοεῖται, δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολύ. Ὁ μικρὸς Περικλῆς ἀπέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὸ ποίμνιον, αἱ γυναῖκες ἀναλαμβάνουσι τὰς ρ ό κ α ς των, καὶ ὁ πατὴρ καπνίζει νέον σιγάρον.

* * *

Νομίζω ὅτι εἶναι ἡ καταλληλοτέρα στιγμὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ μου, διότι δὲν εἶμαι ἐκεῖ ἀπὸ τόσης ὥρας ἄνευ σκοποῦ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θ' ἀπέλθω καὶ δὲν ἐννοῶ νὰ φύγω χωρὶς νὰ πλουτίσω καὶ δι' Εὐβοϊκῶν ᾀσμάτων τὰ τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τετράδιά μου. Ὅσα δὲ μέχρι τοῦδε ἤκουσα εἰς χοροὺς ἢ εὐωχίας μὲ πείθουσιν ὅτι πλεῖστα καὶ ἀνάλογα κατὰ τὴν καλλονὴν πρὸς τὴν ἐμπνέουσαν φύσιν δύνανται νὰ συλλεχθῶσιν ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν νεανίδων μάλιστα. Αἱ ἀρνήσεις, διότι δῆθεν δὲν ἐνθυμοῦνται τίποτε, δὲν εἶναι τόσον ἐπίμονοι, ὅσον ἐπίμονοι αἱ παρακλήσεις μου, αἵτινες ἐπὶ τέλους καὶ ὑπερισχύουσιν. Ἐπὶ τοῦ γόνατος καὶ διὰ μολυβδοκονδύλου, χωρὶς κ' ἐγὼ νὰ διακρίνω ὑπὸ τὴν ἀμυδρὰν λάμψιν τῆς πυρᾶς τὰ γραφόμενα, πληρῶ κατὰ μικρὸν φύλλα ἀλλεπάλληλα. Τὸ πρῶτον ᾀσμάτιον ὑπαγορεύει ἡ Μαριώ· δύναται νὰ ὀνομασθῇ τὸ τ ρ α γ ο ύ δ ι τ ῆ ς ἀ γ ά π η ς :

Σεῖς μὲ ξέρετε, γειτόνοι,
Ποὖμταν ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι·
Τώρα μ' ἔφερ' ἡ ἀγάπη,
Μαύρισα σὰν τὸν ἀράπη.
Ὡς τὰ τώρα τὴν καρδιά μου
Γὼ τὴν εἶχα κλειδωμένη
Καὶ βαρυὰ μανταλωμένη.
Τώρα θέλα νὰ τὴν ἀνοίξω
Καὶ νὰ τήνε λουλουδίσω
Γιὰ τὸ πεῖσμα τὶς ἀντροῦνες
Καὶ γιὰ τὶς παλικαριοῦνες,
Πὤχουν ἄσκημες γυναῖκες
Καὶ φιλοῦν κι' ἀναστενάζουν,
Μαῦρα κούτσουρ' ἀγκαλιάζουν.

'Αλλ' ἡ Μαριὼ ἀκολουθεῖ μετὰ περιεργείας τὴν χεῖρα μου, ἥτις καθόσον αὐτὴ λέγει τρέχει ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου διαγράφουσα διὰ τοῦ μολυβδοκονδύλου ἀκατάληπτα σχήματα, καὶ ὅταν τελειώνῃ τὸ ᾆσμα δὲν ἀντέχει πλέον καὶ μ' ἐρωτᾷ :

—Καὶ τώρα τί σημάδια βάνεις στὸ χαρτί ;

—Γράφω αὐτὰ ποὺ μοῦ λές.

—Τί θὰ πῇ γράφεις ;

—Θὰ πῇ πὼς ἐπειδὴ δὲν μπορῶ νὰ κρατῶ στὸν νοῦ μου ὅ,τι μοῦ λέτε, τὰ σημαδεύω στὸ χαρτὶ ἔτσι ποὺ μπορῶ καὶ τώρα καὶ ὁπότε θελήσω κυττάζοντας τὰ σημάδια νὰ τὰ ξαναπῶ.

—Ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς μουντζοῦρες θὰ πῇς ἐσὺ τραγούδι;

—Ἀπ᾽ αὐτὲς κι᾽ ἀπὸ χειρότερες.

—Ἔ, γιὰ πές το...

—Ἄκουσε.

Ἐπλησίασα εἰς τὴν πυρὰν ἵνα διακρίνω τὰ ἱερογλυφικά μου καὶ ἐπανέλαβον στίχον πρὸς στίχον ὅ,τι μοῦ εἶχεν ὑπαγορεύσῃ. Καὶ ἐκείνη μὲ παρετήρει ἔκθαμβος διακόψασα τὴν ἐργασίαν. Ὅταν δ᾽ ἐτελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν προσέθηκεν ὡς μετὰ βαθεῖαν σκέψιν:

—Ἐγὼ γιὰ νὰ τὸ μάθω τὸ τραγούδι αὐτὸ μοῦ τὸ εἴπανε, μοῦ τὸ ξαναείπανε ἑκατὸ φορές, ἐσὺ μὲ μιὰ φορὰ μονάχα καὶ τὸ ξέρεις νερό. Αὐτὸ θὰ πῇ τί κούτσουρα εἴμαστ᾽ ἐμεῖς οἱ χωριάτες, μπροστὰ σ᾽ ἐσᾶς τοὺς πολιτικούς.

Μετὰ τὸ πρῶτον ἦλθον ἀλλεπάλληλα νέα ᾄσματα, ὑποβοηθουσῶν καὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν, καὶ τῆς μητρὸς ἀκόμη. Μεταξὺ αὐτῶν ἐξέχει τὸ τῆς Χατζήνας διὰ τὸ ἐν αὐτῷ τρυφερώτατον μητρικὸν αἴσθημα:

Χατζήνα μ᾽, δὲ στολίζεσαι; Χατζήνα μ᾽, δὲν ἀλλάζεις;
Νὰ βάνῃς τὸ λικαμτερί, τὸ ρούχινο φουστάνι;
—Τὸ τί καλὸ᾽ χω νὰ χαρῶ, ν᾽ ἀλλάξω νὰ φορέσω;
Μένα ὁ Χατζής μου πέθανε, μένα ὁ Χατζής μου χάθη·

Ἔνανε γυιὸ μοὔδωκε ὁ Θιὸς κ᾿ ἐκεῖνος θὰ μοῦ φύγῃ !.,.
Σά θελα φύγῃς, γυιόκα μου, σά θελα φύγῃς, γυιέ μου,
Νὰ σηκωθῇς πολὺ πρωΐ, κάνα δυὸν ὧρες νύχτα,
Νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν τὰ μάτια μου καὶ κλαῖνε τὰ καϋμένα.

Χαριέστατον νομίζω καὶ τὸ ἑξῆς τετράστιχον:

Μπεζέριασα, βαρέθηκα μ᾿ ἕναν καλὸ λεβέντη·
Πᾶσα βραδὺ στὴν πόρτα μου καὶ πᾶσα μεσημέρι.
Θὰ βάνω δυάσμο κλειδονιὰ καὶ μαντζουράνα σύρτη
Κι᾿ ἀπ᾿ ἔλα τοῦ διαβόλου ὁ γυιὸς ν᾿ ἀνοίξῃς νὰ μπῇς μέσα.

Ἀλλὰ τὸ ᾆσμα τῆς Π α ρ α σ κ ε υ ῆ ς εἶναι τὸ πάντων αἰσθηματικώτατον καὶ ἡ ἔμπνευσις αὐτοῦ ἔχει τι τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ἰδιόρρυθμον :

Μάννα μ᾿, κορίτσια ποὺ εἶδα γὼ στ᾿ ἁλώνια ποὺ χορεύουν
Κι᾿ ἀσπρίζουν σὰν τὰ γάλατα καὶ λάμπουν σὰν τὰ χιόνια.
Χρυσὸς πετρίτης θὰ γενῶ κ᾿ ἕνα καλὸ ξεφτέρι
Νὰ πάρω τὴν Παρασκευὴ τὴν ἀρραβωνιασμένη
Νὰ τήνε πάω στὸ χρυσικὸ νὰ τὴν ἀναλυγώσω,
Νὰ βγάνω λίτρα μάλαμα, νὰ βγάνω λίτρ᾿ ἀσήμι,
Νὰ κάνω κούπα καὶ σταυρό, καθάριο δαχτυλίδι·
Τὸ δαχτυλίδι νὰ φορῶ, τὴν κούπα γιὰ νὰ πίνω
Καὶ τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνῶ γιὰ τὴ χριστιανοσύνη.

* * *

Αἴφνης ἡ θύρα ἀνοίγεται ἠρέμα καὶ προβάλλει γελαστὴ ἡ μορφὴ τῆς Εὐμορφούλας:

— Στὰ τραγούδια τὸ ρίξατε, ἔ; κ' ἐγὼ ἐρχόμουν νὰ κάνωμε νυχτέρι.

— Καὶ γιατί δὲν μπαίνεις μέσα; Καὶ δουλειὰ καὶ τραγούδια· καὶ τὰ δυὸ μαζί.

— 'Αμ' σὰν ἀρχίσουν τὰ τραγούδια, ποῦ ἔχει κανεὶς ὄρεξη γιὰ δουλιά; ξελογιάζεται...

'Εν τούτοις εἰσέρχεται καὶ κάθηται πλησίον τῆς πυρᾶς. 'Επὶ τῶν γονάτων ἀποθέτει καινουργὲς ὑποκάμισον, τὸ ὁποῖον κοσμεῖ διὰ κεντημάτων, ἐκ δὲ τοῦ κόλπου — ὁ κόλπος ἐπέχει τόπον θυλακίου παρὰ ταῖς χωρικαῖς — ἐξάγει ποικιλόχρωμα ἀνάμικτα μαλλία, ἐκλέγει τὸ κατάλληλον καὶ ἄρχεται τῆς ἐργασίας λίαν σοβαρῶς.

Καταλληλοτέραν περίστασιν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρω, ἵνα συμπληρώσω τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ᾆσμα, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχὴν μόνον ἤκουσα κρυφὰ κρυφὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς πανηγύρεως.

— Εὐμοφούλα, δὲν θὰ μᾶς πῆς καὶ σὺ κανένα τραγούδι;

— 'Εγὼ μόνον στὸ χορὸ καὶ στὴν τάβλα ξέρω νὰ λέω τραγούδια· ἔτσι διαβαστὰ δὲν μπορῶ.

— Σὰν θέλεις μπορεῖς. Ἔλα, πές μου τοῦ Γραμματικοῦ.

— Οὔφ! τέτοιο θλιβερὸ τραγούδι θυμήθηκες;

— Ἐσὺ τὸ τραγουδᾷς στὰ πανηγύρια.

— Ποτὲ δὲν τὸ τραγουδῶ ὅλο· — ἔχει ἕνα τέλος ποὺ σπαράζει τὴ καρδιά.

— Καλέ, δὲν βαριέσαι νὰ χαλᾷς τὴν καρδιά σου μὲ τὰ τραγούδια; Λέγε!

— Ξέρω γιατὶ καὶ καλὰ θέλεις τοῦ γραμματικοῦ τὸ τραγοῦδι, ὑπέλαβε πονηρῶς μειδιῶσα, οὕτως ὥστε ἐξήστραψαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῆς οἱ μαργαριτώδεις ἀπηύγασαν εἰς τῆς ἑστίας τὴν λάμψιν.

— Γιατί παρακαλῶ;

— Γιατὶ σοῦ ταιριάζει... λέει γ ρ α μ μ α τ ι κ ὸ καὶ λέει ἀκόμα καὶ τὤνομά σου μέσα.

— Τόσο τὸ περισσότερο λοιπόν· λέγε μου νὰ γράφω.

— Ἂς εἶναι πιά· γράψε μὲ μιὰ συμφωνία.

— Τί συμφωνία;

— Νὰ μή με γελᾷς, ἂν δῇς τὰ μάτια μου κλαϋμένα στὸ τέλος τοῦ τραγουδιοῦ...

Καὶ ἤρχισαν ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτῆς νὰ πίπτωσιν οἱ στίχοι γλυκεῖς, ἤρεμοι, ἀνὰ εἷς ὡς λευκανθέμου πέταλα, ἅτιν' ἀποκόπτει ἐρωτόληπτος ζητῶν μαντείαν....

Γραμματικὸ μακέλλεψαν σὲ μαυρομάτας πόρτα·
Χύνει τὸ αἷμα σὰν νερό, σὰ σιγανὸ ποτάμι,

Κ' ἡ μάννα του τὸ μάζωνε σ' ἕνα ψιλὸ μαντίλι·
Στὴν ἐκκλησιὰ τὸ πήγαινε κι ὅλο μοιρολογοῦσε:
—'Αρνήσου, Γιώργη μ' τὸ σταυρὸ κι' αὐτὴ τὴ μαυρομάτα.
—Δὲν τὸν ἀρνιέμαι τὸ σταυρὸ κι' αὐτὴ τὴ μαυρομάτα..
—Σύρε, κόρη μ' στὴ μάννα μου, καὶ ρώτα ποῦ εἶν' ὁ [γυιός της.
—Στὴν κάμαρ' εἶν' ὁ γυιόκας μου, στὴν κάμαρ' εἶν' ὁ γυιός μου·
Στὴν πόρτα ποὺ θὰ πρωτομπῇς δεξιὰ μεριὰ στὸ στρῶμα
Ἔλα ἀγαπημένη μου καὶ φίλει με στὸ στόμα.
Σὰν δῇς καὶ μὲ περάσουνε κοντ' ἀπ' τὴ γειτονιά σου,
Ἔβγα κρυφ' ἀπ' τὴ μάννα σου καὶ τράβα τὰ μαλλιά σου.
Ὄντας θὲ νὰ μὲ φτάσουνε στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
Νὰ σύρῃς μιὰ ψιλὴ φωνὴ νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
Κι' ὄντας θὲ νά με ψάλουνε, νὰ σβύσουν τὰ κεριά μου.
Τότες, ἀγαπημένη μου, φεῦγ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιά μου.

Καὶ ἐνῷ ἔλεγε τοὺς τελευταίους δύο στίχους ἡ φωνὴ τῆς κόρης εἶχεν ἀλλοιωθῇ· ὡσεὶ μετὰ πτερωτῶν στεναγμῶν ἐξήρχοντο μεμιγμέναι αἱ λέξεις. Καὶ ὅταν ἐτελείωσε καὶ εἶπε: Δὲν ἔχει ἄλλο . . . ὡς νὰ ὡμίλει ὄχι περὶ τοῦ ᾄσματος ἀλλὰ περὶ τῆς περιπαθοῦς, τῆς θλιβερᾶς λύσεως αὐτοῦ, ἔστρεψα καὶ εἶδον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς δύο μικρὰ ἀδαμάντινα δάκρυα βραδέως κυλιόμενα ἐπὶ τῶν παρειῶν.

Ἠγέρθην νὰ φύγω, διότι χάριν τῆς ποιητι-

κῆς ἑσπερίδος ἡ ὥρα ἦτο ἐνάτη καὶ ἤμην ἔτι νῆστις. Ὁ οἰκοδεσπότης μ' ἐμιμήθη· ἤθελε νὰ ὑπάγῃ διὰ νυκτὸς εἰς μακρινὸν χωρίον. Καὶ ἐγενόμην τότε μάρτυς παραδόξου ἐθίμου· ἡ μικρὰ κόρη λαβοῦσα κόκκους ἅλατος ἐκ τοῦ κολοκυνθίνου ἁλατοδοχείου ἐπλησίασε τὸν πατέρα, ἀφήρεσε τὸ φέσι, ἔθεσε τὸ ἅλας εἰς τὴν κόμην κ' ἐκάλυψε πάλιν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

— Ἐπειδὴ καὶ θὰ βγῇ νύχτα καὶ θὰ λείψῃ ἀπ' τὸ σπίτι, εἶπεν, ὅταν ἠρώτησα τὸ διατί.

* * *

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἀγροτικῶν συνοικεσίων ἐγίνοντο ἁπλούστατα, ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως συμπεθέρων καὶ προξενητῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν γονέων· τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα μέρη ἐβλέποντο, ἠγαπῶντο, καὶ . . . . ἐκλέπτοντο. Σήμερον ὅμως τὰ εἰδύλλια ἐκλείπουσιν ὁλονὲν ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ Θεοκρίτου·

Τὰ κανονικά, οὕτως εἰπεῖν, συνοικεσία γίνονται ὡς ἑξῆς· οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ ἢ καὶ ὁ ἴδιος ὁ γαμβρός, ἐκλέγοντες μετὰ ὥριμον ἀναζήτησιν τὴν καταλληλοτάτην νύμφην μεταξὺ τῶν παρθένων τοῦ χωρίου των ἢ ἄλλου τινὸς γειτονικοῦ,

ἀποστέλλουσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς νύκτωρ καὶ ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι ἄνθρωπον φέροντα πρότασιν γάμου, δηλαδὴ στέλνουν λόγια ὡς λέγουσιν οἱ χωρικοί. Ἂν οἱ γονεῖς τῆς νύμφης συγκατανεύσωσι, διότι ἡ γνώμη αὐτῆς ὀλίγην ἔχει βαρύτητα, ὁ προξενητὴς ἐπανέρχεται πάλιν μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας φέρων τὰ σημάδια, τὰ δῶρα τοῦ μνηστῆρος, κυρίως ἀποτελούμενα ἀπὸ τὴν λουρίδα, ἀργυροῦν καὶ ἐπίχρυσον κόσμημα, ἔχον πλάτος ἑνὸς δακτύλου, ὅπερ καρφοῦται ἐπὶ τῶν κροτάφων περιδένον τὰς παρειὰς καὶ τὴν σιαγόνα καὶ φέρεται μόνον ὑπὸ τῶν μνηστευμένων γυναικῶν καὶ τῶν ἐγγάμων. Ἡ δὲ μνηστή, ἢ ὡς τὴν ὀνομάζουσιν, ἡ σαστικιά, εἰς ἀπόδοσιν στέλνει τὰ ἐργόχειρα τοῦ σαστικοῦ, μικρὰν ἐρυθρὰν καπνοθήκην ποικιλοκέντητον καὶ κομψὸν μαντίλιον κεκοσμημένον κατὰ τὰς ἄκρας δι᾽ ἀργυρῶν κερματίων. Τὰ μικρὰ ταῦτα δῶρα πρὸ καιροῦ ἕτοιμα καὶ ἐντὸς τῆς προικῴας κασσέλας ἀποθηκευμένα μετὰ τῆς λοιπῆς προικὸς, ἀναμένουσι τὴν εὐτυχῆ στιγμήν, καθ᾽ ἣν θὰ κοσμήσωσι τὸ δερμάτινον σελάχι τοῦ ὑπερηφάνου γαμβροῦ. Μετὰ πόσης ἀνυπομονησίας ἀναμένεται ὑπὸ πάσης κόρης ἡ ὥρα τῆς μνηστείας δηλοῦται ἐκ τούτου· ὅτι ἐνῷ αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν ἔχουσι δύο ἀπέναντι ἀλ-

λήλων θύρας αὐδέποτε μοὶ ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθω διὰ τῆς μιᾶς καὶ νὰ ἐξέλθω διὰ τῆς ἄλλης :

—Γιὰ νὰ μὴ φύγῃ ὁ γαμβρός ! . . .

Αἱ κατὰ τὴν μνηστείαν σχέσεις τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης εἶναι λίαν ἐλεύθεραι· δύναται οὗτος νὰ διημερεύῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πενθεροῦ, ἡ νύμφη δ᾽ εἰς ἀπόδοσιν, μολονότι δὲν δύναται νὰ πατήσῃ τὸ κατώφλιον τοῦ μέλλοντος συζυγικοῦ οἴκου πρὸ τῆς στέψεως, ἀκωλύτως μεταβαίνει καὶ βοηθεῖ ἐν ὑπαίθρῳ τὸν μνηστῆρα εἰς ποικίλας ἀγροτικὰς ἐργασίας, τὸν θερισμόν, τὸν τρυγητὸν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἡ ἡμέρα τῆς στέψεως ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ διὰ τῆς πρὸς τὴν νύμφην ἀποστολῆς π ή τ α ς προμηνυομένη. Εἶναι δ᾽ ἡ πήτα αὕτη ἐξ ἀλεύρου κατασκευασμένη, τεχνικῶς πεποικιλμένη διὰ τρυπημάτων περόνης καὶ ἠλειμμένη διὰ μέλιτος.

* * *

Θέλω νὰ ἀπολαύσω ὅλην τὴν καλλονὴν τῆς τελευταίας ταύτης πρωΐας· θέλω οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ πληρωθῶσιν ἐκ τοῦ πρασίνου χρώματος τῶν δασῶν· θέλω νὰ πίω τὸ τελευταῖον ὕδωρ ἀπὸ τῆς κισσοστεφοῦς βρυσούλας· θέλω νὰ χαιρετίσω ἀνὰ

ἕνα τοὺς χαμηλοὺς ἐκείνους οἰκίσκους, οἵτινες ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ τόσαι φωλεαὶ ἡσυχίας καὶ χαρᾶς· καὶ θέλω νὰ εὐχηθῶ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἀγρότας εὐτυχίαν καὶ προκοπήν, νὰ εἴπω πρός αὐτοὺς ὅλην τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι σφίγγων τὴν χεῖρα, οὐχὶ δουλοπαροίκων πλέον, ἀλλ' ἀνδρῶν ἐλευθέρων, κυρίων τῆς ὡραίας ταύτης γωνίας γῆς, ἣν πανηγυρικῶς ἠγόρασαν παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν.

'Αλλ' ὁ ἵππος μου κροτεῖ ἀνυπομόνως τὰ πέταλά του· ἡ στιγμὴ τῆς ἀναχωρήσεως ἔφθασε καὶ δακρύων τείνω τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους, οἵτινες σπεύδουσιν ἔφιππον νὰ μ' ἀποχαιρετίσωσι. Καὶ ἐνῷ διέρχομαι βραδύνων τοῦ ἵππου τὸ βῆμα διὰ τῶν ἐρήμων πλέον ἁλωνίων, μέσῳ τῶν θάμνων λευκὴ ἁπλοῦται πρὸς ἐμὲ χεὶρ κρατοῦσα κάτι ἐντὸς φύλλου πλατάνου διπλωμένον καὶ φωνὴ ἐλαφρὰ ὡς αὖρα ἢ ὡς στεναγμὸς ψιθυρίζει ὄπισθεν τῶν κλάδων :

—Νὰ μὴ μὲ ξεχάσῃς . . .

'Εντὸς τοῦ φύλλου ἦτο μικρὰ κεντημένη λωρίς.—Ὦ Εὐμορφούλα, ξανθὴ κόρη τῶν ἀγρῶν, δὲν θὰ σὲ λησμονήσω, ὅπως σὺ δὲν ἐλησμόνησες τὴν ὑπόσχεσίν σου !

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

LIBRARY
MAY 26 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝ. Ν. ΣΙΔΕΡΗ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐξεδόθησαν:

		Δραχμὰς
Ἀθάνα Γ.	Πρωϊνὸ Ξεκίνημα	8.—
—	Ἀγάπη στὸν Ἔπαχτο	6.—
—	Καιρὸς Πολέμου (ποιήματα)	8.—
—	Τὸ Πράσινο Καπέλλο (διηγήματα)	10.—
Ἀννίνου Χ.	Ἀττικαὶ Ἡμέραι	10.—
—	Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ	10—
Βερναρδίνου δὲ Σαὶν-Πιὲρ	Παῦλος καὶ Βιργηνία (ἔκδοσις εἰκονογραφημένη)	12.50
Βιζυηνοῦ Γ.	Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ Ἀδελφοῦ μου	8.—
—	Τὸ Ἁμάρτημα τῆς Μητρός μου.—Μοσκὼβ-Σελήμ	8.—
—	Τὸ Μόνον τῆς ζωῆς μου ταξείδιον.—Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας	10.—
Γρυπάρη Ν.	Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες	8.—
Δροσίνη Γ.	Φωτερὰ Σκοτάδια (ποιήματα)	8.—
—	Κλειστὰ Βλέφαρα (ποιήματα)	8.—
—	Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαὶ	10.—
—	Διηγήματα (τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως)	10.—
—	Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης (διήγημα)	10.—
—	Ἑλληνικὴ Χαλιμὰ	8.—
—	Παιδικὰ Παραμύθια	8.—
—	Ἀμαρυλλὶς	10.—
—	Ἔρση	15.—
—	Ἀμάραντα	10.—
—	Πύρινη. Ρομφαία (ποιήματα)	8.—
—	Θὰ Βραδιάζῃ (ποιήματα)	12.50
Δραγούμη Ἰουλίας	Ποριώτικες Ἱστορίες τόμος Α'	10.—
—	Ποριώτικες Ἱστορίες » Β'	10.—
Δημητρακοπούλου Π.	Ἡ Σιδηρᾶ Διαθήκη (κοινωνικὴ Φυσιολογία)	15.—
Δουμᾶ υἱοῦ	Ἡ Κυρία μὲ τὰς Καμελίας (μυθιστόρημα)	15.—
Λυκούδη Ἐμ.	Διηγήματα (1920)	10.—
—	Τὸ Σπιτάκι τοῦ Γιαλοῦ	10.—
Λαμαρτίνου	Γρατσιέλλα (Μυθιστόρημα)	10.—
Λιδωρίκη Μ.	Ἄσπρη-Κόκκινη-Κίτρινη	15.—
Μπάρετ Ο.	Αἱ ἡμέραι τοῦ Νέρωνος	15.—
Μωραϊτίδου Α.	Διηγήματα τόμοι 5, ἕκαστος	10.—
Μαλακάση Μ.	Συντρίμματα	6.—
—	Ὧρες (ποιήματα)	10.—
Παλαμᾶ Κ.	Διηγήματα (πεζὰ)	12.50
—	Βωμοὶ	15.—
—	Πολιτεία καὶ Μοναξιὰ	15.—
Πολέμη Ι.	Σπασμένα Μάρμαρα (ποιήματα)	8.—
—	Βασιληὰς Ἀνήλιαγος	8.—
—	Παληὸ Βιολὶ	8.—
—	Ἑσπερινὸς (ποιήματα)	8.—
Προβελεγγίου Α.	Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαῖτε	12.50
Ρενὰν Ἐρνέστου	Ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ	12.50
Σιεγκιεβὶτς Ἐρρίκου	Quo Vadis	15.—
Σκίπη Σ.	Αἰολικὴ Ἅρπα	8.—
Τανάγρα Ἀγγέλ.	Οἱ Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου (διήγημα)	15.—
—	Μαῦρες Πεταλοῦδες (διηγήματα)	8.—
—	Τὸ Ρόδον τῶν Γαδείρων	10.—
—	Εἰς τὰ Πτερὰ τοῦ Θανάτου	8.—
Φεγιὲ Ὀκτ.	Ἱστορία ἑνὸς πτωχοῦ νέου	10.—

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PA
5610
D7A73
1920

Drosines, Georgios
Agrotikai epistolai

19